

Camilla Monsen Borgan

Aktivitet i gymsalen, integrering på sidelinjen

En studie av et idrettstilbud blant enslige mindreårige jenter på asylmottak

Masteroppgave i idrettsvitenskap
Seksjon for kultur og samfunn

Norges idrettshøgskole, 2017

Sammendrag

Formålet med denne studien var å se nærmere på hvordan kvinnelige, enslige, mindreårige asylsøkere opplever å delta i idrettsaktiviteter under deres opphold på asylmottak, og om idrettsaktivitetene er med på å integrere de i lokalsamfunnet. Studien er en kvalitativ casestudie hvor det er blitt gjennomført intervjuer med 4 kvinnelige asylsøkere.

Gjennom kritisk-feministisk teori avdekker studien at de kvinnelige asylsøkerne opplever at utrygghet ved mottaket er en faktor som påvirker deres idrettsdeltagelse. Fellesaktiviteter føles utrygge å delta på, da de mannlige beboerne både kan trakassere, være voldelige og sanksjonere jentene i etterkant av idrettsaktiviteter. Jentene opplever heller ikke at det organiseres aktiviteter som sammenfaller med hva de ønsker. Selv om beboerråd skal sikre medbestemmelse på asylmottakene, opplever jentene at deres ønsker om spesifikke idrettstilbud ikke blir hørt. Imidlertid blir de mannlige beboerne på mottaket prioritert, og får tilbud om idrettsaktivitet utenfor mottak. For jentenes del, blir det ikke lagt opp til dette. I stedet blir jentene tilgodesett med egentid i gymsalen på mottaket. Det virker som om idrettstilbudet forsterker de tradisjonelle kjønnsstrukturene og at mottaksledelsen er med på det.

Jentene opplever i liten grad at idrettsaktivitetene er med på integrere de i lokalsamfunnet, både fordi omtrent alle aktivitetene de deltar på, foregår på mottaket, men også fordi de ikke har noen kontakt med annen norsk ungdom. Til tross for at den organiserte norske idretten har som mål om en inkluderende idrett, virker det som om idrettslagene i nærmiljøet i liten grad reflekterer dette i sitt rekrutteringsarbeid. Studien spekulerer videre over om den tradisjonelle måten å organisere idrettsaktivitet, er den beste ordningen for å tilrettelegge for integrasjon.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	3
Innholdsfortegnelse.....	4
Forord.....	7
1. Bakgrunn for prosjektet.....	8
Studiens hensikt.....	9
Studiens samfunnsaktualitet.....	10
2. Tidligere forskning og teoretiske konsepter.....	12
Enslige mindreåriges deltagelse i fysisk aktivitet.....	12
UDIs prioritering av aktivitetstilbud.....	12
Organisering av aktivitetstilbud.....	13
Rådende idrettspolitik.....	14
Idrett og fysisk aktivitet som verktøy for integrasjon.....	16
Idrettens integrerende virkning kan ikke tas for gitt.....	17
Akkulturasjon.....	19
Integrering – hva vil det si?.....	19
Integrering: Viktigheten av gruppetilhørighet og sosiale relasjoner.....	22
”Aktiv” og ”naturlig” integrering som metoder for rekruttering.....	27

	Utfordringer knyttet til organisering av fritidstilbud.....	28
	Majoritetens kategorisering – ”dere” og ”oss”.....	31
	Oppgavens problemstillinger.....	33
3.	Metodologi.....	34
	Kvalitativ metode.....	34
	Vitenskapsteoretisk grunnlag.....	34
	Intervju.....	35
	Forskningens kvalitet.....	41
	Refleksivitet.....	43
	Bearbeiding av datamaterialet.....	49
	Etiske retningslinjer for kvalitativ metode.....	50
4.	Presentasjon av funn og analyser.....	54
	Opplevelser med idrettslig aktivitet/fritidsaktiviteter fra hjemlandet.....	54
	Opplevelser med idrettslig aktivitet/fritidsaktiviteter i Norge.....	58
	Beboerråd.....	60
	Praktiske utfordringer knyttet til aktivitetstilbud.....	62
	Aktiviteter for beboerne: Fellesaktiviteter og segregerte aktiviteter.....	65
	”Vi kan ikke spille med dem, fordi kanskje de skal slå deg i ansiktet”.....	68
	Aktivitetstilbudene kan forsterke de tradisjonelle kjønnsstrukturene.....	72
	”Og jeg er flink til det også”.....	74

Aktivitetstilbudene kan være sårbare og personavhengige.....	75
”Jeg ønsker å lære meg hvordan jeg ikke blir redd for hunder”.....	77
Aktivitet og engasjement overfor enslige mindreårige.....	78
Kontakt med andre norske ungdommer.....	80
”Jeg har ikke sett norsk ungdom her”.....	81
Viktigheten av kontakt med lokalsamfunn.....	82
”En kvinne hører hjemme på et kjøkken, og ikke på en fotballbane”.....	84
5. Oppsummering og avsluttende kommentarer.....	86
Fremtiden.....	90
Refleksjoner.....	94
Referanser.....	97
Vedlegg.....	108

Forord

For seks år siden valgte jeg å endre studieretning, fra rettsvitenskap til idrettsvitenskap. At jeg da begynte skolegangen min ved Norges Idrettshøgskole, angrer jeg ikke et sekund på. Norges Idrettshøgskole er en høgskole jeg på det varmeste anbefaler til andre. Faglig har disse årene vært svært lærerike, og sosialt har jeg hatt det utrolig bra. I løpet av disse årene har jeg fått et spesielt engasjement for jenter og idrett, noe jeg både kan takke professorene Fiona Dowling, Åse Strandbu og Mari-Kristin Sisjord for. Jeg vil spesielt trekke frem Professor Fiona Dowling som også har veiledet meg gjennom både bachelor og denne mastergradstudien. Takk for at du setter krav! Hadde det ikke vært for din nøyaktighet, høye krav til forberedelse, din støtte og kunnskap hadde denne prosessen vært betydelig mer utfordrende. Likevel er det én ting du ikke har lært meg i løpet av denne studietiden, og det er å drikke kaffe.

En stor takk går også til de fire jentene på asylmottaket som stilte opp og fortalte om sine opplevelser og erfaringer fra asylmottaket, og om sin livssituasjon. Takk også til lederen og personalet på mottaket for å ha vært positiv til prosjektet fra første stund og for å ha tatt godt i mot meg.

Takk til min familie - særlig mamma som har sittet sammen med meg og lest oppgaven om igjen og om igjen, og som har blitt oppriktig engasjert i dette arbeidet. Takk til Christian, Maja og Eivind, medstudenter fra NIH for hjelp og tilbakemeldinger! Takk til Kristina, Helge, Tine og Anette, som har vært vel så tålmodige som mine gode venninner Pernille og Tonje. Stor takk til Kikka, Linn og Karoline, som tvinger meg til avbrekk fra studiene! Til slutt takk for spilletiden jeg fikk på håndballbanen den 22. januar 2017 da jeg røk korsbåndet for andre gang i ”karrieren”. Etter å ha blitt operert for en korsbåndskade samtidig som arbeidet med denne oppgaven har pågått, har jeg fått litt ekstra å tenke på i denne skriveprosessen.

God lesning.

Camilla Monsen Borgan, Hokksund, mai 2017.

1. Bakgrunn for prosjektet

I mitt liv, har idrett preget både hverdager og helger, studieretning og bosteder. Utallige timer er tilbrakt i håndballhallen og på fotballbanen. Da jeg var yngre, foregikk treningene uten at jeg var nevneverdig bevisst over hvem som deltok på laget eller hvem som ikke deltok. Da jeg ble eldre, begynte jeg å undre meg over hvorfor det har vært så få minoritetsjenter med på håndballaget. Det har kanskje dukket opp en jente nå og da, men de sluttet gjerne etter en sesong.

Etter å ha skrevet en bachelor-oppgave om hvordan en håndballklubb arbeider for å rekruttere minoritetsjenter til håndball, forstod jeg mer hvilke utfordringer idretten, men også jenter med en annen etnisk bakgrunn enn meg selv har.

Da jeg ett år senere dro til Sør-Afrika og senere til Galapagos, som et ledd i å jobbe med idrettsbistand rettet mot barn og unge, fikk jeg oppleve å være ny i et fremmed land, men også hvordan det var å møte en ukjent idrettskultur. Det var for eksempel ikke slik at jeg ”stod først i køen” og banket på døren til det lokale rugby-laget for å spørre om jeg kunne få bli med. Dessuten visste jeg ikke hvor jeg skulle henvende meg eller hvor treningene foregikk. Det at jeg fikk *den* følelsen i Afrika; følelsen av å ikke vite noe om hvordan idrett (som er symbolsk for landet) organiseres eller hvor man kan møte opp for å bli med, er en følelse jeg aldri har hatt selv, da jeg bodde i Norge og tilhørte majoritetsbefolkningen som drev med de tradisjonelle idrettene som fotball og håndball. Selv om jeg ikke var en asylsøker, var jeg jo en nyankommen person i en ukjent kultur og i et ukjent land. Etter å ha bodd i Sør-Afrika fikk det meg til å tenke, hvordan er egentlig det første møtet med den organiserte idretten for nyankomne ungdommer i Norge?

På Galapagos hadde de en fotballklubb der omtrent alle guttene på øya deltok (på ulike aldersinndelte lag). Det fantes derimot ikke egne jentelag, så da jeg entret fotballbanen som den eneste kvinnelige fotballtreneren i klubben, ga dette meg innpass i miljøet på Galapagos. ”Alle” kjente meg ettersom jeg var den eneste jenta som spilte fotball. I min jobb som kvinnelig fotballtrener følte jeg at jeg fikk innpass hos øysamfunnet. Således følte jeg at fotballen var et slags verktøy for meg da det gjaldt å bli integrert og inkludert på Galapagos (dog som besøkende arbeider), selv om jeg ikke kunne et ord

spansk. Samtidig med oppholdet mitt, ble jeg også mer bevisst rundt utfordringene knyttet til det å bruke idrett som et verktøy for inkludering og integrasjon, da idrettens integrerende virkning likevel ikke kan tas for gitt.

Studiens hensikt

Bachelor-oppgaven om minoritetsjenter, erfaringen av å være nyankommen i Sør-Afrika og opplevelsen av at fotball gjorde meg integrert på Galapagos, inspirerte meg til å skrive en masteroppgave om idrett og integrering. Denne masteroppgaven handler faktisk om aktivitetstilbudet som enslige mindreårige jenter ved norske asylmottak får. Jeg ønsker å sette fokus på jentene og om aktivitetstilbudet de får, er i tråd med deres ønsker eller om aktivitetene skjer på asylmottakets premisser. I tillegg vil jeg også finne ut om jentene opplever å bli integrert i samfunnet gjennom aktivitetene. Jeg ønsker å ta for meg dette temaet fordi jeg mener det gir oss betydningsfull kunnskap dersom man skal kunne tilrettelegge gode aktivitetstilbud for beboerne ved asylmottak, spesielt jenter.

Asylsøkende jenter er en gruppe jenter som opplever det man kan kalle en dobbel marginalisering når det gjelder idrettsdeltagelse. I lys av at de er jenter og en minoritet i Norge, lever de i tillegg i uvisshet om sin fremtid og har ikke den tryggheten en bosatt person har, med tanke på livet sitt. Således kan det utad virke som om disse jentene har lav status i samfunnet fordi de foreløpig ikke har blitt anerkjent som en del av befolkningen. Med bakgrunn i kunnskap om at asylsøkende jenter sin deltagelse i idrett er lav, de kan bli marginalisert på grunn av sitt kjønn og fordi det er svært få jenter som i det hele tatt kommer til Norge som asylsøkere, tenker jeg det er desto viktigere å få frem disse jentenes stemmer, deres erfaringer og opplevelser med idrettslig aktivitet. For ofte kan det syntes som om det kun er gutter på asylmottak man hører fra. Kanskje et godt aktivitetstilbud ved mottaket også vil føre til videre deltagelse i idrettslag, dersom asylsøkerne blir bosatt?

Resultatene fra denne studien bør derfor være interessant for asylmottak, herunder driftsoperatørene og ansatte på selve mottaket, så vel som idrettslag, Norges idrettsforbund sentralt, kommuner hvor slike mottak befinner seg, Utlendingsdirektoratet (UDI) og Kulturdepartementet.

Studiens samfunnsaktualitet

I takt med at planene om denne oppgaven ble lagt, skyllet en flyktningbølge inn over Europa. Tall fra UDI viste at Norge i slutten av 2015 stod overfor et større antall asylsøkere og flyktninger enn man hadde gjort noen gang før (UDI, 2015). Pr. 01.01.2015 bodde ca 470 enslige mindreårige over 15 år i mottak. I utgangen av dette året hadde det kommet ca 5.300 enslige mindreårige asylsøkere til Norge, noe som var rekordmange. Av de 5.300 enslige mindreårige, var 8 prosent jenter. Hovedandelen av de enslige mindreårige asylsøkerne som kom til Norge i 2015, var fra Afghanistan, Eritrea og Syria (UDI, 2015).

De høye ankomsttallene er en av konsekvensene av det som omtales som den største flyktningkatastrofen siden andre verdenskrig, og som blant annet er en følge av et krigsherjet Syria, men også langvarige konflikter i blant annet Afghanistan og Irak (Berg & Tronstad 2015 i Aarset, Aamodt & Engebrigtsen, 2016). Flyktningstrømmen skapte stort engasjement i Norge, både i medier og i samfunnslivet for øvrig. Asyldebatten strekker seg fra private grupper som har blitt organisert nærmest over natten med formål om å hjelpe de nyankomne – til Stortinget som foreslår at Norge skal være blant et av landene i Europa med den strengeste asylpolitikken (Fellesorganisasjonen, 2015). I tillegg har Regjeringen foreslått å bruke fotlenker på barnefamilier som har fått avslag på asylsøknaden, kriminelle gjengangere som er i Norge ulovlig og asylsøkere med ukjent identitet (Strand & Kalajdzic, 2016). Dessuten har man de private mottaksoperatørene som er en del av en milliardindustri, hvor det tjenes stort på flyktningssituasjonen (Mikkelsen, Bakken, Skjetne & Byermoen, 2016).

Det ligger utfordringer i hvordan Norge skal klare å integrere det store antallet flyktninger og asylsøkere, og det dukker stadig opp spørsmål om bosetting, språkopplæring og sysselsetting i arbeidslivet. Asylsøkere har ingen mulighet til å jobbe før de har vært på asylintervju. Mange beboere opplever derfor hverdagen på asylmottaket som svært passiv og uten gjøremål. Ventetiden på å få asylsøknaden innvilget eller avslått, kan vare i både måneder og opptil flere år (Knudsen, Dale & Danielsen, 2015).

Inkludering av flyktninger og asylsøkere er dermed et høyaktuelt tema i det norske samfunn, så vel som i det internasjonale samfunn. Nesten hele Europa berøres av flyktningkrisen som man nå ser, og det pågår mange debatter på mange arenaer.

”Integrering er vårt tids mantra: Et mål for politikere, en sak for journalister og et tema for samfunnsvitere og debattanter” (Døving 2009 i Trangsrud, 2012:12). Hvordan sørger vi for at innvandrere og deres etterkommere finner seg til rette i det norske samfunnet? Meningene er mange, diskusjonene utfordrende og over halvparten av den norske befolkningen mener at myndighetenes innsats for å integrere innvandrere er utilstrekkelig (IMDI 2011 i Trangsrud, 2012).

Idrettens rolle i integrasjonsprosessen er i økende grad anerkjent i internasjonal politikk og forskning (Spaaij, 2012). Blant annet hevdes det at idrett er viktig med tanke på asylsøkernes selvfølelse, men også som en meningsfylt kulturell aktivitet og arena for samfunnsdeltagelse, der flyktninger kan skape kulturell kunnskap og sosiale relasjoner med vertssamfunnet (Spaaij, 2012). I det neste kapitlet ses det nærmere på tidligere forskning om idrett blant asylsøkere og innvandrere, hvilke intensjoner man har for idrett på mottak, hva den organiserte idretten tenker rundt det å bruke idrett som et verktøy for integrering og i tillegg gis det et innblikk i hva integrering kan være. Til slutt i kapittel 2 vil problemstillingene presenteres.

2. Tidligere forskning og teoretiske konsepter

Jeg vil nå vise til tidligere forskning om asylsøkere og idrett, samt integrering.

Hovedsakelig forsøker jeg å anvende forskning som omhandler asylsøkere, men ettersom det finnes mest forskning om innvandrere, altså flyktninger som har fått oppholdstillatelse og er bosatte, vil jeg også benytte meg av det.

Enslige mindreåriges deltagelse i fysisk aktivitet

Det er et kjent fenomen at jenter med minoritetsbakgrunn sjeldnere er med i et idrettslag enn gutter med minoritetsbakgrunn og ungdom fra majoritetsbefolkningen av begge kjønn (Ødegaard, Bakken & Strandbu, 2016). Denne aktivitetsprofilen er heller ikke så forskjellig fra hva som gjelder for enslige mindreårige¹ jenter på asylmottak. En studie som har sett på enslige mindreårige jenters deltagelse i fysisk aktivitet ved asylmottak, spurte ansatte/lederne om hvor ofte jenter deltar i idrett og fysisk aktivitet sammenlignet med gutter (Seland & Lidén, 2011). Undersøkelsen viste at ingen jenter deltar mer enn gutter i idrettsaktiviteter. 20 prosent svarte at jentene deltar like mye som gutter, mens et stort flertall på over 70 prosent svarte at jentene deltar sjeldnere enn gutter i slike aktiviteter. Til tross for at deltagerprosenten syntes å være lav, er aktivitetstilbud for de unge asylsøkerne noe som mottaket plikter å utarbeide, i henhold til gjeldende regelverk (Seland & Lidén, 2011).

UDIs prioritering av aktivitetstilbud

”For asylmottak for enslige mindreårige er det utarbeidet særskilte rundskriv i tillegg til det regelverket som gjelder generelt for mottaksdrift” (Lidén, Eide, Hidle, Nilsen & Wærdahl, 2013:5). Når det gjelder enslige mindreårige asylsøkere, setter UDI spesielle krav til oppvekstmiljø og aktivitetstilbud på asylmottak for denne gruppen asylsøkere². I rundskrivet ”Krav til oppvekstmiljø, beboermedvirkning og aktivitetstilbud for enslige

¹ En asylsøker, flyktning eller en person med opphold på humanitært grunnlag som er under 18 år, kalles *enslig mindreårig asylsøker*. Han eller hun søker beskyttelse/asyl i Norge, og er i landet uten foreldre, eller uten andre med foreldreansvar (FN, 2016). Viktigst er kanskje det faktum at barnet kommer uten omsorg og beskyttelse fra foreldre eller verge, noe som understreker at barnet ikke trenger å være "enslig" per se, men kan komme sammen med for eksempel søsken (Hopkins & Hill, 2008).

² UDI har omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år og har ansvar for å tilby egne mottak som er tilpasset disse, frem til de bosettes i en kommune eller sendes ut av landet (Aarset et al., 2015).

mindreårige i mottak” (RS 2012-012), viser UDI til en rekke områder som miljø- og aktivitetstilbudet skal dekke. UDI krever at mottaket skal ha et beboerråd, utarbeide aktivitetsplaner og gi et differensiert fritidstilbud (RS 2012-012). Fritidstilbudet skal stimulere ungdommene til å være aktive bidragsytere og styrke fellesskapet på mottaket. I tillegg skal fritidstilbudet gi rekreasjon, utfordringer og innsikt i demokrati, organisasjonsarbeid og frivillig arbeid. Samtidig har aktivitetstilbudet et helsemessig perspektiv. Tilbudet skal gi mening til livssituasjonen på mottaket, samtidig som det skal forberede til videre opphold, bosetting eller eventuelt returnering og reintegrering i hjemlandet (RS 2012-012).

Rundskrivet gir mottakene stor valgfrihet i hvilke fritidsaktiviteter de ønsker å tilby, og i hvor stort omfang. Dermed er det variasjon i aktivitetstilbud på de forskjellige mottakene i Norge og hvordan de organiseres (Weiss, Djuve, Hamelink & Zhang, 2017).

Organisering av aktivitetstilbud

Hovedinntrykket fra mottakene er at det arbeides godt med å tilrettelegge for et variert tilbud, især innen idrett og friluftsliv (Seland & Lidén, 2011). Lidén et al. (2013) fant i sin undersøkelse at i 9 av 12 mottak er aktivitetene primært organisert av mottaket. Andre aktører som er ansvarlige for aktivitetstilbud for beboere på mottak for enslige mindreårige kan være idrettslag eller beboerne selv (Seland & Lidén, 2011). Årsaken til at beboerne selv er ansvarlige for aktivitetstilbud, kommer av rundskrivet fra UDI (RS 2012-012) som vektlegger de mindreåriges rett til deltagelse i beslutninger som gjelder dem. Beboernes ressurser skal verdsettes, og så langt det er mulig skal de selv få sette i gang aktiviteter. Derfor plikter mottak for enslige mindreårige å opprette et samarbeidsråd/beboerråd bestående av beboere og ansatte (Lidén et al., 2013). Rådet disponerer et budsjett som er ment til aktiviteter og rådet skal ha ansvar for å gjennomføre beslutninger (RS 2012-012). Drangslund, Ellingsen, Hidle & Karlsen (2010) påpeker imidlertid at det er vanskelig å få rådet til å fungere i praksis.

Selv om en vesentlig del av fritidstilbudene er i regi av mottaket, foregår ikke aktivitetene nødvendigvis på mottaket (Lidén et al., 2013). Seland & Lidén (2011) fant at et flertall av aktivitetene for barn og unge skjer utenfor selve mottaket. Dette omfatter både tiltak som mottaket står for og ordinære fritidstilbud. Som nevnt, kan aktivitetene for enslige mindreårige være i samarbeid med idrettslag. Rundskrivet RS 2012-012

forventer at mottakene organiserer egne tiltak, både internt og i samarbeid med lokalsamfunn. Det påpekes at ungdommene skal kunne benytte seg av fritidstilbud i lokalmiljøet, for eksempel i idrettslag. Den organiserte idretten i Norge (med det menes her all idrett underlagt Norges idrettsforbund) har lenge hatt oppmerksomhet rettet mot å inkludere personer med minoritetsbakgrunn i idrettslag, noe som vil utdypes nedenfor.

Rådende idrettspolitik

Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komité (NIF) har ”idrettsglede for alle” som visjon for den organiserte idretten i Norge og visjonen skal prege organisasjonsarbeidet og aktivitetspolitikken (NIF, 2015). Det er en krevende ambisjon og utfordrer både den enkelte og fellesskapet (NIF, 2015). I idrettens verdigrunnlag er det nedfelt at NIF skal arbeide for at alle mennesker gis mulighet til å utøve idrett ut fra sine ønsker og behov. Organisasjonen skal være en positiv verdiskaper for individ og samfunn, og dermed styrke sin posisjon som folkebevegelse og drivkraft i samfunnet (Kulturdepartementet, 2014). Norsk idrett vil gjennom sin programerklæring i det idrettspolitiske dokument, blant annet speile mangfoldet i det norske samfunnet og arbeide for en åpen og inkluderende idrett (NIF, 2015). For å kunne klare dette vil NIF arbeide for å øke antall medlemmer med ulik etnisk bakgrunn. Dessuten skal norsk idrett praktisere nulltoleranse for enhver form for diskriminering og trakassering innenfor idretten (NIF, 2015).

I det idrettspolitiske dokument (NIF, 2015) står det:

2.4. Inkludering:

Mål: Deltagelsen fra underrepresenterte grupper skal økes, slik at deltagelsen på en god måte gjenspeiler mangfoldet i samfunnet, ved at alle er velkomne og skal føle seg trygge i idrettslagene. Forhold som begrenser enkelte gruppers deltagelse, fjernes. Nulltoleranse for diskriminering og trakassering uansett kjønn, etnisitet, livssyn, seksuell orientering og funksjonshemming håndheves.

6.2 Et flerkulturelt Norge

Mål: Norsk idrett skal arbeide for at en større del av innvandrerbefolkningen deltar i organisert idrett, ved å etablere et samarbeid med innvandrerorganisasjoner og offentlige instanser som arbeider med integrering, arbeide videre for økt tilskudd til målrettet arbeid for etniske minoriteters

deltagelse i idrettslagene, og bidra til at nyetablerte idretter får gode utviklingsmuligheter.

Norsk idrett har åtte grunnverdier som ligger til grunn for idrettsorganisasjonens arbeid, deriblant *fellesskap* og *likeverd* (NIF, 2015):

Fellesskap

[...] Norsk idrett skal fremme fellesskap både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Idrettslagene er viktige sosiale møteplasser og skal tilby åpne og inkluderende miljøer. Idrettslaget skal være et trygt sted å høre til. I idrettslaget skal man vise respekt for andre, deres meninger, ulike prestasjoner og funksjoner.

I tingperioden skal det legges særlig vekt på at idrettslagene bygger fellesskap mellom medlemmene i klubben på tvers av kjønn, alder, funksjonsgrad og sosial eller etnisk bakgrunn. Idretten skal være seg bevisst sin viktige rolle som bindeledd mellom ulike grupper i lokalsamfunnet.

Likeverd

Med likeverd menes at alle faktiske og potensielle medlemmer er like mye verdt. Det fremgår av NIFs formålsparagraf at alle skal få mulighet til å utøve idrett ut fra sine ønsker og behov, og uten å bli diskriminert på grunn av livssyn, seksuell orientering, funksjonsevne eller etnisk opprinnelse.

[...] I tingperioden skal det legges særlig vekt på mulighet til å utøve idrett ut fra sine ønsker og behov, og uten å bli diskriminert. Det skal særlig arbeides med å inkludere utviklingshemmede og mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Som en forlengelse av den rådende idrettspolitikken og som en konsekvens av den ekstraordinære flyktningssituasjonen i 2015, opprettet NIF i samarbeid med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Kavlifondet, et eget flyktningfond. NIF ønsket å understøtte idrettslagenes arbeid både med tiltak for å møte den akutte flyktningssituasjonen og med det langsiktige arbeidet for et mer inkluderende samfunn. Mer konkret var målsettingen med flyktningfondet ”å gi en meningsfull opplevelse gjennom idrett som aktivitet på mottak for asylsøkende, rekruttere flere medlemmer med minoritetsbakgrunn til idrettslagene som utøvere, trenere og ledere og ikke minst inspirere til inkluderende idrettslag” (Fredheim, 2015). Med pengene idrettslagene søkte om, kunne de blant annet ha mulighet til å kjøpe inn utstyr, honorere instruktører eller

tilby transport, slik at flyktningene kunne få delta i idrettslig aktivitet. Nesten to år etter at flyktningfondet ble opprettet, skrives det fortsatt overskrifter som ”Enormt engasjement” - ”Idrettslag etterspør om når neste søknadsrunde begynner i håp om å få tilskudd” og det skrytes av samarbeidet med fotball og håndballforbundet (Fredheim, 2017).

Idrett og fysisk aktivitet som verktøy for integrasjon

I både offentlig politikk og av idrettsbevegelsen selv i Norge og i en rekke andre land, har den organiserte idretten ofte blitt trukket frem som en ypperlig arena for integrering av barn og unge (Walseth, 2004). Med integrering gjennom idretten henspiller man på at ungdom gjennom idrettsdeltagelse, ikke bare får en helsemessig gevinst, men også får muligheten til å bli integrert i samfunnet generelt, og for at viktige verdier læres og utvikles. Man håper med andre ord at den kulturelle tilpasningen av etniske minoriteter til såkalte norske verdier og normer kan bli fremmet i bevegelser innenfor det sivile samfunn, som allerede er bredt forankret i samfunnet (Agergaard, 2011). I løpet av de siste ti årene, har idrettslag i økende grad blitt rammeverk for prosjekter som er rettet mot sosial og kulturell integrering (som for eksempel ”Storbyprosjektet”, senere ”Inkludering i idrett”). Klubbene tar dermed vare på velferdsoppgaver som man ellers forventer å være en del av myndighetenes ansvar.

Årsaken til at den organiserte idretten hevdes å være velegnet som arena for integrering, ”er fordi idretten er den største fritidsarenaen for ungdom, og fordi deltagelse i idrettsklubber ofte innebærer opprettelse av tette nettverk av ungdommer som har felles interesser og som treffes ofte” (Walseth, 2004:2). Idretten kan dermed være en arena der folk fra ulike samfunnslag møtes, og som har en brobyggende effekt (bridging). Idretten kan være en møteplass der vennskap dannes, i et sosialt og trygt fellesskap. Idrett kan også være med på å bygge nettverk på tvers av sosiale skillelinjer. Siden det finnes idrettslag i nesten alle lokalsamfunn i Norge, kan idretten rekruttere bredt og dermed få medlemmer fra ulike kulturelle og etniske miljøer. Dermed sier mange at idretten er ”åpen og inkluderende” (Walseth, 2004:2). I en erfaringsrapport fra 1990-92, var oppfatningen blant innvandrere som deltok i norske idrettslag, at det var gjennom idretten de ble kjent med nordmenn og det norske språket (Burmo, 1993). Gjennom idrett bygges felles referanser som kan tas med på andre arenaer (Friberg & Gautun, 2007). På idrettsbanen hevdes det at det er idrettens språk som gjelder, og her kan alle finne sin plass uavhengig av norskkunnskaper og antall års botid i landet

(Kulturdepartementet, 2014). Det argumenteres også for at idretten har felles verdier som ofte er samstemte til tross for ulike kulturer og etnisitet (Friberg & Gautun, 2007). Gjennom idrettsdeltagelse kan innvandrerne effektivt tilegne seg majoritetsbefolkningens verdier og normer (Walseth, 2004).

Idrettens integrerende virkning kan ikke tas for gitt

Idretten som møteplass for ungdom med ulik kulturbakgrunn er ofte ledsaget av en optimisme knyttet til idrettens integrasjonspotensiale. Omkvedet er at idretten er internasjonal, har kjente regler og hvor deltagelse ikke krever høy språklig kompetanse. Deltagelse i et idrettslag gir lokal tilhørighet, kan gi økt forståelse av demokrati og medbestemmelse samt at det kan oppmuntre til større samfunnsmessig engasjement. Det er ikke bare en norsk tenkemåte, men også andre land har lignende ambisjoner (Strandbu & Bakken, 2007). Det er et sterkt politisk fokus på hvordan idrettsdeltagelse bidrar til å integrere mennesker med flyktningbakgrunn i vertssamfunnet, men virkeligheten er mer kompleks og ambivalent. Idrettsfeltet kan på den ene siden anses som fargeblind og som den ypperste integrasjonsarena, hvor den populære ideologien ser på idrett som en positiv ”racial force”, en vei mot fremgang og harmoni mellom svarte og hvite. Men på den andre siden, finner man også de som mener at idretten reproducerer rasebasert ulikhet, utnyttning og urettferdighet (Andersson, 2008). Idretten er ikke nødvendigvis inkluderende, men kan også differensiere og ekskludere. De sosiale og kulturelle normer som organisert idrett består av, kan potensielt sett føre til at nyankomne eller minoriteter føler seg fremmedgjort eller marginalisert.

Walseth (2004) er en av forskerne som er kritisk til idrett som en integreringsarena. Hun mener den organiserte idretten rekrutterer skjevt når det gjelder sosial klasse, etnisitet og kjønn. Menn er mer aktive i idrettslag enn kvinner, høyt utdannede er mer aktive enn de med mindre utdanning og personer med etnisk norsk bakgrunn er mer aktive enn personer med annen etnisk bakgrunn (Walseth, 2004). Selv om Kulturdepartementet har gitt øremerkede midler til idretten for å øke andelen minoritetsungdom i idretten, er andelen når det gjelder deltagelse blant minoritetsjenter på stedet hvil (Ødegård, Bakken & Strandbu, 2016). Det kan se ut til at ungdom med innvandrerbakgrunn ikke blir hørt i utformingen av tilbud, og at denne ungdomsgruppen generelt er lite aktive i idrettslagenes styrever (Walseth, 2004).

Det ser også ut til at mange idrettsorganisasjoner antar at innlemmelse i eksisterende idrettsaktivitetstilbud er tilstrekkelig for sosial inkludering av innvandrere. Et interessant funn i rapporten fra Nødland & Vassenden (2011) var hvordan en klubb underlagt Eidsvold idrettsråd har jobbet med å ”integrere” ungdom fra flyktningmottak. Gutter som ankom mottaket ble brakt rett inn i et fotballag for gutter 14–16 år. Disse guttene ble medlem i idrettslaget og var fast med på trening og kamper. Dette beskrives som ”en solskinnshistorie fra dag en” i rapporten (Nødland & Vassenden, 2011). Donnelly & Nakamura (2006 i Forde, Lee, Mills & Frisby, 2015) påpeker imidlertid at selv om noen innvandrere muligens vil lære om idretter som er praksis for det nye miljøet de har kommet til, ønsker andre innvandrere muligheter til å bevare og dele sine egne kulturelle praksiser som de bringer med seg fra sitt hjemland. En studie fra Jeanes, O’Connor & Alfrey (2015) støtter det, og identifiserte at unge mennesker med flyktningbakgrunn kan støte på problemer når de prøver å delta i såkalte ”mainstream-idretter”, det vil si idrett der majoritetsbefolkningen deltar (slik som for eksempel fotball i Norge). Jeanes et al. (2015) mener at dersom idretten skal brukes som et verktøy til integrering, må man også oppmuntre til mer variert deltagelse i idrett – og at man dermed må problematisere dagens tilnærming, som ligner mer på assimilering enn integrering. Som forslag, ønsker de at man i større grad bør utvikle muligheter basert på behovene og kravene til ungdommer med flyktningbakgrunn.

Taylor og Toohey (1998 i Jeanes et al., 2015) bemerker at de som tilrettelegger for idrett, generelt forventer at flyktninger og innvandrere skal delta i eksisterende, men ofte uegnede idrettsstrukturer og systemer. Det kan med andre ord synes som om den gjeldende integreringspolitikken og idrettspolitikken ofte støtter et engasjement overfor de nyankomne flyktningene, der de som tilbyr idrett, innlemmer flyktningene i eksisterende tilbud, som majoriteten også deltar i. Men møter disse idrettstilbudene flyktningenes behov eller skaffer dem inkluderende miljøer? For drives det egentlig integrasjon, når det som norske idrettslag tilbyr, er medlemskap i allerede eksisterende idrettstilbud som majoriteten driver med? Det kan virke som om det er lettere å bli integrert i idretten hvis minoritetspersoner assimileres og blir en del av den eksisterende norske idrettskulturen fremfor å utvikle en toveisprosess for integrering der man kan ha respekt for hverandres kulturer.

Akkulturasjon

I Norge i dag, er det en forventning om at nyankomne må tilpasse seg norsk kultur. Samtidig har de nyankomne også med seg en kulturell bagasje fra hjemlandet. Prosessen kalles en akkulturasjon, som er en samlebetegnelse på de endringer som skjer når en kultur møter en annen (Oppedal & Sam 2002 i Hanssen, 2013). Det kan for eksempel være at en persons holdninger, adferd, verdier og identitet endrer seg. Man kan si at prosessen starter når personens kultur møter den norske. For en person som skal finne seg til rette i det norske samfunnet, vil bakgrunnen spille inn. Hvis personen for eksempel kommer fra et samfunn som ikke er så forskjellig fra det norske, vil akkulturasjonen gå raskere enn for en person som kommer fra et land med en annen samfunnsstruktur. Akkulturasjon kan skje på ulike måter – som assimilering, segregering, marginalisering eller integrering.

Klepp (2003) definerer assimilering som at innvandrere gir avkall på egen kultur og etter hvert blir så like det norske samfunnet, at de ikke lengre skiller ut som en egen gruppe. Det norske samfunnet har lange historiske tradisjoner for å drive hardhendt assimilering på blant annet samene. Segregering betyr at innvanderne lever isolerte, med liten eller ingen kontakt med den norske majoriteten (Klepp, 2003). Det kan man se eksempler fra da den store innvandringsbølgen kom til Norge på 1970-tallet og man konsentrerte bosettingen av innvanderne på steder som Fjell i Drammen og Grorud i Oslo. Når de sosiale og symbolske båndene mellom individ og samfunn undergraves, fører dette til marginalisering, i form av manglende tilhørighet og innflytelse samt svak deltagelse for dem det gjelder (Brochmann, 2014). Det er da snakk om en avvisning av majoriteten kombinert med tap av egen kultur (Berry 1997 i Hanssen, 2013). Andre igjen bruker begrepet marginalisering for å forklare sosiale prosesser i situasjoner der innvandrere opplever å bli isolerte både fra egen etnisk gruppe og fra en majoritet (Klepp, 2003). Motsatsen til marginalisering er integrering. Integrering er noe som tilstrebes i Norge. Det inngår som den offisielle politikken, men er like full av motstridige ideer.

Integrering – hva vil det si?

Ettersom både det politiske og det idrettspolitiske ønsket er å integrere flyktninger og bruke idrett som et verktøy for dette, bør vi først få klarhet om hva som menes med integrering. Integrering er et komplekst felt og et vidt begrep, som omhandler

muligheten til å delta fullt ut i økonomiske, sosiale, kulturelle og politiske aktiviteter og samtidig opprettholde sin kulturelle identitet. Integrering er således en toveisprosess som krever gjensidig tilpasning både fra innvandrerne og vertssamfunnet (Spaaij, 2012). Majoritet og minoritet involverer seg med hverandre og har positive holdninger angående hverandres særtrekk. Kulturelle, religiøse og sosiale trekk ved de ulike kulturer må respekteres, og det må tilrettelegges for at innvandrergrupper får ivareta sin kultur (Klepp, 2003).

I følge Meld.St. 30 (2015-2016) er integrering et samspill mellom mange parter. Det innebærer at den enkelte innvandrer skal møtes med krav om å bidra og delta, og det forventes stor innsats fra den enkelte. Samtidig må samfunnet tilrettelegge slik at alle får brukt sine ressurser i arbeids- og samfunnsliv. En vellykket integreringspolitikk bidrar til å skape sosialt samhold og samfunnsmessig stabilitet, og skaper tilhørighet og lojalitet. Slik kan konflikter forebygges (Meld.St. 30 (2015-2016)). Integrering er et begrep som går igjen i debatter om hvordan det norske samfunnet ser og bør se ut, samt i diskusjoner knyttet til innvandring og innvandreres tilpasning til sine omgivelser. Det er stadig noen som uttrykker sin bekymring for at individer, grupper eller miljøer ikke er ”godt nok integrert”. Ofte bunner det i en oppfatning av hvordan noe burde være og problemet skyldes delvis at man ikke har noen enhetlig forståelse av hva integrering innebærer (Trangsrud, 2012). Engebrigtsen og Fuglerud (2009 i Hanssen, 2013) skriver at vi må ta innover oss at det finnes ulike måter å være integrert på og at ulike grupper innvandrere på et gitt tidspunkt kan ha svært ulike forutsetninger for å kunne møte den norske forventningen om hva det vil si å være veltilpasset.

Haugen og Qureshi (1996 i Trangsrud, 2012), påpeker at integrering ofte forveksles med assimilering i det norske samfunnet. Jo mer ”norsk” en innvandrer er, jo bedre integrert er vedkommende. Noen mener at vellykket integrering betyr at innvandrere kan snakke det norske språket, at de har en jobb eller er under utdanning. For andre betyr det at innvandrere kan gå på ski. Friluftsliv står som et nasjonalt nøkkelsymbol i det norske samfunnet og det er et norskhetsideal som både majoritetsbefolkningen og minoritetsbefolkningen anerkjenner. På mange måter kan man si at friluftsliv viderefører norsk kulturarv, norske tradisjoner og norske verdier. Det er for eksempel et markant skille i forhold til nasjonal identitet blant de som ferdes på ski i Nordmarka (Andersson, 2008). Ski er i dag forbundet med norskhet og hvithet. Å ferdes på ski i marka, kan anses som ”den siste barrieren”. Overkommer de etniske minoritetene den,

kan man si at integreringen langt på vei er fullbyrdet (Andersson, 2008). Trangsrud (2012) mener at friluftslivet kan bidra til en opprettholdelse av et dominansforhold mellom majoritetsbefolkningen og etniske minoriteter. Den symbolske makten kommer til uttrykk gjennom minoritetsungdommenes anerkjennelse av majoritetsbefolkningens definisjoner for hva som er ”riktige” og ”viktige” verdier for å være integrert i det norske samfunnet. Gjennom sin deltagelse i friluftsliv opparbeider minoritetsungdommen seg en form for norskhetskapi tal, der de kan legitimere sin tilhørighet til et meningsfellesskap med majoritetsbefolkningen, samtidig som det understrekes at friluftsliv ikke bare er et norsk fenomen (Trangsrud, 2012). Alt dette innebærer dermed et hierarkisk forhold mellom de sosiale kategoriene. Relasjonen mellom minoriteter og majoritetsbefolkningen bærer preg av et kulturelt hegemoni hvor norske verdier, normer og kunnskap, og dermed også norske fortolkningsrammer og forståelser, er de dominerende (Trangsrud, 2012).

Virkemidlene for å få til integrering eller assimilering vil i praksis ofte være de samme (Gullestad, 2002). For eksempel kan arbeidet med å forbedre innvandreres norskkunnskaper, både ses på som et forsøk på å gjøre innvandrere ”norske”, og som et forsøk på å gjøre innvandrere i stand til å delta i samfunnsliv og politisk liv på en rimelig måte, sett med ”norske øyne”. Integrasjon kan dermed både være et trinn på veien til full assimilasjon og et mål i seg selv. Det ligger et maktforhold til grunn når det hele tiden er medlemmer av majoriteten som avgjør når noen er tilstrekkelig integrert (Gullestad, 2002). Det økende mangfoldet reiser nye spørsmål om hva det vil si å være norsk, i hvilken grad og på hvilken måte innvandrere skal kunne få prege det samfunnet de integreres i. Med andre ord, kan man si at innvandrere avkreves integrering, men det er vanskelig å oppnå, gitt nordmenns ulike forestillinger om hva det vil si å være norsk (Gullestad, 2002). Ettersom det er svært varierte synspunkter på hva vellykket integrering innebærer eller hvordan det best kan oppnås, understreker mangfoldet at integrering er noe som er sosialt konstruert og svaret på hvordan man best kan oppnå integrering avhenger av hvem man spør (Spaaij, 2012). Alt dette viser at integrasjon er et problematisk begrep som må brukes med forsiktighet.

Integrering: Viktigheten av gruppetilhørighet og sosiale relasjoner

Forståelser av integrering er sterkt påvirket av forventninger om relasjoner mellom grupper. Ager & Strang (2008) identifiserer ”tilhørighet” som symbolet på å leve i et integrert samfunn. Det innebærer relasjoner med familie og venner samt en følelse av respekt og felles verdier. Både flyktninger og ikke-flyktninger antyder at en viktig faktor som lar dem føle seg "hjemme" i et område, er vennligheten hos folk de møter til daglig (Ager & Strang, 2008). Begrepet sosial kapital er en innflytelsesrik ide, som knyttes til sosiale relasjoner og tillit.

Å utvikle sosial kapital, i den betydning at man ønsker å utvide innvandreres sosiale nettverk, har blitt et sentralt mål innen norsk integreringspolitikk. Tidligere forskning har også illustrert at utvikling av sosial kapital, og sosiale nettverk er viktig for samfunn og demokrati så vel som for individets følelse av tilhørighet (Morrow 2004 i Walseth, 2008).

Sosial kapital er definert ulikt og brukes i varierende grad (Walseth, 2008). Bourdieu og Putnam har eksempelvis hver sin forståelse av begrepet sosial kapital (Coalter, 2007). Bourdieu definerer sosial kapital som ressurser forbundet med å inneha et nettverk av mer eller mindre institusjonaliserte relasjoner av gjensidig bekjentskap (Bourdieu 1986 i Agergaard, 2011). For Bourdieu er sosial kapital basert på innflytelsesrike forbindelser som gir de som har tilgang til det, anerkjennelse. Sosial kapital opparbeides gjennom sosiale forbindelser, gruppedlemskap og samhandling med andre, for eksempel gjennom deltagelse i samfunnet, i foreninger, på arbeidsplassen, i offentlige institusjoner og i uformelle nettverk. Sosial kapital refererer til en skjevfordelt ressurs som er produsert og investert i av sosiale aktører for deres individuelle og gjensidig nytte. Dette er kun tilgjengelig for de som innehar sosial kapital (Bourdieu & Wacquant 1992 i Spaaij, 2012). Sosial kapital er noe som styrker og reproducerer sosiale ulikheter, fordi det er et middel som de med mest makt kan benytte seg av, slik at de kan beskytte og fremme sine interesser mot underordnede grupper (Spaaij, 2012).

Til sammenligning ser Putnam sosial kapital som en ressurs og en kollektiv egenskap ved samfunnet (Lidén, 2016). Kjerneverdien til sosial kapital er at sosiale nettverk har verdi fordi det kan tjene til å binde samfunn sammen (Coalter, 2007) og dermed skape et kollektivt ”vi” (Walseth, 2008). Putnam vektlegger hvordan tillit og normer for

samarbeid kan etableres og opprettholdes gjennom deltagelse i frivillige organisasjoner (Lidén, 2016). Putnam ser på samfunnsengasjement, foreningsliv og frivillighet knyttet til sosial kapital ikke bare som viktig i seg selv, men fordi det forbedrer effektiviteten av samfunnet ved å tilrettelegge for koordinerte tiltak og skaper mer velfungerende fellesskap (Coalter, 2007). Ved å sosialisere seg med andre, bygger folk opp sin sosiale kapital, gjennom utvikling av felles normer og tillit. Med bidrag fra frivilligheten og organisasjonslivet kommer folk i kontakt med personer som er utenfor deres normale omgangskrets, noe som kan utvide horisonter og knytte folk til uformelle nettverk.

Forståelsen av sivilsamfunnets evne til å virke integrerende knyttes gjerne til frivillige organisasjoner og deres sammenbindende evne, samt mulighet for å bygge broer mellom sosiale og kulturelle fellesskap (Lidén et al., 2013). Deltagelse i organisasjonslivet er sentralt for aktiv samfunnsdeltagelse og utvikling av sosial kapital (Kulturdepartementet, 2014). Ved å delta i for eksempel idrettslag, vil man kunne få tilgang til et sosialt nettverk gjennom sitt medlemskap. Med dette medlemskapet stifter man bekjenskaper som kan føre til økt sosial kapital og som igjen kan gi mer makt. For med kontakter kan man oppnå mye, og de kan være med på å mobilisere til endringer både politisk eller for eksempel innad i organisasjoner (Aakvåg, 2008). Sosiale nettverk kan dermed ses som viktige ressurser for enkeltindivider, ikke minst ved tilpasning til et nytt samfunn, men samtidig har sosial kapital et kollektivt aspekt som kan skape offentlige goder (Walseth, 2008).

Studier av sivilsamfunn viser at for å oppnå tillit, relasjonsbygging og integrasjon kan det være en fordel at nettverkene både virker sammenbindende og brobyggende (Lidén, 2016). Teoretikere har skilt mellom ulike former for sosial kapital og Putnam (2000 i Berg & Valenta, 2008) skiller mellom to typer sosial kapital: Sammenbindende (bonding) og brobyggende (bridging) kapital.

Bonding

Sammenbindende kapital (bonding) refererer til de nære båndene man har med familie, venner og naboer (Lidén, 2016). På en annen måte kan man si at bonding refererer til nettverk basert på sterke sosiale bånd mellom mennesker som ligner på en selv, med relasjoner, gjensidighet og tillit basert på bånd av fortrolighet og nærhet (Coalter, 2007). Det vil si likesinnede mennesker (ofte fra lignende aldersgrupper, utdanningsbakgrunn, kjønn, sosial klasse, rase og religion) som kommer sammen for å produsere og

konsumere en felles interesse. I en idrettslig kontekst kan det forstås som medlemmer av samme idrettslag. I videre forstand og innenfor rammen av flyktninger og asylsøkere i en fremmed kontekst, kan det forklares med medlemmer av samme nasjonal gruppe (Berg & Valenta, 2008).

En studie gjort av Walseth (2008) viser et eksempel med bonding innenfor idrettslag. Her brukte unge kvinner idrettslaget som en arena til å styrke allerede etablerte vennskap. De fleste kvinnene hadde gode venner blant lagkameratene. Vennene kjente de fra skolen. Dette viste at ved å møte hverandre i idrettslag etter skoletid, ble disse vennskapene styrket ytterligere. Et annet eksempel kan være etno-spesifikke lag, der bonding også skjer. Etno-spesifikke lag er lag hvor medlemmene er fra samme etniske gruppe og det er et alternativ som kan ha betydelig verdi for flyktninger når de skal bosettes. Spaaij (2015) mener at på grunn av en persons tilhørighet, kan for eksempel etno-spesifikke idrettslag, lettere skape tilhørighet og bånd for medlemmene enn om dette skulle ha foregått i multietniske idrettslag, hvor medlemmene ville vært en minoritetsgruppe. I en etno-spesifikk gruppe har flyktingene mer makt og de føler mer tilhørighet, og det er i denne sammenheng at de kan oppleve sitt idrettsengasjement som en midlertidig flukt fra spente sosiale relasjoner på andre samfunnsområder (Spaaij, 2015).

Spaaij (2012) antyder at unge mennesker med flyktningbakgrunn ofte foretrekker å delta i etno-spesifikke lag med mennesker som er lik dem selv (samme hjemland, tro og morsmål). Det påpekes at i stedet for å innlemme nyankomne til allerede eksisterende idrettslag der majoriteten deltar, bør man vurdere etno-spesifikke lag som et tilbud til de nyankomne (Spaaij, 2012; Jeanes et al., 2015). Snarere enn å være på kanten med integrasjon, hevder tilhengere av etno-spesifikke lag at det kan være en måte for unge flyktninger å konstruere en kollektiv identitet innenfor deres nye samfunn, og bevare aspekter av deres kulturelle arv (Spaaij, 2012). Eksisterende litteratur tyder på at etno-spesifikke klubber kan være en av de få stedene hvor marginaliserte grupper føler seg inkludert. I Jeanes et al. (2015) forteller en flyktning at hans erfaring med idrett, var at han foretrakk først å spille fotball med mennesker fra sitt eget asylmottak. Der kunne han bli god og trygg. Han så dermed positivt på etno-spesifikke klubber. Etter hvert som han følte seg tryggere, kunne han bytte til en annen klubb. Spaaij (2012) fant i sin studie at medlemmer på etno-spesifikke lag, syntes det var meningsfullt å delta på slike lag, og at det bidro til at de ville delta i andre sfærer i lokalsamfunnet.

At funnene til Jeanes et al. (2015) og Spaaij (2012) kan stemme også for Norge, understreker Lidén (2016). Hun utførte en studie med gutter fra et transittmottak som deltok på et fotballprosjekt. Der ble det organisert fotballtreninger for asylsøkerne og trenerne kom fra et idrettslag. Fotballprosjektet er et eksempel på segregert integrering, hvor det organiseres egne tiltak tilpasset en gruppe. Det virker sammensveisende og gir anledning til verdisosialisering og kunnskapsoppbygging som igjen kan overføres til andre arenaer (Lidén, 2016). Det lokale fotballaget ga mulighet for et utvidet sosialt nettverk og trenerne fungerte som døråpnere til andre samfunnsarenaer. De positive erfaringene fra dette prosjektet, gjør at etno-spesifikke idrettslag derfor ikke automatisk bør bli sett på som arbeid mot sosial integrasjon.

Imidlertid fant Jeanes et al. (2015) at mange representanter for ordinære idrettslag var svært kritiske til etablering av etno-spesifikke klubber, og at disse representantene neppe ville støtte etablering av en slik klubb i sitt lokalsamfunn. Representantene argumenterte med at slike klubber ikke var inkluderende eller ønsket utenforstående velkommen. De hevdet at slike etno-spesifikke klubber sjelden kan tilrettelegge for kontakt med andre kulturer (Jeanes et al., 2015). Ironisk nok, kan det samme argumentet brukes på ordinære klubber. Det er et paradoks, fordi her opplever majoritetsbefolkningen at de ikke får innpass på et idrettslag initiert av minoritetsbefolkningen, og selv om de neppe vil bli nektet medlemskap, velger de altså å være høyst kritisk til slik organisering. Det har også vært kritikk rettet mot rene etno-spesifikke idrettslag, som forklares med at slike lag har begrenset integrerende kapasitet, at det fremmer ytterligere isolering av spesielle flyktninggrupper og at slike lag kan føre til at idrett blir en del av en etnisk spenning (Jeanes et al., 2015). Stodolska & Alexandris (2004 i Spaaij, 2015) hevder at multietniske idrettslag (hvor flyktningungdom er en minoritetsgruppe), kan skape større muligheter for relasjonsbygging mellom flyktningungdommen, andre etniske minoritetsgrupper og majoritetsgruppen, og dermed potensielt produsere nye former for tilhørighet. Henry et al. (2004) mener at lagidrett, med miksede medlemmer, slik at "oss og dem-mentalitet" ikke utvikler seg, er bedre og spesielt godt egnet for integrering av innvandrere. Multietniske idrettslag gir størst potensial for flest mulig mennesker (for eksempel asylsøkere og medlemmer av det øvrige samfunnet) til å samhandle. Det mener de skaper mer bridging i samfunnet.

Bridging

Etno-spesifikke lag assosieres ikke direkte mot brobyggende kapital (bridging). De brobyggende nettverkene knytter i stedet individer og grupper sammen på tvers av skillelinjer og sosiale grupperinger. Bridging innebærer svakere bånd med nettverk av ulike typer mennesker som er forskjellig fra en selv (Walseth, 2008), det vil si bekjente, kollegaer eller mennesker som tilhører en annen etnisk gruppe (Coalter, 2007; Walseth, 2008). Korac (2003 i Spaaij, 2012) anser brobyggende nettverk som viktig i forhold til hvordan flyktninger oppfatter sin integrasjon, noe som gir de følelsen av å være forankret i samfunnet og ha en bred sosial deltagelse. Det er viktig at de to konseptene om bridging og bonding ikke ses som ”enten-eller”-kategorier. De kan heller ses i dimensjoner av ”mer eller mindre”. Desto viktigere er det å huske på at mange grupper ”bonder” langs visse sosiale dimensjoner og ”bridger” ved andre (Putnam 2004 i Walseth, 2008).

I studien til Walseth (2008) deltok en jente på et idrettslag. Hun var ikke den som deltok på sosiale tilstelninger utenom trening/kamp, og brukte heller ikke mye tid på vennene sine utenfor idrettssammenhengen. Med andre ord skapte idrettsdeltagelsen for denne jenta, svake bånd og hun fikk snarere bekjente enn gode venner på laget. Men svake bånd til sine lagkamerater har uansett fordeler. I teorien til Putnam (2008 i Walseth, 2008), er svake bånd og nettverk noe som hjelper folk til å ”get ahead”. ”Getting ahead” er ofte assosiert med sosial mobilitet hvor nettverk kan hjelpe bekjente med å anskaffe bedre muligheter for eksempel innen jobbmarkedet.

Seland & Lidén (2011) mener det er grunn til å tro at aktiv fritid bidrar til økt sosialt nettverk både blant barn og voksne, med en sosial forankring og forståelse for hvordan lokalsamfunnet fungerer. Aktiviteter sammen med skolekamerater på fritiden kan gi barn som bor på mottak viktige erfaringer og referanserammer, som de deler med kameratene og som bidrar til å styrke kontakt og vennskap. Kvaliteten i relasjonene kan også styrkes fordi barna blir bedre kjent og de får vist seg fra flere sider. Likevel:

”Å styrke relasjoner gjennom felles aktiviteter ligger som en mulighet, men er ikke en garanti for kvalitet i relasjoner. [...] Deltagelse kan føre til mestringsopplevelser, men også opplevelse av ikke å være på høyden, eller det kan ta tid og mye innsatsvilje før de anerkjennes sosialt”
(Seland & Lidén, 2011:97).

Dermed er det viktig å være klar over at idrett ikke alltid skaper bridging eller bonding mellom personer med ulike kulturelle bakgrunner (Herring & Karlefors, 2016). Studien til Walseth (2008) indikerer at unge kvinner med innvandrerbakgrunn både ”bridger” og ”bonder” i idrettslagene, og at de fleste deltagerne opplever at det å involvere seg i idrett, leder til en akkumulasjon av sosial kapital og et større sosialt nettverk. Walseth (2008) påviser også at idrettslagene spiller en begrenset rolle som arena for bridging på tvers av sosiale klasser og ved skillet mellom å være innvandrer og ikke innvandrer. Coalter (2007) mener dessuten at bonding kan representere en dårlig side av sosial kapital, fordi det kan utvikles ekskluderende sosiale bånd innad i gruppen. Bonding kan resultere i et veldig sterkt samhold, noe som gjør det vanskelig for nyankomne å utvikle vennskap med gruppen. Dette kan bidra til marginalisering av utenforstående (Putnam 2000 i Walseth, 2008) og ekskluderende atferd. Det er derfor mulig at slik kapital kan føre til ”defensive samfunn”, knytte vanskeligstilte individer sammen, men effektivt ekskludere dem fra storsamfunnet, og dermed også deres ressurser og muligheter (Coalter, 2007).

Det kan vi også se eksempler fra i idretten. ”Forskning viser også at deltagelse i fritidsaktiviteter henger sammen med eksisterende vennerelasjoner, slik at marginaliserte barn kan fortsette å være utenfor, tross mange tilbud” (Dahl 2007 i Seland & Lidén, 2011:97). ”Kontakten de har med trenere og instruktører på aktiviteter kan være avgjørende for om de følges opp eller om de eventuelt forblir i ytterkanten” (Seland & Lidén, 2011:97). Det bringer oss inn på engasjementet trenere og idrettslag har overfor beboere på mottak, og hvordan de arbeider for å få med seg asylsøkerne til idretten.

”Aktiv” og ”naturlig” integrering som metoder for rekruttering

Som nevnt, vil norsk idrett gjennom sin programerklæring i det idrettspolitiske dokument, blant annet speile mangfoldet i det norske samfunnet og arbeide for en åpen og inkluderende idrett (NIF, 2015). De største særforbundene har gjerne de mest detaljerte planene for inkludering og benytter seg av en rekrutteringsmetode som av Sisjord, Fasting & Sand (2011) betraktes som ”aktiv”. Fotballforbundet er det største særforbundet i Norge, og fremheves som et av særforbundene som driver aktiv rekruttering og inkludering av personer til idretten (Andersson, 2008): Det arrangeres turneringer, arbeidet støttes av velvillige sponsorer og toppspillere brukes i kampanjer og arbeid (Andersson, 2008). Noen særforbund har også tilrettelagt for at man kan delta

i idretten med hodeplagg (turban eller hijab), selv om ikke internasjonale regler i konkurranser tillater dette (Sisjord et al., 2011).

Motsatsen til aktiv integrering syntes å være ”naturlig integrering”. Det er en metode som gjerne forekommer i idretter der det ikke foreligger noe eksplisitt plan på hvordan man skal verve minoritetsbarn og unge til klubben, og der man tenker seg at integreringen vil gå av seg selv. Det er særlig utbredt i idretter hvor man har forestillinger om biologiske forutsetninger (for eksempel friidrett). Disse utøverne vil komme til klubben naturlig uten at klubben trenger å gjøre noe aktivt for å rekruttere dem (Andersson, 2008).

At NIFs programerklæring i det idrettspolitiske dokument praktiseres ulikt i de forskjellige særforbundene, er det ingen tvil om. De største særforbundene har gjerne de mest detaljerte planene for inkludering og benytter seg som tidligere nevnt av aktive tiltak for å integrere og inkludere minoriteter i sin idrett (selv om de nødvendigvis ikke lykkes med tiltakene). De mindre særforbundene, som kanskje har færre ansatte i administrasjonen, har muligens også en mindre uttalt plan på hvordan de skal arbeide for å integrere og inkludere minoritetsbarn og unge til klubben, fordi de kanskje ikke har ressurser til å skape en slik plan og sette det ut i praksis. Slike klubber underlagt mindre særforbund, satser muligens på ”naturlig integrering”, fordi det er den rimeligste og minst ressurskrevende rekrutteringsmetoden. For klubbene har gjerne mer enn nok av oppgaver å ta seg av, om de i tillegg også må jobbe ekstra ut mot rekruttering av spesifikke grupper. Man må tross alt huske på at idretten i de aller fleste tilfeller, er drevet av mennesker som jobber frivillig. Da er det kanskje andre oppgaver innad i klubben som er viktigere, enn å måtte jobbe ekstra for integrering av minoriteter. Kan hende at det også blir en ekstra økonomisk utgift.

Som man her får innblikk i, er det utfordringer knyttet til organisering av fritidstilbud. Disse skal det ses nærmere på i det følgende.

Utfordringer knyttet til organisering av fritidstilbud

For idrettslag

En rapport fra Drangslund et al. (2010) viser at idrettslag eller foreninger som engasjerer seg overfor beboere på asylmottak, har ulike rammebetingelser når det gjelder å skape aktivitet overfor beboere på mottak. Det kan blant annet handle om tilgangen på menneskelige ressurser. Noen idrettslag har egne ansatte til å utarbeide

tilbud for mottaksbeboerne eller som kan undersøke muligheter for å skaffe økonomiske midler til ulike prosjekt, mens andre idrettslag ikke har slike ressurser (Drangsland et al., 2010:143). Det er ofte muligheter for å søke om midler til å drive aktiviteter, men søknadsprosessen kan være tidkrevende og ressurstappende. Det er også en utfordring å skaffe nok frivillige til å gjøre en innsats i arbeidet for mottaksbeboere (Drangsland et al., 2010:145). En annen utfordring kan omhandle de økonomiske ressursene (Drangsland et al., 2010:143). Det å sette i gang aktivitet for mottaksbeboere, kan kreve ekstra ressurser for idrettslaget. Det blir utgifter som gjerne kommer i tillegg til eksisterende budsjett. Økonomien blir en utfordring da den hindrer aktivitet i å bli satt i gang. Utgifter til utstyr og leie av lokale er utfordringer som må håndteres. I tillegg er det gjerne et krav om kontingent hvis man er medlem av et idrettslag (Lidén et al., 2013). Dette kan være vanskelig for asylsøkere å betale, da de i utgangspunktet har lite å rutte med. En tredje utfordring er knyttet til aktiviteter når det kommer til lokalisering (Drangsland et al., 2010:144). Mottakets beliggenhet er helt klart en utfordring i forhold til å komme seg til for eksempel treningsanlegg, da dette ofte kan kreve transport av beboere. En fjerde utfordring som trekkes frem er midlertidigheten (Drangsland et al., 2010:146). Det lokale aktivitetstilbudet har gjerne forventninger om stabil deltagelse (Lidén et al., 2013). Når oppholdstiden i et mottak ikke er koordinert med sesongen til et lag, fører det muligens til at mange idrettslag er skeptiske til å få nye medlemmer eller at de unngår å melde opp et fotballag, fordi ”plutselig” kan de nye spillerne bli flyttet til andre kommuner.

Lidén et al. (2013) påpeker at det derfor bør satses mer på egne tilbud ved mottaket som gir rom for større gjennomstrømning. Samtidig må man ikke glemme at det alltid vil være beboere som oppholder seg på mottaket over lengre tid, der denne korte tidshorisonten kan føre til at aktivitetstilbudet blir for repetitiv og lite utfordrende. Et moment ved midlertidigheten kan knyttes til organisasjonsinterne utfordringer (Drangsland et al., 2010:147) og med det mener man for eksempel at det kan være vanskelig å finne divisjoner og lag som beboere på mottak kan delta i. Beboerne vil kanskje spille fotball, men er ikke ”gode nok for idrettslaget”. Noen idrettslag har da laget egne treningstider for asylsøkere, men det igjen begrenser muligheten for kontakt med lokalbefolkning. Når det da kobles sammen med midlertidigheten, kan det synes som om det er enklere for idrettslag å satse på egne aktiviteter for beboerne, fremfor å inkludere de i ordinær aktivitet. Det ser imidlertid Henry et al. (2004) ikke på som noe

problem. Henry et al. (2004) viser til gode erfaringer der flyktninger som har blitt medlemmer, har forbedret levedyktigheten til klubben i form av flere medlemmer. De ser også det å få asylsøkere med i klubben, som en vei til suksess, fordi man har flere tilgjengelige talenter i klubben.

For mottaket

Tilrettelegging for aktiviteter i fritiden krever innsats og oppfølging fra mottakets side, særlig når asylsøkerne kommer uten foreldre. Dermed kan også organisering av fritidsaktiviteter være utfordrende for mottakene. Lidén, Seeberg & Engebrigtsen (2011) fant i sin studie at flere mottak rapporterer om praktiske og organisatoriske utfordringer for at barn og unge skal kunne delta på aktivitet i lokalmiljøet. Fritidstilbud utenfor mottaket krever ofte transport, som er dyrt, og disse utgiftene sammen med utgifter til ekstraustyr kan skape utfordringer sett i lys av mottakets økonomi. I mange tilfeller betales utgifter til fritidsaktiviteter av mottaket, og i noen tilfeller av barnevernet.

Tilskuddsordningen som øremerker midler til aktiviteter for barn i asylmottak, har vist seg å være vesentlig for omfanget og variasjonsbredden i tilbudet. Den økonomiske situasjonen ved mottaket, er også en konsekvens av at man har private aktører med sin egen logikk, der ønsket om å tjene penger er større enn å gi et kvalitetstilbud innen aktivitet. Det er også noe som er påpekt av Weiss (2013 i Weiss et al., 2017):

Anbudspraksisen³ som foregår mellom UDI og mottakene kan virke negativt på aktivitetstilbudet. Konkurransen medfører at mottak opplever å måtte kutte i antall ansatte og i omfanget av aktiviteter, for å kunne vinne anbudsrundene og sikre mottakets videre eksistens. Dermed ser man at det blir en konflikt av interesser, der beboerne på den ene siden ønsker mer tilrettelagte aktiviteter, mens driftsoperatørene ønsker å tjene penger. Dermed kan aktiviteter som det er knyttet noe høyere kostnader til, være aktiviteter som ”enkelt” kan nedprioriteres.

Andre utfordringer et mottak har for å drive fritidsaktiviteter, er arbeidstiden til de ansatte, og barnas engasjement for å delta (Drangslund et al., 2010). Derfor ser man variasjoner på mottakene når det gjelder å ha aktiviteter for beboerne. Noen mottak er veldig flinke til å samarbeide med lokalsamfunnet for å skape aktiviteter for beboerne,

³ Mottakene drives av driftsoperatører på oppdrag fra UDI (Meld.St. 30 (2015-2016)). Siden 2001 har driften av asylmottakene vært anbudsregulert (Drangslund et al., 2010).

mens andre mottak helst organiserer alle aktivitetene for sine beboere på mottaket. Med et todelt tidsperspektiv på mottaksoppholdet, der noen har et kort opphold utstrakt til noen måneder, er mottaksinitierte aktiviteter en god og fleksibel løsning. Individuelle interesser og lengeværende beboeres behov må imidlertid ivaretas spesielt. For den siste gruppen er det viktig å ta høyde for kontinuitet i tilbud som også gir anledning til lokal integrasjon (Drangslund et al., 2010). Tidligere forskning viser at aktivitetstilbudet som gis i lokalsamfunnet, anses av flere asylsøkere som betydningsfullt. De har fortalt om hvor viktig det har vært for dem å delta i en viss idrettsgren (Lidén et al., 2013). Tilbudet som gis i lokalsamfunnet bør betraktes som et supplement til aktivitetene som mottaket organiserer, men som er av betydning i totalbildet.

Majoritetens kategorisering – ”dere” og ”oss”

Antall utlendinger øker. Vår grunnholdning synes å være at siden vi har vært så snille å slippe dere inn, må dere fortst mulig bli som oss og kvitte dere med trekk som vi finner støtende, men samtidig må dere forstå at dere aldri kan bli som oss, for dere er jo i bunn og grunn totalt forskjellige. Holdningen er svanger med konfliktmuligheter: *vi* er innfødte, *dere* er utlendinger – glem aldri det. Vi bor her, dere fikk komme inn – kom det i hu. Vi er bedre enn dere – prøv å bli som oss – be og arbeid. Men tro ikke du kan bli som oss, for nordmann er du ikke.

(Ofstad 1991 i Gullestad, 2002:79)

Det er som vi har sett over, forskjellige syn på hva vellykket integrering kan være, og blant dem Ofstads syn. Sitatet forteller noe om hvordan ”vi” forholder oss til andre mennesker som vil komme og bo i landet vårt. På tross av et stort mangfold når det gjelder morsmål, opprinnelsesnasjonalitet og religiøs tro i Norge, kan det se ut som om det er en todeling mellom mennesker, der de som bor i Norge kategoriseres enten som ”nordmenn” eller ”innvandrere”. Et eksempel på dette er fortellingene om ”oss” som har bygget landet, der innvandrernes bidrag er utelatt, eller bildet av ”oss” som verter og ”de” som gjester (Gullestad, 2002). I sitatet hevder Ofstad at ”nordmann er du ikke”. Men kan en innvandrers noen gang bli det? Hvis de unge asylsøkende betraktes som gjester i Norge, varer denne statusen som gjest frem til de får et avslag på søknaden sin, eller vedvarer statusen som gjest uansett utfall?

Innvandringsdebattene dreier seg ofte om hvordan ”de andre” skal tilpasse seg ”oss”, og det kan synes som om det først er da innvandrerne har adaptert ”våre” koder, normer og regler, at ”de” blir som ”oss”. Sett i en idrettslig kontekst, kan dette bety at de nyankomne bør bli medlem i et eksisterende idrettslag, hvor man spiller majoritetens foretrukne idrett. Det er – sett med ”våre øyne” – å tilpasse seg, men sagt på en annen måte, assimilering. Innvandringsdebatten tar sjelden opp spørsmålet om det er noe majoriteten bør forandre på (Gullestad, 2002). For ”vi” forventer at innvandrerne skal sette seg inn i ”vår” tradisjon og ”våre” grunnleggende verdier, mens ”vi” ikke er forpliktet til å sette oss inn i de nyankomnes tradisjoner og kulturer. Hva om innvandrerne hadde erfaring fra idrett som de praktiserte i sitt hjemland, og som er ”annerledes” fra majoriteten? Det syntes som om det er en tendens å se de nyankomne som ofre, og ”vi” som de gode hjelperne uten å reflektere over hva slags evner de nyankomne bringer med seg og kan tilføye.

Jeg innledet dette kapitlet med en oversikt over deltagelsesandelen blant minoritetsjenter. Når man hører om minoritetsjenter som ikke deltar i den norske idretten, forklares det med at minoritetsjentene står overfor mange barrierer. De (for det meste ”hvite”) majoritetsforskerne forklarer underrepresentasjonen med kjønnsrelaterte forventninger, synet på femininitet og idrett, religion, motivasjon, ressurser samt lav kunnskap om fritidsaktiviteter. Det er ikke før i nyere tid at man har begynt å stille spørsmål rundt idrettslagenes evner til å være inkluderende. Er det idretten det er noe galt med, hvis den hele tiden fokuserer på at de nyankomne bør være som ”oss”? Hvorfor kan man ikke danne en ny idrettsorganisasjon der det er plass til alle?

Integreringsdebatten i norsk politikk har endret seg fra å behandle mennesker som et medlem av en bestemt gruppe, kultur eller religion, til å gi alle mulighet til å bli behandlet som et individ. På bakgrunn av det, skal alle ha mulighet til å bevare sin kulturelle bakgrunn. Som en konsekvens av denne politikken, vil det derfor kunne gi minoritetspersoner mulighet til å danne idrettsklubber basert på etnisk tilhørighet. Men i Norge strider imidlertid en organisering av idrettslag basert på etnisitet, imot lovverket til NIF, som krever at lagene skal være åpne for alle. Gjennom ambivalensen for og imot etniske minoritetsklubber forsterkes spørsmålet hvorvidt idrett er et middel til integrasjon (Strandbu, 2002) og hvor villige den organiserte idretten (NIF) er til å tilrettelegge for integrasjon fremfor assimilasjon.

Oppgavens problemstillinger

På bakgrunn av kunnskapsstatusen jeg nå har lagt frem, vet vi at det er en lav deltagelse i idrett blant jenter på asylmottak. UDI setter krav til aktivitetstilbud ved mottak og oppmuntrer mottak til å organisere aktiviteter i samarbeid med lokale aktører, for eksempel idrettslag. Den organiserte idretten (NIF) har gjennom sin programerklæring som mål å inkludere personer med minoritetsbakgrunn i idrett og har satt fokus på det gjennom en rekke støtteordninger, blant dem idrettens flyktningsfond. Idrett som verktøy for integrasjon er anerkjent internasjonalt, men det er ikke et utelukkende positivt verktøy og det kan synes som om integrering i noen tilfeller er forvekslet med assimilasjon, der minoritetspersoner blir innlemmet i allerede eksisterende idretter, uten at det nødvendigvis bringer minoritetene inn i noe mer inkluderende miljøer. Det er dermed uklart om den organiserte idrettens inkluderingsmodell er den beste måten å inkludere asylsøkere til idretten på.

På bakgrunn av det er jeg interessert i å besvare de følgende problemstillingene i denne oppgaven:

Hvordan opplever kvinnelige, enslige, mindreårige asylsøkere å delta i idrettsaktiviteter under deres opphold på asylmottak?

Erfarer de involverte asylsøkerne at idrettsaktivitetene er med på å integrere de i lokalsamfunnet?

Jeg ønsker å ta for meg disse problemstillingene fordi jeg mener det gir oss betydningsfull kunnskap dersom man skal kunne tilrettelegge aktivitetstilbud for beboerne/brukerne av dette tilbudet best mulig. Tidligere studier har hovedsakelig basert seg på synet til de ansatte/lederne på mottak eller idrettslag. Gjennom jentenes fortellinger om hvordan de selv opplever tilbudet, kan man belyse hvordan disse unge flyktingene opplever å bli mottatt og integrert i samfunnet.

3. Metodologi

Dette kapittelet tar for seg de vitenskapelige forskningsmetodene som jeg har benyttet i mitt studie. Jeg vil beskrive hvordan jeg har forsøkt å belyse problemstillingene, gjennom den fremgangsmåten jeg har brukt, og de metodiske overveielser som er gjort underveis i prosessen. Dette kapitlet er bygget opp med en beskrivelse av det metodiske designet jeg har benyttet. Deretter presenteres rekrutteringen, før jeg forklarer selve datagenereringen. Jeg vil dernest beskrive hvordan jeg har arbeidet med datamaterialet og redegjøre for min analytiske tilnærming. Avslutningsvis drøftes oppgavens troverdighet.

Kvalitativ metode

Ut i fra mine problemstillinger, har jeg valgt et kvalitativt design med semi-strukturerte intervjuer som metodisk tilnærming på denne oppgaven. Det er fordi jeg ønsket å få en dypere forståelse av hvordan enslige mindreårige asylsøkere opplever aktivitetstilbudet og om dette på noen måter kan bidra til integrering. Studiet har et lite strategisk utvalg, og ved hjelp av intervjuer kan jeg gå i dybden på spørsmål.

Studien min kan forstås som en casestudie. Casestudier refererer til mer dyptgående undersøkelser av en eller få enheter/cases (Thagaard, 2013). Enheten(e) slike studier gjerne fokuserer på, kan være personer, grupper eller organisasjoner (Thagaard, 2013), prosesser og arrangementer (Sparkes & Smith, 2014) forhandlinger, diskurser eller utsagn. Målet er å oppnå rikholdig informasjon om casen som studien fokuserer på (Thagaard, 2013). Casestudier er ofte nødvendig for å utvikle grunnleggende forutsetninger eller hypoteser for større undersøkelser, men de kan også belyse de subjektive meningene og erfaringene til deltagerne.

Vitenskapsteoretisk grunnlag

Fortolkende teoretiske retninger er et viktig grunnlag for kvalitative metoder. Fortolkning kan knyttes til det teoretiske utgangspunktet forskeren har, men kan også danne grunnlag for en forståelse som forskeren utvikler i løpet av forskningsprosessen (Thagaard, 2013). Forskerens vitenskapsteoretiske forankring har betydning for hva forskeren søker informasjon om, og det danner utgangspunkt for forståelsen som forskeren utvikler (Thagaard, 2013). Dette prosjektet har forankring i kritisk-feministisk teori.

”Kritisk teori legger vekt på ideologiavsløring og har et kritisk standpunkt til samfunnets etablerte strukturer. Forskning basert på kritisk teori har blant annet bidratt til å avsløre rådende maktforhold i samfunnet” (Thagaard, 2013:43). Kritisk teori har betydning for kvalitative metoder, fordi fortolkning har en fremtredende plass innen denne tilnærmingen. Kritisk forskning kan også betegnes som trippel hermeneutikk, noe som inneholder individets tolkning av seg selv og virkeligheten, forskerens tolkning av denne virkeligheten, samt en kritisk tolkning som påvirker både personer i felten og forskeren (Alvesson & Sköldbberg 2011 i Thagaard, 2013).

Harvey (1990 i Sparkes, 1992) argumenterer for at kritisk forskning forsøker å grave under overflaten av historiske og spesifikke, undertrykkende, sosiale strukturer. Kjernen i kritisk samfunnsforskning er ideen om at kunnskap er strukturert av eksisterende sett med sosiale relasjoner. Målet med kritisk metodikk er å gi kunnskap som involverer de rådende sosiale strukturene, sosiale strukturer som ses på av kritiske forskere som undertrykkende. Kritisk forskning er opptatt av å avsløre underliggende sosiale relasjoner og er interessert i substansielle problemstillinger, slik at forskningen kan vise hva som egentlig foregår på samfunnsnivå. Ikke bare vil kritisk forskning vise hva som skjer, kritisk forskning er også opptatt av å gjøre noe med det (Sparkes, 1992).

En av de mest fruktbare kritikkene innen samfunnsvitenskapen har vært feministisk. Feminister har kritisert mye av dagens samfunns teori, en argumentasjon om at den er mannlig orientert, forvrenger jenter og kvinners erfaringer, eller alternativt ignorerer dem helt (Scraton & Flintoff, 1992). Hovedformålet for feministisk forskning er å skape forandring og forbedring av kvinners liv. Feministisk forskning er derfor forskning *for* kvinner, snarere enn forskning *på* kvinner. Kritiske forskere innser at deres egen form for forskning, er åpenlyst ideologisk. Det overordnede ideologiske målet med feministisk forskning er å korrigere både usynligheten og forvrengningen av kvinnelig erfaring, på måter som er relevante for å avslutte kvinners ulike sosiale stillinger (Sparkes, 1992).

Intervju

Intervju er en dominerende metode innenfor kvalitativ forskning (Ryen 2002 i Thagaard, 2013). Det er mer enn bare subjektive synspunkter. Intervjuer fanger prosesser og man kan snakke både om fortid og fremtid. Intervju er en særlig velegnet metode for å få informasjon om hvordan mennesker opplever og forstår seg selv og sine

omgivelser. Formålet med et intervju er at man kan få fyldig og omfattende informasjon om hvilke synspunkt og perspektiver andre mennesker har på de temaene som blir tatt opp i intervjusituasjonen (Thagaard, 2013). Målet med å gjennomføre intervju er å skape en situasjon for en relativ fri samtale som dreier seg om spesifikke temaer som er bestemt på forhånd. Det kan benyttes åpne spørsmål, noe som gir mulighet for deltagerne til å gå i dybden. Dermed får deltagerne i intervjuet muligheten til å resonnerer dypere omkring egen handlemåte, holdninger og følelser (Thagaard, 2013). Randall og Phoenix (2009 i Sparkes & Smith, 2014) beskriver intervju som et forhold mellom to eller flere personer. Intervju kan innebære en-til-en-intervju eller større gruppeintervjuer (Mason, 2002).

Det er ulike perspektiver på hva intervjudata egentlig sier noe om. Det ene perspektivet, som er benyttet her, representerer et konstruktivistisk ståsted. Her anses intervjudata som resultat av sosial interaksjon mellom forsker og den som intervjues. Både forsker og deltager bidrar til den kunnskap og de perspektiver som kommer frem i intervjusituasjonen (Rapley 2007 i Thagaard, 2013).

Jeg foretok meg såkalte semi-strukturerte intervjuer, som er en forhåndsplanlagt samtale, med nokså åpne spørsmål i et ellers strukturert intervju. Da er intervjuet noe mer styrt fra forskerens side enn om intervjusamtalen er uplanlagt og spontan. Jeg valgte semi-strukturerte intervjuer, fordi jeg ønsket en fleksibel samtale, samtidig som jeg fikk stilt spørsmål om vesentlige ting for prosjektet.

Rekruttering

I forkant av denne oppgaven, ble Norges Idrettshøgskole (NIH) spurt av et idrettslag i Norge, om de kunne tenke seg å være med på å evaluere et aktivitetstilbud for enslige mindreårige asylsøkere. Dette idrettslaget hadde startet et samarbeid med et asylmottak (heretter ”Sel mottak”), hvor idrettslaget tilbød aktiviteter for beboerne ved mottaket. Driften av aktivitetstilbudet var økonomisk støttet av NIFs Flyktningfond. NIH ble av idrettslaget invitert til å komme og evaluere tilbudet som idrettslaget tilbød asylmottaket. Dette virket som et interessant prosjekt, og NIH aksepterte invitasjonen.

Utgangspunktet var å gjøre intervjuer med brukerne av tilbudet; de enslige mindreårige asylsøkende guttene, de enslige mindreårige asylsøkende jentene og de etnisk norske klubbmedlemmene, samt intervjuer med idrettslagets ledere, trenere og ansatte ved mottaket for å høre hvordan de erfarte prosjektet. Planen var at jeg skulle ta spesielt

ansvar for de enslige, mindreårige, asylsøkende jentenes erfaringer. Idrett og jenter er et fenomen som jeg er interessert i, og mitt ønske var å formidle deres inntrykk og meninger ved et slikt samarbeid. Jeg føler at det veldig ofte er guttenes stemmer som blir hørt når det gjelder idrett og især når det er snakk om flyktninger. Ettersom det heller ikke er spesielt mange jenter som kommer som enslige mindreårige asylsøkere, tenker jeg at deres meninger er desto viktigere å få frem. Jeg så virkelig frem til å kunne bli kjent med jentene på asylmottaket som hadde samarbeid med idrettslaget. Da jeg for første gang besøkte Sel asylmottak, fikk jeg imidlertid oppleve at alle jentene hadde blitt overflyttet til et mottak i et annet fylke. Slik endret dermed konteksten seg betraktelig, da det ikke var noen jenter å intervju. En av jentene som hadde bodd på Sel asylmottak ble imidlertid oppsporet. Hun ble på den måten bindeleddet for oppgaven. Dermed gikk turen til asylmottaket hun bodde på, heretter kalt "Holtet mottak". Holtet mottak ble utgangspunktet for min studie. Dette asylmottaket hadde ingen samarbeid med idrettslag.

Utvalg

Som forsker har jeg foretatt et tilgjengelighetsutvalg og et strategisk utvalg, der jeg valgte deltagere som har egenskaper eller kvalifikasjoner som var strategiske i forhold til problemstillingene (Thagaard, 2013). Jeg har foretatt et strategisk utvalg for å få frem meninger og erfaringer som er representative for mitt studie, derfor har jeg intervjuet kvinnelige, enslige, mindreårige asylsøkere.

Noe av det første jeg gjorde, var å utarbeide invitasjoner til intervju, som skulle sendes til asylmottaket der de kvinnelige enslige mindreårige asylsøkerne bodde. I invitasjonen ble det forklart hva forskningsprosjektet gikk ut på og hvordan prosjektet ville bli gjennomført. Hvis de kunne tenke seg å delta i prosjektet, kunne de melde sin interesse til meg slik at de kunne få flere opplysninger og et samtykkeskjema.

Mottaket som ble plukket ut til å være med i studien, ble valgt på grunnlag av at en av de kvinnelige beboerne tidligere bodde på asylmottaket som hadde et aktivitetssamarbeid med idrettslaget. Når det gjaldt utvalget av kvinnelige, enslige, mindreårige asylsøkere, ble det også foretatt et tilgjengelighetsutvalg. Først ringte jeg til asylmottaket, fortalte om mitt prosjekt og at jeg ønsket kontakt med enslige, mindreårige jenter som var over 16 år (av hensyn til krav ved innsamling av opplysninger når deltagerne er under 18 år). Etter positiv respons fra asylmottaket,

reiste jeg på besøk til mottaket hvor jeg hadde et møte med lederen og en av de ansatte for å fortelle mer om prosjektet. Deretter videreformidlet mottaket mine invitasjoner til sine beboere. Etter en ukes tid ringte jeg mottaket igjen, og de fortalte meg at 5 jenter var villige til å la seg intervju. Dessverre snakket den ene jenta i tilgjengelighetsutvalget svært dårlig norsk og mottaket slet med å finne en tolk til henne. Av praktiske og økonomiske årsaker deltok hun dermed ikke i undersøkelsen. Dette viser litt av den problematiske siden ved å ha asylmottaket som en ”døråpner”; nemlig at mottaket siler ut deltagere på forhånd. Det kan hende at mottaket foreslår de mest språkmektige jentene eller jenter som muligens ikke vil kritisere aktivitetstilbudet ved mottaket. Utfordringen med seleksjon, blir dermed å vurdere hvilken betydning dette kan ha for studien. Seleksjonen av de kvinnelige deltagerne som ble gjort av mottaket, kan ha medført at det er blitt rekruttert jenter som er en del av det samme miljøet og som har de samme oppfatningene/adferden som ledelsen ved mottaket. Dessuten kan man få en skjevhet ved utvalget, fordi kun jenter som kan snakke godt norsk er tatt med i undersøkelsen. Dermed blir det en underrepresentasjon av jenter med svake norskkunnskaper. Likevel må jeg være fornøyd med jobben som mottaket har gjort for meg, og jeg må ha tiltro til at deltagerne i prosjektet har turt å si sin mening og at utvalget er representativt for mottaket. Det er noe jeg også har fått inntrykk av når jeg har avdekket likheter blant svarene til deltagerne i prosjektet.

I denne tabellen gis det en oversikt over utvalgets størrelse og hvilke deltagere som inngikk i studiet. Deltagerne er anonymisert i forhold til navn og hvilket mottak de har bodd/bor på.

Deltagere totalt: 4

Kvinnelige, enslige, mindreårige asylsøkere som for tiden bor på Holtet mottak:

Eldana, tidligere bodd på Sel mottak

Imaan, tidligere bodd på Stange mottak

Panthea, tidligere bodd på Sysle mottak

Parvaneh, tidligere bodd på Sysle mottak

Sted og tid for datagenereringen

I tråd med Barbour & Kitzinger (1999) bør intervju finne sted på en lett tilgjengelig og kjent arena. Å være på steder som er kjent for deltagerne kan være tillitskapende og betryggende. Intervjuene ble derfor gjennomført ved asylmottaket, nærmere bestemt i kantinen på mottaket. Rommet var rolig, komfortabelt og fri fra forstyrrelser. Jentene som skulle delta i studien ble intervjuet en dag de ikke hadde skole. Før intervjuet ble satt i gang forsikret jeg meg om at jentene var inneforstått med informasjonen som var blitt gitt på forhånd, samtykkeskjemaene ble underskrevet og at de godtok bruk av lydopptaker. Det ble gjennomført to intervjurunder, henholdsvis i oktober og november.

Dagen før de første intervjuene med jentene, arrangerte jeg en liten aktivitetsøkt hvor alle jentene på asylmottaket ble invitert, også de som ikke skulle være med på intervjurunden. Det var for å bli litt kjent med jentene jeg skulle intervjuer og for å skape en felles opplevelse vi kunne snakke om dagen etter. Jeg opplevde det som en sterk jentegjeng, med egne meninger og det var en aggressiv tone blant noen av de kvinnelige beboerne. Jeg må også si at jeg var litt engstelig da jeg var på et mottak med mange ungdommer. Det har jo ikke vært til å unngå å høre all den negative omtalen asylmottak har fått i mediene. Det har både vært branner ved mottakene og politiaksjoner ved flere asylmottak etter uro og opprør blant beboere. Når lydnivået øker og man er ”innelåst” i en gymsal fordi ingen gutter skal komme inn, så følte jeg meg litt fanget. Samtidig var jeg usikker på hvor mye norsk de forstod og hvordan jeg burde ordlegge meg. Men etter at aktivitetsøkten var over, følte jeg at jeg hadde bestått en slags ildprøve. Jentene jeg skulle intervjuer hadde møtt meg, vi hadde utvekslet noen ord og jeg var derfor veldig spent på hva som ville møte meg dagen etter. Den jenta som virket mest truende var ikke en av de jeg skulle intervjuer, noe som beroliget meg litt, selv om jeg fortsatt var nervøs da jeg satte meg ned for å gjennomføre det første intervjuet.

Intervjuguide

Det ble intervjuet fire enslige, mindreårige, asylsøkende jenter. To av jentene var søstre og disse ble førstegangsintervjuet sammen da de ønsket dette, samt av praktiske årsaker ettersom den yngste skulle reise bort. Ved andregangsintervjuet stilte bare den yngste jenta, da søsteren var syk. Foruten førstegangsintervjuene med de to søstrene, hadde jeg individuelle intervjuer. Det ble foretatt to intervjuer av alle deltagerne, med unntak av jenta som var syk. Jeg hadde ingen tidsramme på intervjuene mine, men

førstegangsintervjuene mine varte i ca. 60 minutter. Andregangsintervjuene varte i ca. 30 minutter.

I forkant av intervjuene hadde jeg fått vite hvor alle jentene kom fra. Jeg valgte derfor å ta med kart over disse landene og det var en fin "icebreaker" for å få de i tale om hvor de hadde vokst opp og har sine røtter fra. Som hjelp for mine semistrukturerte intervjuer hadde jeg på forhånd laget en intervjuguide. Spørsmålene ble utformet med utgangspunkt i studiens problemstilling og eksisterende litteratur og forskning på feltet. Intervjuguiden hjalp meg til å lede samtalen fremover og minnet meg på å berøre de temaene jeg ønsket å snakke om. Ikke minst gjorde intervjuguiden til at intervjuene ble temamessig noenlunde like for alle jentene som ble intervjuet. Likevel var det viktig for meg å få en naturlig flyt i samtalen, og med et semistrukturert intervju er det ikke nødvendig at temaene tas opp i samme rekkefølge i hvert intervju. Intervjuguiden bygget på åpne spørsmål. Jentene fikk dermed mulighet til å kunne fortelle om sine tanker og følelser, og utdype mer der de ville. Dette førte til at jentene fikk mer kontroll over intervjusituasjonen og at det ble mer fleksibilitet i forhold til å kunne uttrykke sine meninger, ideer, følelser og holdninger. Ved andregangsintervjuet ble intervjuguiden individuelt tilpasset for at jeg kunne stille oppfølgingsspørsmål til det jentene hadde fortalt meg. Intervjuguidene ble ikke sendt til deltagerne på forhånd, slik at reliabiliteten kan være noe svekket fordi jentene i forkant ikke har hatt tid til å reflektere rundt spørsmålene som ville komme.

Ved oppbygningen av intervjuguiden for jentene, var jeg påpasselig med å bruke et enkelt norsk språk. Dette var for å gjøre meg mest mulig forstått. Jentene snakket relativt godt norsk og intervjuene ble derfor gjennomført uten hjelp av tolk.

Vurdering ved anvendelse av tolk

Etter en diskusjon med ledelsen ved Holtet asylmottak, valgte jeg å ikke benytte tolk under intervjuene. Ledelsen mente at jentene snakket så bra norsk at det ikke var behov for tolk. Ettersom jeg skulle intervju flere jenter hvor de fleste hadde ulikt opphav og språklig bakgrunn, ville det også være vanskelig å få tolk til alle. Selv om jeg i ettertid angrer litt på at jeg ikke benyttet meg av tolk i intervjuene, føler jeg samtidig at jeg i større grad har fått jentenes historie uten innblanding av tolk som eventuelt kunne ha "misforstått" spørsmålene eller svarene.

Meningen med en tolk, er at han/hun skal være “a neutral party or gatekeeper to communication and understanding – a conduit who links the interviewer with the interviewee” (Edwards 2012 i Dowling, 2017:6). Likevel kan det oppstå en diskusjon hvorvidt tolken blir ”a medium for others’ language constructions or is s/he a co-creator and a co-researcher in the production of knowledge and deeper understandings of our social worlds?” (Dowling, 2017:2). Dette begrunnes med ulike årsaker: Faren ved bruk av tolk er at tolken kan oversette feil, misforstå spørsmålet eller svare på vegne av seg selv fremfor de som faktisk intervjues. Ikke minst kan det skje at tolken glemmer å oversette vesentlige ting som kunne være av interesse for forskere eller at tolken legger til ting som ikke er blitt uttrykt av deltagerne. Således kan det ved anvendelsen av en tolk oppstå spørsmål om tolken filtrerer ut hva han/hun tror jeg vil høre.

Det er vanskelig å si om en tolk hadde endret på kvaliteten på dataene som ble generert i denne studien. Det kan være at dersom jentene hadde hatt en tolk, så hadde jentene muligens forstått spørsmålene annerledes eller at de kunne svart mer utfyllende. På en annen side kan det være at jeg får tolkens meninger i stedet for jentenes meninger i oversettelsen. Med andre ord er det mange aspekter rundt det å benytte tolk i intervjusammenhenger. Konklusjonen min etter denne avveiningen for eller imot tolk, er at det nødvendigvis ikke blir bedre datagenerering, men annerledes datagenerering ved bruk av tolk.

Forskningens kvalitet

Selv om faglitteraturen representerer ulike synspunkt på hvilke dimensjoner som er relevante for å studere forskningens kvalitet (Thagaard, 2013), er det i denne oppgaven valgt å benytte begreper som validitet og troverdighet samt overførbarhet.

Validitet og troverdighet

Validitet handler om gyldigheten i det som observeres, og om studien virkelig lykkes med å fange opp det fenomenet som er av interesse (Hassmén & Hassmén, 2008).

”Validitet handler om i hvilken grad man ut fra resultatene av et forsøk/studie, kan trekke gyldige slutninger om det man har satt seg som mål å undersøke” (Svartdal 1998 i Fangen, 2004:196).

Validitet dreier seg om kvalitet og troverdighet, og fremheves ofte som casestudiers styrke. Troverdighet er alltid viktig å bedømme ved studier (Hassmén & Hassmén,

2008). Dette handler om forskningen utføres på en tillitsvekkende måte, om tolkningene er av god kvalitet og kan understøttes av annen forskning (Fangen, 2004). For å styrke validiteten ble dataene kategorisert, slik at det ble avdekket likheter og ulikheter blant svarene til deltagerne i prosjektet. Derfor var det også viktig å intervju flere personer. Mange av dataene som kom frem, samsvarte mellom deltagerne, og mye av det deltagerne kom med av informasjon gjennom samtaler kan også gjenkjennes i tidligere forskningslitteratur på området. Gjennom mine semistrukturerte intervjuer og bruk av intervjuguide, har jeg forsøkt å sikre at temaer som kan belyse problemstillingen blir fulgt opp, da validiteten i en undersøkelse også er avhengige av at spørsmålene er relevante.

Overførbarhet

Overførbarhet handler om i hvilken grad man kan overføre sin forskning til å gjelde i andre lignende sammenhenger. Utvalget som studien baserer seg på, er sentralt i diskusjonen om overførbarhet. En utfordring knyttet til casestudier der bare et begrenset antall enheter studeres, er vanskelighetene for å generalisere funnene til en større enhet: Enkelte teoretikere mener at et enkelt casestudie ikke kan bidra til vitenskapelig utvikling og forståelse, og at kunnskap fra et casestudie ikke er overførbart (Andersen, 2013). Andre oppfatninger er at teoretisk kunnskap er mer verdifull enn praktisk kunnskap, og at casestudier er best til å generere hypoteser, og ikke like gode til å teste de (Flyvbjerg 2006 i Sparkes & Smith, 2014).

Andersen (2013) fremhever betydningen av at casestudier legges opp på en måte som gir grunnlag for overførbarhet. Casestudier kan knyttes til teori på ulike måter og de kan ha en deduktiv karakter ved at studier av en eller flere cases velges ut for å videreutvikle den teorien som studien tar utgangspunkt i, slik som i dette prosjektet. Hassmén & Hassmén (2008) hevder dessuten at overførbarhet for mange kvalitative forskere er av mindre betydning fordi formålet oftest er å studere det unike og særegne i miljøet eller gruppen som undersøkes. Uten å tolke dataene i dette prosjektet som representative, kan det likevel trekkes konklusjoner som er av generell interesse. Jeg håper dette prosjektet kan gi dybdekunnskap, som kan ha overføringsverdi i andre liknende situasjoner.

Silverman (2011 i Thagaard, 2013) argumenterer for at vi kan styrke troverdigheten ved å gjøre forskningsprosessen gjennomsiktig. Troverdighet innebærer dermed også at man som forsker forholder seg kritisk til egne tolkninger samt at ens tolkninger understøttes

av annen tolkning. Jeg ønsker i det følgende å redegjøre for mitt ståsted, slik at den kritiske leser kan danne seg et grunnlag for å vurdere min innflytelse i intervjuprosessen og i forhold til resultatene.

Refleksivitet

Refleksivitet er blitt definert som ”disciplined self-reflection” (Wilkinson 1988 i Finlay, 2012:317). Det innebærer å ha en kritisk selvbevissthet rundt personlige og relasjonelle dynamikker, samt å være klar over hvordan dette kan påvirke forskningen. Mason (1996 i Finlay, 2012) mener at refleksiv forskning krever at forskere gjør opp status for sine handlinger, forklarer sin rolle i forskningsprosessen og utsetter sine egne handlinger for samme kritiske blikk som gjøres for resten av dataene. Med andre ord må forskeren ha et kritisk blikk på sin egen forskning, og tenke over sitt eget ståsted og hvordan forskerens reaksjoner kan virke inn på forskningsprosessen. Harper (2003 i Finlay, 2012) påpeker at det er en fare hvis forskere mister refleksiviteten og ser dem selv på utsiden av diskursen. Jeg har derfor forsøkt å erkjenne min egen posisjon i det følgende:

Først ønsker jeg å redegjøre for relasjonen mellom forskeren og deltagerne (Thagaard, 2013). Denne relasjonen kan påvirke intervjusituasjonen og igjen prege hvilke data man får. Den personlige kontakten mellom deltager og forsker er med på å utvikle (eller ikke utvikle) troverdighet og tillit. Dette har igjen betydning for hvor åpent deltagerne kan fortelle om sine erfaringer (Thagaard, 2013). ”Betydningen av å etablere en god og tillitsfull atmosfære i intervjusituasjonen kan ikke overvurderes. Hvis forskeren ikke lykkes i dette, får intervjuet en dårlig kvalitet” (Thagaard, 2013:113). Jeg hadde ingen kjennskap til jentene på forhånd, men jeg hadde dagen før intervjuene skulle finne sted, en aktivitetsøkt sammen med jentene. På de to tidspunktene jeg gjorde intervjuene med jentene, følte jeg at jeg ikke klarte å etablere en så god og tillitsfull atmosfære som jeg ønsket. Målet var jo at både jeg som forsker og jentene som skulle intervjues, følte seg trygge. Men jeg tror at et stressmoment kan ha vært språket, idet jentene kanskje ikke alltid forstod meg og dermed følte seg utrygge, mens jeg var usikker på om de forstod meg og dermed fattet meg i korthet slik at enkelte detaljer ved temaer ble uberørte. Derfor er det viktig å tenke på hvilken betydning forskerens nærvær kan ha med tanke på hva slags data man ønsker å få ut av undersøkelsen (Thagaard, 2013).

Intervjuer kan skape nokså dyptgående samtaler som kan påvirkes av ubevisste, følelsesmessige reaksjoner både hos forskere og deltagere. Dette kan forstyrre

intervjuene, både for forskeren og deltagerne. Måten man reagerer på (eller ikke reagerer på) når noe blir fortalt, ”kan representere et metodisk problem fordi materialets kvalitet reduseres”. For eksempel reagerte jeg muligens noe følelsesløst da jentene fortalte ulike historier som var litt virkelighetsfjerne i forhold til hva jeg er vant med. Selv om noen av historiene var oppsiktsvekkende, kan min reaksjon komme av at jeg ikke riktig trodde på det som ble fortalt. På bakgrunn av hva jeg visste om asylsøkere før mitt besøk, så kan dette ha innvirket på mine følelsesmessige reaksjoner. Så dersom jeg ikke reagerte ved historier som jentene forventet at jeg skulle reagere negativt eller positivt på, så kan dette ha med min forforståelse å gjøre. I et annet tilfelle følte jeg umiddelbart på stemningen, da det var snakk om frustrasjon hos en av jentene, fordi hun følte håpløshet overfor situasjonen ved mottaket. Jeg følte hennes aggresjon der og da, og etter å ha transkribert intervjuene kan jeg fortsatt få emosjonelle reaksjoner idet jeg leser om det. Jeg finner det også nyttig å eksemplifisere dette ytterligere ved å fortelle om noe som skjedde nokså tidlig under mitt aller første intervju: De to søstrene begynte å fortelle meg om vanskeligheter fra hjemlandet. Ved et tidspunkt ble jeg så overrasket (da jenta fortalte at i hjemlandet ble hun og foreldrene slått av onklene hennes), at min eneste kommentar ble ”så foreldrene dine og onklene dine krangler litt de altså...”. Med dette er jeg tilbake til at måten man reagerer på, kan forstyrre intervjuet, fordi jeg langt utover i intervjuet ble sittende og tenke på dette utsagnet mens jeg egentlig burde hatt fokus på oppfølgingsspørsmål eller andre temaer jeg ville snakke om. Etter det første intervjuet fikk jeg en tvil hengende over meg, fordi ved å oppdage at to av jentene hadde opplevd vold i nær familie, visste jeg ikke hvorvidt jeg burde stille spørsmål om fortiden eller om jeg ville gå utenfor mitt mandat hvis jeg ba jentene utdype mer om denne historien fra hjemlandet. Det ble tatt en etisk overveielse av meg, idet jeg valgte å ikke fortelle lederen ved mottaket om at noen av jentene jeg intervjuet hadde opplevd traumatiske episoder. I ettertid ser jeg at det kunne vært smart å ha et tilbud der jentene hadde fått mulighet til å snakke med en helsesøster dersom de ønsket å snakke mer om opplevelsene sine, eller en annen person som i større grad enn meg, har kunnskap og teknikker for hvordan vanskelig informasjon bør håndteres.

Etter hendelsen hvor de to søstrene fortalte om vold, opplevde jeg en følelse av motstand mot noen av spørsmålene jeg ville stille. Selv om jeg anså spørsmålene som vesentlige for oppgaven, var jeg med andre ord også til en viss grad ukomfortabel med dem. Både forsker og deltagerer kan føle motstand under intervju. Hvis det er temaer

som deltageren synes er vanskelig å snakke om, kan han eller hun være reservert i forhold til hva som gis av respons. Likeledes kan det være at forskeren unngår å stille inngående spørsmål på områder hun helst vil slippe å høre svar på (Thagaard, 2013). ”Intervjuer viser at motstand hos forskere kan føre til at materialet blir dårligere” (Thagaard, 2013:118). Jeg opplevde en viss personlig motstand mot enkelte spørsmål som jeg selv hadde utformet under møtet med jentene. Vi kom inn på temaer som opplevelser fra hjemlandet og religion. Dette var både vanskelig for meg, men muligens også for jentene, selv om de ikke direkte ga uttrykk for dette. For min egen del har jeg gjort meg en del tanker både før, under og etter intervjuene. For på en måte ville jeg ikke stille jentene for inngående spørsmål om flukten til Norge, hvordan familien deres har det eller i det hele tatt om familien lever. Det kan være et følelsesladet område. Som forklaring på hvorfor jeg ikke selv har spurt om flukten til Norge, forklarer jeg med at enslige mindreårige asylsøkere kan ha opplevd en rekke traumatiske situasjoner i sine opprinnelsesland, inkludert død eller forfølgelse av familiemedlemmer, krig, tvangsrekruttering og personlig forfølgelse. Jeg spurte derfor ikke så mye om ungdommenes opplevelser før reisen, da jeg ikke visste hvordan de ville reagere hvis vi snakket om det. Min første tanke er jo at ungdom søker asyl dersom de føler det er utrygt å leve i sitt eget land og/eller at de har en frykt for å bli forfulgt på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller politisk oppfatning. Samtidig ble jeg etter møtet med asylmottakets ledelse, også observant på at enkelte ungdommer har fått beskjed av familien sin om å søke asyl i et annet land - for så å kunne søke om familiegjening. Hvis de ikke innvilges asyl, blir de ansett som en skam for familien og kan aldri vende hjem igjen. Selv om det er viktig å forstå enslige mindreåriges tidligere erfaringer, er det også viktig å være klar over at det kan være spenning mellom verdien av å skaffe ytterligere informasjon og etisk behov for å respektere privatliv og valg. Det er ofte til liten hjelp å spørre påtrengende spørsmål om omstendighetene som har brakt dem til Norge, fordi de vil ha gått gjennom denne prosessen flere ganger under intervjuer med ulike instanser, for eksempel UDI. Ofte vil disse intervjuene i seg selv ha vært en sterk og traumatisk erfaring nok (Chester 2001 i Hopkins & Hill, 2008).

Når det gjelder spørsmål om religion, føler jeg at det fortsatt ikke er ”stuerent” å snakke om dette, i hvert fall ikke med mennesker man ikke har ”kjent” mer enn en time. Religion er noe jeg syntes blir veldig konfronterende å spørre om. Kanskje jeg ikke

klarte å skape en så god og tillitsfull atmosfære ved mine besøk, at det ble naturlig å stille inngående spørsmål om religion og flukt? Samtidig opplevde jeg, da jeg stilte mine spørsmål om religion, at jentene var unnvikende. Det er mulig jeg burde omformulert meg da jeg stilte spørsmål rundt disse temaene. Beslutningene som jeg gjorde ved å ikke snakke så mye om flukt og religion, kan også ses i lys av relevansen til mine problemstillinger.

Jeg må si at gjennom mine intervjuer forstod jeg at det var stor variasjon i hvordan de unge kvinnene tolket sin religion og hvordan de tilkjennegjorde seg den. Jentene lot til at de var relativt likegyldig til den religiøse delen rundt det å engasjere seg i idrett og fysisk aktivitet. Ingen av jentene i denne studien, indikerte at religion hadde noe innvirkning på deres muligheter til å ta del i idrett og fysisk aktivitet. Dette kan være unikt for jentene som ble intervjuet her, og kan skyldes delvis det faktum at de var svært imøtekommende til kulturelle og religiøse praksiser. Alternativt, kan de begrensede opplysninger om dette fra de jentene som deltok i denne studien, reflektere motvilje fra deres side mot å dele slik personlig erfaring.

En viktig side sett i lys av reliabilitet kan knyttes opp mot forskerens dyktighet. Dette gjelder forskerens kvalifikasjoner og forskerens praksis knyttet til intervjuet, der man som forsker både skal representere en lyttende holdning og ta initiativ til å føre intervjusamtalen videre. Hovedpoenget er å utvikle meningsinnholdet i samtalen, men forskerens initiativ til å føre samtalen videre kan bidra til å utdype deltagerens svar, men det kan også skape brudd i fortellingene. Derfor er det viktig å være oppmerksom med hensyn til å lytte til det som blir sagt, og utvikle en god balanse mellom å spørre og lytte. Selv hadde jeg ikke foretatt mange intervjuer før dette prosjektet. Jeg må medgi at det til tider har vært vanskelig å foreta en lyttende holdning, særlig da jeg intervjuet personer som ikke snakket flytende norsk. Det blir på en måte slik at jeg ønsker å "hjelp" dem med å finne de "rette ordene" når de skal beskrive noe. Dette er jo ikke helt heldig, men samtidig føler jeg at det også i de fleste tilfellene har ført samtalen videre. Det har også hendt at jeg har skapt brudd i samtalene, spesielt fordi jeg skal følge opp noe annet "viktig" som blir sagt eller at jeg får assosiasjoner til å spørre om andre temaer. Under intervjuene med jentene opplevde jeg at det var vanskelig å stille spørsmål som inviterte deltagerne til å reflektere over spørsmålene. Det ble vanskelig for dem å gi tilstrekkelige kommentarer, noe jeg føler at språket satte en stopper for. Enkelte av jentene svarte svært kort på spørsmålene mine, og ofte i form av ja eller nei.

Jeg tror ikke nødvendigvis at det kommer av at spørsmålene mine var dårlig formulert, men at språkkunnskapen ikke var god nok til at de turte å begi seg ut på lange setninger og utdypende svar. Selv om jentene snakket relativt godt norsk, skjedde det flere ganger at de ikke forstod meg og mine spørsmål. Det er imidlertid viktig å understreke at det heller ikke mellom to norsktalende gis en garanti for at man forstår hverandre.

Språkutfordringene preget naturlig nok mer førstegangsintervjuene enn andregangsintervjuene. Jeg prøvde å fokusere mer på måten jeg stilte spørsmål på. Jeg forsøkte å ikke lage innviklede setninger, men spørre kort og konsist. Det hendte også at jeg kom med en påstand, hvor jentene deretter bestred eller sa seg enig den.

Reliabiliteten kan bli påvirket ved bruk av ledende spørsmål, da dette kan påvirke svarene til deltagerne. Brukt riktig kan derimot ledende spørsmål være med på å styrke reliabiliteten for å innhente informasjon som kanskje holdes tilbake. I neste kapittel vil jeg derfor ikke bare presentere svarene fra de som ble intervjuet, men jeg finner det også viktig å presentere spørsmålene mine slik de faktisk ble stilt, i fremstillingen av dataene. For alle svar påvirkes av hvordan samtalen mellom forskeren og deltagerne er.

Kvale & Brinkmann (2009 i Thagaard, 2013) fremhever hvordan det kvalitative intervjuet er preget av en asymmetrisk relasjon. Det er forskeren som planlegger temaer for intervjuet, definerer intervjusituasjonen og driver intervjuet fremover. Fog (2007 i Thagaard, 2013) vektlegger det forhold at det er deltagerne som åpner seg og som må svare på spørsmål, mens forskeren ikke blir utsatt for den andres spørsmål på samme måte. Samtalen i et forskningsintervju er dermed ikke en gjensidig form for interaksjon mellom to likeverdige. Det er et asymmetrisk maktforhold, der intervjueren definerer situasjonen, presenterer samtaletemaene og styrer intervjuet gjennom å stille ytterlige spørsmål. Strukturelle dimensjoner slik som blant annet kjønn, alder, klasse, nasjonalitet, etnisitet, språk og rase, påvirker alle hvem vi er og hvordan vi samhandler med andre i intervjusituasjoner (Finlay, 2012). Disse dimensjonene kan virke inn på maktforholdet mellom forsker og deltager. For mitt vedkommende følte jeg veldig på dette maktforholdet da jeg intervjuet jentene. Jeg er i likhet med deltagerne en jente, men eldre enn dem. Jeg har høyere utdanning enn jentene og jeg kjører bil (!), noe en av deltagerne påpekte. Dessuten er jeg ingen flyktning, men en "vaskekte" nordmann som kan snakke språket flytende. Sett med normative briller er jeg en "hvit" kvinne. Og man vet fra historien og kolonitider at de "hvites/europeernes" posisjon i verdenssamfunnet har gjort det mulig å sette seg selv på toppen som "dannede" og "siviliserte", mens

andre folkeslag ble plassert på bunnen som ”primitive og kulturløse”. Å være en hvit forsker i et minoritetssamfunn er derfor blitt kritisert blant annet fordi det kan bidra til å opprettholde eksisterende maktforhold (Walseth, 2006). Det kan være at jeg selv følte meg overlegen dem, enn hva de egentlig anså meg som. Jeg følte jeg ble betraktet som en person med makt og som faktisk hadde jentenes fremtidige skjebne i hendene. Det hadde ikke vært overraskende om en eller flere av jentene forsøkte å imponere meg eller fortelle ting de trodde jeg ville høre, slik at de muligens kunne få oppholdstillatelse. Riessman (2003 i Finlay, 2012:321) skriver: ”Individuals negotiate how they want to be known in the stories they develop collaboratively with their audiences. [...] Social actors shape their lives retrospectively for particular audiences”. Riessman knytter dette sammen med Goffmans metafor: ”The idea that people ”perform” desirable selves to preserve ”face” in difficult situations. If the world is like a stage, our narratives are part of the show” (Finlay, 2012:321). Derfor var det viktig for meg å påpeke flere ganger at jeg ikke hadde noe tilknytning til UDI og at jeg ikke hadde noe påvirkning overfor deres asylsøknad.

Det er en bred oppfatning om at det er forskeren som er ansvarlig for tolkning av data ettersom det er forskeren som har innflytelse når det gjelder utvikling av teori (Thagaard, 2013). Når resultatene skal publiseres er det viktig å tenke over hvordan man presenterer sine funn. Deltagernes måte å uttrykke seg på er preget av den forståelse de har av sine erfaringer, men det som fortelles er også unikt i forhold til hvem man forteller det til, samt tid og sted. En annen forsker som ville ha gjennomført intervjuet, ville muligens ha fått en annen historie (Finlay, 2012), for eksempel dersom en mottaksansatt hadde intervjuet jentene.

Når forskeren analyserer sitt datamateriale, bringer forskeren inn sin egen tolkning og faglige perspektiv. Problemet da, kan være at forskerens nedtegnelser og perspektiv er forskjellig fra hva den som ble intervjuet egentlig har ment. Dette kan skape et tillitsbrudd mellom forskeren og deltageren. Hvis en deltager kjenner seg igjen i teksten og ikke kan identifisere seg med tolkningen av dette i forhold til sin forståelse av situasjonen, er det forskerens etiske ansvar å markere et tydelig skille mellom eget perspektiv og deltagerens presentasjon (Thagaard, 2013). I forhold til mitt prosjekt, må jeg være klar over at deltagerne kan ha varierende språkforståelse. Misforståelser kan derfor oppstå i større grad her enn ved intervjuer av for eksempel etnisk norske som har

norsk som morsmål. Likevel er det viktig å påpeke at selv om vi snakker norsk til hverandre, kan vi gjøre det uten å forstå hverandre, da innholdet i språket ikke er gitt.

Bearbeiding av datamaterialet

Transkribering

Båndopptaker ble benyttet ved alle intervjuene, slik at kort tid etter gjennomføringen av intervjuene begynte det møysommelige arbeidet med å overføre tale til tekst.

Transkriberingen av førstegangsintervjuene gjorde at jeg oppdaget at dataene tilsynelatende var noe overfladiske og at jeg ikke hadde stilt nok oppfølgings spørsmål.

Dessuten følte jeg at jeg hadde behov for mer informasjon fra jentene samt å repetere noen svar, slik at jeg kunne være mer sikker på at jeg hadde forstått jentene riktig.

Muligheten til å stille flere spørsmål, samt få jentene til å utdype flere områder, førte til at jeg foretok andregangsintervjuer. Ved å høre intervjuopptakene en gang til, fikk jeg også en mer differensiert forståelse av jentenes erfaringer, tanker og meninger og fikk sett dataene i lys av hverandre. Det er ikke alle setningene som ble skrevet ned, da jentene snakket om temaer helt utenfor problemstillingen, og dersom dette hadde blitt tatt med i analysene kunne det i tillegg ha ført til identifisering av jentene, noe som kunne ha truet deres konfidensialitet.

Analysemetoder

Analyse starter med en gang man tar på seg ”forskerbrillene”. Analysen kan i praksis starte idet man gjør et litteratursøk og fortsetter i andre deler av forskningsprosessen når man transkriberer og systematiserer. Forskeren har mer innflytelse i sistnevnte fase enn i løpet av selve datagenereringen. Fordi deltagerne ikke er tilstede under transkriberingen og systematiseringen av dataene, er det også forskeren som blir ansvarlig for tolkningen. Men selv innenfor feministisk forskning, hvor likeverdighet mellom forsker og deltager er en målsetting, er det ikke til å unngå at forskeren fremstår som ekspert når det gjelder tolkningen.

I stedet for å konsentrere analysen av dataene rundt hva hver enkelt jente har sagt under intervjuet, har jeg valgt å legge vekt på å presentere datamaterialet mot ulike temaer som er representert i prosjektet. En årsak til at jeg velger temasentrert tilnærming når jeg analyserer mitt datamateriale, er fordi utvalget er såpass lite at det kan være lettere å gjenkjenne jentene enn når informasjonen fra hver enkelt deltager kombineres. Dessuten ønsker jeg å gå i dybden på de likheter og ulikheter som kommer frem i intervjuene.

En temasentrert analytisk tilnærming er kritisert for at de ikke ivaretar helhetlig perspektiv og ved å ha mange utsnitt fra ulike intervjuer, tas utsnittene ut av opprinnelig sammenheng (Thagaard, 2013). En konsekvens av at teksten løsrives fra den helheten den ble presentert i, er at deltagerens forståelse av en situasjon får en mindre fremtredende plass enn personsentrert tilnærming (Thagaard, 2013). Deltagernes måte å uttrykke seg på, er preget av den forståelse de har av sine erfaringer. Det er derfor viktig at jeg reflekterer over min egen påvirkning.

Den analytiske prosessen preges av skiftende empiriske og teoretiske perspektiver, og en kvalitativ analyseprosess preges av både induktive og deduktive tilnærminger (Thagaard, 2013:187). En induktiv tilnærming handler om å jobbe fra data og frem til begreper eller utvikling av teori. En deduktiv tilnærming handler om at det knyttes begreper fra andre teoretiske bidrag til teksten som analyseres (Thagaard, 2013). Denne oppgaven vil bære preg av en deduktiv tilnærming og en videreutvikling av etablert teori.

Etiske retningslinjer for kvalitativ metode

I alle sammenhenger skal en forsker overveie de etiske konsekvensene og dette må gjøres kontinuerlig i forskningsprosessen. Kvalitativ metode består av nær kontakt mellom forsker og den som studeres, noe som reiser metodiske og etiske utfordringer. Etikk er koblet til relasjonen til annen forskning, men også særlig i forhold til felt og deltagere i felten. Internt i forskningsmiljøet må man som forsker unngå å kopiere andres tekster, men oppgi kilder til litteraturen man bruker for å anerkjenne andre forfatters bidrag og for at eventuelle lesere skal kunne finne kildene. Samtidig må man ikke manipulere data og presentere resultatene på en god måte. I relasjon til felt og deltagere i felten, skal man som forsker forholde seg til prinsippene om meldeplikt, informert samtykke og konfidensialitet. I tillegg har man som forsker et ekstra ansvar når det gjelder innsamling av opplysninger når deltagerne er under 18 år.

Meldeplikt

Ethvert forskningsprosjekt er meldepliktig dersom det inneholder personlig informasjon om en eller flere deltagere (Thagaard, 2013). Dette følger av Personopplysningsloven fra 2001. Dette prosjektet er derfor meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata, da det skal behandles sensitive personopplysninger ved hjelp av datamaskinbasert utstyr.

Innsamling av opplysninger når deltagerne er under 18 år

Felles for alle som fikk forespørsel om de ville være med i prosjektet, var at de måtte være 16 år eller eldre. Avhengig av et prosjekts omfang, er vanlig praksis at man må være 15 år eller eldre for å selv kunne samtykke til å delta i et forskningsprosjekt. Når det skal innsamles sensitive opplysninger om deltagerne, ligger aldersgrensen til å samtykke mellom 16 til 18 år. Hvis ikke må foreldrene samtykke for barna.

I dette tilfelle skulle jeg samle inn sensitive opplysninger, blant annet om etnisk bakgrunn. Samtidig ville jeg være i kontakt med enslige mindreårige noe som innebærer at foreldrene er i utlandet eller muligens døde. Det ville bli nærmest umulig å få innhentet samtykke fra foreldrene til de enslige mindreårige asylsøkerne, ettersom de tross alt har fått status som ”enslige” og befinner seg i en situasjon uten foreldre. Gjennom Utlendingsloven § 98b 2008 har imidlertid mindreårige asylsøkere rett til å få oppnevnt en representant som man da kunne innhente samtykke av. Personvernombudet vurderte det imidlertid slik at i dette prosjektet kunne ungdommer over 16 år samtykke til deltagelse på selvstendig grunnlag. Dette ut fra en helhetsvurdering av prosjektet. Personvernombudet henviste til at ungdom i denne alderen har selvbestemmelse på en rekke områder: De kan for eksempel velge utdanning selv, samtykke til helsehjelp og de er over den seksuelle lavalder. Det er Personvernombudets vurdering at ungdommene på 16 år og eldre i dette prosjektet har forutsetninger for å forstå hva deltagelse innebærer og konsekvenser av å delta i forskningsprosjekter. I tråd med Personvernombudets prosjektvurdering har jeg vært særlig observant på å vektlegge frivillighetsaspektet når det gjaldt ungdommene som ble intervjuet. Desto viktigere er dette når forskningen foregår på eller i tilknytning til en organisasjon som ungdommen står i et avhengighetsforhold til (for eksempel asylmottak). Forespørselen ble rettet slik at de forespurte ikke skulle oppleve press til å delta, ved å understreke at deres valg ikke ville påvirke forholdet til mottaket. Med dette utvises det ansvar i forhold til prinsippet om forsvarlig forskningspraksis og ansvaret om å beskytte deltagernes integritet gjennom hele forskningsprosessen. Forskeren har et ansvar for å unngå at de som skal forskes på utsettes for skade, alvorlige belastninger eller andre negative konsekvenser (Thagaard, 2013).

Informert samtykke

Utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt er prinsippet om at forskeren må ha deltagerens informerte samtykke (Thagaard, 2013). I enkelte prosjekter som omhandler

barn, etniske minoriteter – og der man skal registrere det som oppfattes som sensitive data, for eksempel helse og religion – er kravet til samtykke enda strengere (Sørheim 2003 i Fangen, 2004). Informert samtykke og dets medfølgende skjema, må undertegnes før datainnsamlingen kan begynne. Det er knyttet spesielle utfordringer til et slikt informert samtykke, fordi det alltid vil være noen begrensninger knyttet til hvor mye informasjon forskeren kan gi. For mye informasjon om prosjektet kan påvirke deltageres adferd. Dessuten er det også tidligere nevnt at kvalitative studier er svært fleksible og kan endres underveis.

De som ville delta ble informert skriftlig om prosjektet gjennom invitasjonen og muntlig før intervjuet startet. De har blitt informert om sin rett til å trekke seg fra prosjektet når som helst, at prosjektet er basert på frivillighet og at de har mulighet til å få slettet opplysningene som er registrert om dem.

Konfidensialitet

Prinsippet om konfidensialitet dreier seg om at den som gjøres til gjenstand for forskning har krav på at all informasjon de gir, blir behandlet konfidensielt, slik at informasjonen som brukes og formidles ikke skader enkeltpersonene som det forskes på (Thagaard, 2013). Prinsippet om konfidensialitet innebærer at deltagerne har rett til beskyttelse av sitt privatliv og man bør derfor være observant på at man ikke inkluderer informasjon om perifere forhold i beskrivelser som ikke er viktige for poenget, men som kan føre til identifisering av deltagerne. Deltageres identitet bør også skjules og anonymiseres (Thagaard, 2013). For å tilfredsstille kravet om konfidensialitet, har deltagerne og asylmottakene nevnt i studien fått fiktive navn. Oversikt over hvem som tilhørte de forskjellige navnene ble oppbevart på et dokument adskilt fra resten av datamaterialet, og på et rom som kun jeg hadde tilgang til.

I dette prosjektet er en av utfordringene at de fleste enslige, mindreårige asylsøkere er gutter. Et begrenset antall jenter gjør at utvalget er lite, noe som ikke bare gir utslag på svarene ved intervjuer, men det kan også true deltageres anonymitet. I tillegg er det slik at asylmottaket hvor intervjuene skal utføres, ligger på et lite sted. Forskningen foregår altså i et lite og gjennomiktig miljø. Det medfører at det er ekstra viktig at deltageres anonymitet blir ivaretatt på en god måte og det er også ekstra viktig i dette prosjektet, fordi deltagerne her er mennesker på flukt fra noe(n). Ellers garanteres det at all rapportering fra prosjektet (feltnotater, lydopptak og intervjutranskripsjoner)

behandles konfidensielt. Datamaterialet har vært oppbevart på et sikkert sted i en anonymisert form og slettes ved prosjektlutt.

4. Presentasjon av funn og analyser

I dette kapitlet presenteres funn fra undersøkelsen. Undersøkelsen er basert på intervjuer med fire kvinnelige, enslige, mindreårige asylsøkere. For å gjøre sitatene mest mulig leservennlige har jeg gjort noen redigeringer i originalteksten.

Først vil jeg gi en oversikt over jentenes erfaringer med idrettslig aktivitet, både fra hjemlandet og her i Norge. Deretter vil jeg se på utfordringer knyttet til idrettsaktivitet for asylsøkere. Senere i kapitlet presenterer jeg hvordan aktivitetene for beboerne organiseres samt jentenes erfaringer rundt dette. Til sist trekkes engasjementet overfor enslige mindreårige frem, og faktorer som jentene selv anser som vesentlige dersom de skal ta et ytterligere steg mot integrering.

Som nevnt i kapittel 2, er aktivitetsprofilen blant jenter på asylmottak nokså lik aktivitetsprofilen blant minoritetsjenter i samfunnet. Jenter i alderen 16-18 år som bor på asylmottak er den gruppen (som sammen med barn under 6 år som bor på asylmottak) deltar minst i idrettslig aktivitet. Hvordan opplever jentene i min undersøkelse å delta i idrettsaktiviteter på asylmottaket? For å kunne besvare problemstillingene, ville jeg først starte med å danne meg et bilde av hva slags erfaring de enslige mindreårige jentene hadde med idrett og fysisk aktivitet fra hjemlandet sitt.

Opplevelser med idrettslig aktivitet/fritidsaktiviteter fra hjemlandet

Ingen av jentene i min undersøkelse har hatt særlig befatning med idrettslig aktivitet i hjemlandet sitt. For Imaan sin del var fritidsbegrepet nokså ukjent, og for henne var det aldri snakk om å drive idrettslige aktiviteter etter skolen. Selv om Imaan ikke hadde noe jobb, og heller ikke ga uttrykk for at hun hadde noe mer ansvar overfor hjem og familie, var likevel begrepet om fritid og idrettslig aktivitet ukjent for henne. At selve ideen om fritidsaktiviteter er fremmed, er noe som ikke er unikt for denne studien, det er også noe som fremgår av tidligere forskningsfunn: Mange flyktninger og asylsøkere kommer fra land og kulturer hvor oppfatningen av fritid slik det er forstått i vestlige samfunn, ikke er kjent. Flyktninger og asylsøkere fra ikke-vestlige land, har ofte måttet jobbe for å livnære seg, og fritidsaktiviteter har derfor blitt sett på som en irrelevant distraksjon, eller en mulig kilde for arbeidsskade, som igjen kan føre til tap av arbeidsinnsats og

viktige inntekter. Idrett har blitt assosiert med lek og derfor ikke verdt å bruke tid, engasjement eller dedikasjon på (Dagkas, Benn & Jawad, 2011).

For Eldana sin del, har det aldri vært interesse for idrett i landsbyen hun kommer fra. Det var rett og slett ingen i hennes omgangskrets som rettet oppmerksomheten sin mot idrettslig aktivitet. Eldana forteller: ”Der jeg bodde... Det var en veldig liten by, så ingen kjenner til sport. Ingen interesse.” Det høres kanskje merkelig ut at de færreste innbyggerne på hjemstedet hennes visste noe om idrett, enda landet hun kommer fra har oppfostret en rekke av verdens fremste mannlige friidrettsutøvere. Eldana forklarer det med at ”friidrett foregår i sentrum, i storbyene. Jeg bodde i en by som var langt unna.” Selv om det ikke er særlig stor interesse blant lokalbefolkningen når det gjelder idrett, var det for Eldana heller ingen anledning til å bedrive idrett og fysisk aktivitet. Jeg spurte Eldana om hun hadde drevet med noen idrettslige aktiviteter på hjemstedet sitt:

Nei, jeg skulle bare hjelpe moren min... Vi vasket og laget mat. Fordi jenter lager mat. Da jeg var i Etiopia, var jeg alltid opptatt av å hjelpe familien. Derfor hadde jeg ikke tid til å spille. Faren min sa i stedet: ‘I kveld må du ut og samle sau.’ (Eldana)

Det både Imaan og Eldana gir uttrykk for, er at idrett og fysisk aktivitet i liten grad verken har vært av interesse for dem eller hos resten av nærmiljøet. Eldana påpeker i tillegg at idrett og fysisk aktivitet var noe hun ikke kunne ta seg tid til, da hun i stedet måtte hjelpe familien med daglige gjøremål i hjemmet. Med dette dreier hennes manglende deltagelse i idrettslig aktivitet over på forventningene som er knyttet opp til kjønnene. Eldana beskriver her at dersom hun skulle ha deltatt i idrett, ville dette gå utover hennes plikter i hjemmet. Når det gjelder tradisjonelle rolleaktiviteter, har flyktningbarn gjerne hatt et større ansvar overfor hjem og familie i sitt opprinnelsesland, sammenlignet med for eksempel hva norske barn har i dagens samfunn. I tillegg har barnets ansvar ofte vært kjønnet i henhold til rådende praksis i hjemlandet (Henry et al., 2004). Dette kan dermed være en forklaring på hvorfor Eldana ikke har noe erfaring med idrett fra hjemlandet sitt, og noe som også er i tråd med tidligere forskning hva gjelder forventninger til kjønnene. Eldana nevner ikke at den manglende deltagelsen i idrett da hun bodde i hjemlandet har årsak i hennes religion, men dette er noe jeg skal gå nærmere inn på senere.

Søstrene Parvaneh og Panthea har begge vært delaktige i sang og folkedans i hjemlandet sitt, men ble nektet av familiemedlemmer å drive annen idrett på fritiden, fordi dette ikke er i tråd med synet på hva kvinner bør drive med. Parvaneh sier:

Vi har problemer med onklene våre. De bestemmer: 'Ta hijab.' De sa til meg: 'Du må gifte deg med din fetter.' Jeg var fjorten år. De sa til meg: 'Du skal ikke studere, du må gifte deg.' Jeg bare gråt og gråt. Og de slo oss også. De er brødrene til pappa. (Parvaneh)

Panthea sier at de ikke fikk lov av onklene å være med på aktiviteter etter skolen. Hun sier at onklene "tenker sånn at det er ikke greit at vi går ut og spiller". Onklene ville at jentene skulle være hjemme, mens guttene fikk lov til å delta på aktiviteter. Dette syntes Panthea var urettferdig. Det virker som om onklene til Parvaneh og Panthea, men også familien til Eldana, har den samme hegemoniske ideen om feminitet som presenteres i studien til Walseth (2006): "that young women should ideally be family-oriented and spend a lot of time at home helping their mothers cook, looking after younger siblings or studying" (Walseth, 2006:91).

Til forskjell fra Panthea og Parvaneh, var ikke Eldana særlig interessert i idrett. Slik sett kan det virke som om mangel på fritidsaktiviteter ikke har preget livet til Eldana i like stor grad som de to søstrene har opplevd det. Der Eldana ikke har hatt mulighet og tid til å drive aktiviteter fordi hun skulle lage mat (samt hatt en manglende interesse for å drive idrett), er de to søstrene regelrett blitt nektet å drive med fritidsaktiviteter fordi de skal leve opp til de hegemoniske forestillingene om feminitet. De patriarkalske strukturene synes å ha hindret likestilling, frihet og likeverd mellom kjønnene. Imidlertid har Parvaneh og Panthea fått lov til å delta i sang og dans. At de fikk lov til å gjøre nettopp slike aktiviteter, kan forklares med at sang og dans er aktiviteter som muligens er feminine og som er sømmelig for muslimske jenter å gjøre. Dette støttes også av litteraturen, blant annet et funn hos Amara et al. (2005 i Pizzolati & Sterchele, 2016) hvor man kom frem til at i de få tilfellene minoritetsjenter er aktivt involvert i idrettsaktivitet, er dette i hovedsak i "typiske kvinne-idretter" eller kjønnssegregerte grupper. Å delta i idrett er ansett som en mannlig aktivitet og noe som er upassende for unge muslimske kvinner (Pizzolati & Sterchele, 2016). Pfister (2000 i Strandbu & Bakken, 2007:26) gjorde en studie av tyrkiske minoriteter i Tyskland, der en mor kommenterte datterens ønske om å spille fotball slik: 'Who will marry you when they

have seen your legs?'. Med andre ord kan det være utfordrende å forene engasjement i idrett med de sosiale og kulturelle krav til kvinnelighet (Hills, 2007).

Hvis jentene fortsatt føler forventninger om å videreføre de tradisjonelle kjønnsrollene eller opprettholde de hegemoniske oppfatningene om en feminin karakter, kan dette i følge Younis (2010) føre til en ond sirkel: På de områdene der få minoritetsjenter deltar i idrett, blir det også en mangel på rollemodeller med minoritetsbakgrunn, noe som igjen kan gjøre aktivitetene mindre attraktive for at andre minoritetsjenter vil delta. Konsekvensene av dette igjen kan være at kvinner dermed hindres i å gjøre helsebringende trening eller hindres i å få karrieremuligheter og høyere utdanning innen idrettsfeltet (Benn 1998 i Dagkas et al., 2011). Man skulle kanskje tro at asylsøkere som kommer uten foreldre og til et nytt land, ikke vil komme til å bry seg om å videreføre slike syn på kjønnsroller og feminitet slik Eldana, Parvaneh og Panthea har opplevd. Men selv om asylsøkere på mottak for enslige mindreårige kommer uten foreldre, kan det godt være at de er farget av foreldrenes meninger fra den tiden de bodde i hjemlandet. Holdninger og kunnskap om idrett vil i stor grad være påvirket av hvordan idrett i opprinnelseslandet ble drevet, og av hvem. Slike syn kan komme til å påvirke livene og valgene til jentene også senere.

At alle skal få mulighet til å delta i idrett, er dermed ikke en selvfølge for de som har vokst opp i land hvor idrettslag er et fenomen som bedrives i storbyene eller for de som ser på fritid som en byrde som knebler tradisjonelle rolleaktiviteter (Russell og Stage 1996 i Henry et al., 2004). Den norske barne- og ungdomsidretten har vært langt mer egalitær enn idrett i landene der for eksempel Eldana, Parvaneh, Panthea og Imaan kommer fra. I Norge har det vært vanlig at barn og unge fra alle samfunnslag har deltatt i idrett (Strandbu & Bakken, 2007) og selv om klasseforskjeller er til stede også i Norge, er de langt mindre markerte enn i landene mange av innvandrerne kommer fra (Strandbu & Bakken, 2007). Gjennom fortellingene til Eldana, Parvaneh, Panthea og Imaan kan det virke som om begrepet om fritid ikke er like rotfestet i jentenes opprinnelsesland som det er for barn og unge i Norge. Dermed tas det kanskje for gitt i Norge at nyankomne jenter automatisk forstår at de "må delta" på fritidsaktiviteter – og da spesielt av idrettslig art – fordi fritidsaktiviteter er noe "alle" bedriver i Norge når man ikke går på skole eller jobber. Kanskje er man ikke tilstrekkelig klar over at begrepet fritid er noe man må skape bevissthet og forklare for de nyankomne? Her kan det trekkes paralleller til Gullestad (2002) og det hun beskriver som maktrelasjon

mellom ”oss” og ”dem”. Gullestad (2002) mener at innvandrere forventes å sette seg inn i ”våre” tradisjoner mens ”vi” ikke er forpliktet til å sette oss inn i ”deres”. Når skal ”vi” forstå at fritid er et fenomen som kanskje ikke alle nyankomne vet hva er – eller hva den skal benyttes til? Det kan være at flyktninger og asylsøkere kommer fra andre land og kulturer, hvor oppfatningen av fritid slik det er forstått i vestlige samfunn, er ulik.

Opplevelser med idrettslig aktivitet/fritidsaktiviteter i Norge

Til tross for lite kjennskap til idrett og fritid i hjemlandet sitt, har jentene etter å ha bodd på ulike mottak og deltatt i ulike idrettsaktiviteter i regi av mottakene, blitt kjent med nye aktiviteter. De har selvsagt ikke kommet unna ski, det som av mange hevdes å være selve nasjonalsporten i Norge. På et tidligere mottak fikk Eldana mulighet til å prøve slalåm for første gang i sitt liv. Det syntes hun var skremmende. Dette var hennes første møte med snø og kulde, og det var ikke noe blidt møte. For eksempel ville hun ikke delta på aktivitetsdagen som mottaket arrangerte senere, ”fordi det var kaldt.” Heller ikke Panthea er tilhenger av skisporten. ”Nei, jeg liker ikke ski. Jeg liker ikke snø.”

Det er tydelig at ski ikke er en av favorittaktivitetene til Eldana og Panthea. Deres favorittaktivitet er imidlertid dans, som også Imaan har lidenskap for. Eldana er ikke spesielt interessert i fysisk aktivitet og prioriterer heller skole. Men hvis hun må velge en aktivitet, så foretrekker hun bordtennis. I tillegg synes hun og resten av jentene at svømming, ridning og bowling er morsomt, noe som er organiserte aktiviteter Holtet mottak tilbyr dem. Å gå på turer, spille fotball, volleyball, biljard og badminton, drive styrketrening og yoga er også aktiviteter som blir nevnt av jentene – og som er aktiviteter de har blitt kjent med ved tidligere mottak. Volleyball og svømming er i følge Lidén et al. (2013) utbredte og populære aktiviteter blant andre norske asylmottak, sammen med friluftsliv.

Aktivitetene som tilbys av Holtet mottak, foregår også i all hovedsak på mottaket, med unntak av svømming, ridning og bowling. Beboerne reiser da i fellesskap til aktivitetene som foregår utenfor mottaket, unntatt ved svømming ettersom denne aktiviteten er kjønnsdelt. Fellesaktiviteter kan være ridning, bowling og andre turer (for eksempel shopping). Turer er veldig populært for beboerne, og jentene har deltatt på flere turer som mottaket har organisert. ”Vi vil alltid. Vi vil på tur, fordi vi alltid er hjemme” sier Eldana. De har vært på flere byturer. Noen ganger er det for å dra på shopping, men

også hvis de skal spille bowling med de andre beboerne på mottaket. Å komme seg vekk fra mottaket oppfattes blant alle jentene som veldig viktig.

Det er veldig bra. Vi går ut av mottaket. For vi er bare på mottaket og det er ikke bra... Noen ganger når vi drar ut, blir vi veldig, veldig glade. Vi kan puste! Det er veldig, veldig bra! (Imaan)

Det er bedre å gjøre aktiviteter utenfor mottaket, mener Imaan. Det samme mener Parvaneh: ”Det er bra å være andre steder enn mottaket. For å bare sitte på mottaket, er kjedelig. Men hvis vi reiser litt, er det bra for oss.”

Også forskere påpeker viktigheten av å gjøre aktiviteter utenfor mottaket. Med tanke på mestring er all tid som ungdommen kan bruke til meningsfylte aktiviteter viktig, og spesielt aktiviteter som finner sted utenfor mottaket (Lidén et al., 2011).

Aktivitetstilbudet har mye å si for asylsøkernes livskvalitet, og kan ha positiv effekt på senere integrering. Lidén et al. (2013) anser fritidsaktiviteter som helt vesentlig for levekårene på mottak for asylsøkere. Aktivitetene ”gir nødvendig rekreasjon og frirom, samt struktur og mening i dagene. De gir anledninger til å utvikle kameratskap beboere imellom, mestringsopplevelser og samvær med ansatte”. Dessuten kan aktivitetene også være et frirom fra bekymringer.

Sivertsen (2007) og Lidén et al. (2011) viser begge til at normalisering av hverdagen er en beskyttende og forebyggende faktor i mottakstilværelsen, blant annet med tanke på psykiske lidelser blant de yngste flyktningene (Sivertsen, 2007; Lidén et al., 2011). Normalisering handler derfor både om å forsøke å skape en tilværelse som skiller seg minst mulig ut fra den tilværelsen norske barn lever under, og å skape en tilværelse med struktur og innhold. Fritidsaktiviteter er noe som i følge Sivertsen (2007) er ett av flere viktige elementer for å normalisere hverdagen for barn på mottak. Idrettsaktiviteter er mest utbredt som fritidstilbud (Lidén et al., 2011) og idrett og fysisk aktivitet er ansett som forebyggende i forhold til psykiske problemer (Sivertsen, 2007). En studie fra Canada, (Doherty & Taylor, 2007) viste at deltagelse i idrett ga innvandrere en følelse av psykososial trivsel, fysisk velvære, en mulighet til å gjøre seg kjent med noen aspekter av landets kultur og en mulighet til å utvikle språkferdighetene sine. Noen innvandrere bemerket at deltagelse i idrett og fysisk aktivitet var en sjanse for dem til å ha en positiv utfordring, til å være god på noe og å føle at de har kontroll over ting som

skjer dem (Doherty & Taylor, 2007). Dette kan øke selvtilliten og utvide forståelsen av hvem de er som personer.

Mottakslivet blir ofte betraktet som passivt, og noe som kan skape flere belastninger for beboerne. Lang ventetid på asylsøknaden gjør at barna ikke har mulighet til å planlegge framover og hovedaktiviteten deres består av å vente. Usikkerhet rundt utfallet av asylprosessen, manglende tilbakemelding og begrunnelse, er også belastende for asylsøkerne i ventetiden (Sivertsen, 2007). De vet ikke hva morgendagen bringer, noe som begrenser mulighetene for hva de skal gjøre med livet sitt (Lidén et al., 2013). På den andre siden, argumenterer Weiss et al. (2017) for at lang botid i mottak ikke bare har negative effekter på flyktninger. I gjennomsnitt bor flyktninger 625 dager i mottak og selv om enslige mindreårige er de som venter kortest tid på oppholdstillatelse, venter de lengst på å bli tildelt og bosatt i en kommune – noe som i gjennomsnitt er 205 dager (Weiss et al., 2017). Til tross for at lang ventetid i mottak kan føre til helseplager, passivisering og demotivering, peker rapporten fra Weiss et al. (2017) på at det også kan være positive effekter av lang ventetid i mottak: Gjennom ventetiden kan asylsøkeren få mulighet til å gjøre seg kjent med norsk byråkrati, levemåte, lære seg norsk og skaffe seg et sosialt nettverk som fremmer deres mulighet til å finne arbeid, eller ta utdanning. Dette kan gjøre veien til arbeid etter bosetting kortere. Weiss et al. (2017) mener at for flertallet finnes det ingen langsiktig negativ effekt av lang oppholdstid i mottaket for overgang til arbeid og utdanning. Men hvis man ser på enkelte flyktninggrupper hver for seg, ser man blant de yngste flyktningene, som var mellom 16 og 20 år ved ankomst til Norge, at det er signifikant lavere overgang til arbeid og utdanning for de som har vært lenge i mottak (Weiss et al., 2017). I følge Weiss et al. (2017) er denne gruppen mindre motstandsdyktige mot de negative effektene av lang oppholdstid, noe som forsterker viktigheten av relevante og ønskede aktivitetstilbud ytterligere. Videre skal vi se nærmere på beboerrådets rolle når det gjelder å skape aktivitetstilbud som er fengende for beboerne på mottaket.

Beboerråd

Ved det undersøkte mottaket utarbeides det aktivitetsplaner hver måned. Det er en ansatt som skriver planen over hva som skal arrangeres. Panthea forklarer: ”Han spør kanskje noen av de som bor her: ‘Hva liker dere?’ Vi har snakket med han om kino. Vi liker å gå på kino. Men vi får ikke.”

Økonomi og ressurser kan være to av flere faktorer som setter rammer for hva slags aktiviteter mottakene får til. Likevel vil det også være plass for gode ideer og ønsker fra beboerne for oppstart av nye faste opplegg, så vel som for turer og mer spontane aktiviteter. Medvirkning er et vesentlig punkt ved oppvekstmiljøet på asylmottak, og retten til medvirkning er lovfestet i UDIs rundskriv (RS 2012-012). Medvirkning viser til retten enslige mindreårige har til å delta i beslutninger som angår dem. Medvirkning når det gjelder aktivitetstilbud kan sikres på flere måter: Gjennom kartlegging ved ankomst til asylmottaket, der den nye beboeren blir spurt om hvilke aktiviteter han eller hun er interessert i, eller ved å fremme forslag til beboerrådet.

Ved alle statlige mottak er det krav om å nedsette et beboerråd (også kalt samarbeidsråd). Beboerrådet skal ha møter en gang i måneden, men ifølge ledelsen ved mottaket kan dette i praksis foregå mer sporadisk.

Det er forskjellig forståelse omkring hva beboerråd er, blant jentene som har blitt intervjuet. På spørsmål om Imaan noen gang har spurt beboerrådet om det er en aktivitet de kunne forsøke å organisere, kikket hun på meg med et spørrende blikk da jeg nevnte ”beboerråd”. Da jeg stilte spørsmålet på nytt og brukte begrepet ”samarbeidsråd”, fikk jeg heller ingen respons. Hun hadde verken hørt om beboerråd eller samarbeidsråd og hun hadde ingen klar forståelse av hvordan beboere kan påvirke avgjørelser eller ha muligheten til å medvirke til aktivitetstilbudet. Eldana og Parvaneh er imidlertid to av medlemmene i beboerrådet. ”Hva bestemmer dere i beboerrådet?” spurte jeg. Eldana sin oppfatning er at beboerrådet jobber mest med å fordele vaskingen av mottaket eller å diskutere miljøregler:

Ja, vi blir enig om hvordan vi vasker kjøkkenet. Hver uke lager vi en plan over hvem sin tur det er til å vaske kjøkkenet, toaletter eller trappa. Og noen skal vaske gangen. Og aktivitetsrom. Vi i beboerrådet gjør sånn. Og så, hvis det blir problemer mellom oss. Hvis noen misforstår hverandre, så ordner vi opp.
(Eldana)

”Men får du som er i beboerrådet, lov til å komme med forslag på hva dere kan gjøre?” spurte jeg. ” Ja, for eksempel møtes vi, hvis vi trenger å snakke om miljøregler. Noen ganger er det ikke rene toalett. Så da snakker vi om det, hvis det ikke er vasket godt nok” svarer Eldana.

Eldana forteller også at mottaket har samarbeidet med beboerrådet når det gjelder organisering av turer til steder utenfor kommunen. Mottaket oppfattes som velvillige når det gjelder å organisere turer for bowling eller shopping på større kjøpesentre. Eldana forteller at en gang arrangerte beboerrådet en shoppingtur til nærmeste by. ”En gang arrangerte vi handletur. Vi dro til byen og kjøpte klær. Vi hadde to timer i byen, og så var vi tilbake klokka ni”.

Parvaneh er også i beboerrådet. Hun har en annen oppfatning av hva beboerrådet gjør. Hun forklarer at hun er med på å organisere aktivitetstilbudet, gjennom å ha kommunikasjon både med de ansatte og beboere.

De ansatte sier til meg ‘hva ønsker dere å gjøre?’ Og så bestemmer vi i beboerrådet at i dag skal vi gjøre det eller det. For eksempel kommer de ansatte til meg og spør ‘hvilken dag vil dere ha svømming?’ Så spør jeg de andre jentene, og etterpå går jeg og sier til de ansatte at beboerne vil at det skal være onsdag. Da skriver de ‘okei, onsdag’. (Parvaneh)

Det kan se ut til at beboerrådet har lite innflytelse i forhold til hva som organiseres. Beboerrådet fyller ulike roller, alt fra å avtale hvem som skal vaske, til å gi tilbakemeldinger om vasking, samt praktiske vurderinger hva gjelder tidspunkt for aktiviteter. Det virker som beboerrådet tar få avgjørelser eller setter i gang få aktiviteter for beboerne. Funnet som ble gjort ved dette mottaket, kan også bekreftes av Drangslund et al. (2010). I Drangslund et al. (2010) sin studie er det mye som tyder på at det er vanskelig for beboerråd å ta avgjørelser og igangsette aktiviteter i praksis. Dette forklares med at beboerrådet har knapt med midler som skal fordeles, det er ulike interesser og lite stabilitet i beboerrådet (Drangslund et al., 2010) ved at medlemmer av beboerrådet flytter ut av mottaket, eller at de som ønsker seg aktiviteter ikke lenger er boende på mottaket når aktiviteten først settes i gang.

Videre ses det nærmere på de praktiske utfordringene som er knyttet til aktivitetstilbudene.

Praktiske utfordringer knyttet til aktivitetstilbudet

Med ideen om å ta hele landet i bruk, kan jeg beskrive mottaket som en bygning plassert i ”landlige og rolige omgivelser”, og jeg vil påstå at mottaket ligger usentralt i forhold til det jeg vil kalle for ”naturlige møteplasser”. Det er en grunn til at mottaket tidligere

har fungert som en grendeskole i området, men som nå er nedlagt. En grendeskole, er ifølge Store Norske Leksikon (2009) en skole beliggende i et ”grisgrendt strøk”. Til tross for at mottakets usentrale beliggenhet, er det et ”sentralisert mottak” – et begrep som må forklares: De sentraliserte asylmottakene er normalt mottak der det er samlet flere beboere i samme bygning og hvor bygget har innslag av fellesrom og fellestjenester (Bjørck, 2016). Sentraliserte mottak vurderes generelt som å ha langt dårligere kår for beboere enn mottak som er desentraliserte (Lidén et al., 2011). Desentraliserte mottak kjennetegnes ved at asylmottaket har et eget kontor som beboerne kan besøke, men at beboerne plasseres i egne boliger som leies av mottaket. En desentralisert bosituasjon anses å ha stor betydning for livskvaliteten til asylsøkere og tilrettelegger for en mer normal hverdag, der beboere lever integrert i samfunnet (Søholt & Holm 2010 i Weiss et al., 2017). Nettopp det at mottaket er sentralisert, samt asylmottakets beliggenhet, vanskeliggjør etter min mening kontakt med nærmiljøet og møteplasser slik som idrettsanlegg og skole.

En naturlig møteplass for beboerne ved mottaket ville vært kommunens idrettsanlegg med svømmehall, friidrettsbane og kunstgressbane. Kunstgressbanen blir benyttet til kamper og trening for to av områdenes fotballklubber, og fotball- og friidrettsbanen er åpen for allmennbruk når klubbene ikke trener. Idrettsanlegget ligger vis a vis stedet der jentene går på Voksenopplæring⁴, men kommunens videregående skole der de jevnaldrende ferdes, ligger ikke i tilknytning til dette. Det tar jentene opptil 50 minutter å gå til Voksenopplæringen (på veier som er delvis uten fortau) og de blir derfor kjørt i bilen som mottaket disponerer, noe som tar under 10 minutter. Jentene er med andre ord avhengig av å ha transport dersom de skal delta på aktiviteter som foregår utenfor mottaket. Da mottaket er svært restriktive på hva de vil bruke transportmidler på, er dette begrenset til transport til og fra skole samt fellesaktiviteter. Samtidig som ønsket om å gjøre aktiviteter utenfor mottaket er stort for jentene, er de bundet til mottakets bestemmelser. Det preger hvilke aktiviteter beboerne kan delta på.

I følge jentene er dessverre kollektivtilbudet dårlig for området som mottaket ligger i. Jentene mener at dersom det hadde vært et godt busstilbud, hadde det vært litt enklere å komme seg ut av mottaket for å oppsøke plasser der det er flere ungdommer. Imaan

⁴ Voksenopplæring er grunnskoleopplæring for voksne. Alle jentene som deltar i denne studien, gjennomfører voksenopplæring.

forteller om sitt forrige mottak på Stange, der de fikk busskort, noe som gjorde at beboerne kunne reise til og fra sentrum når de ville. På Holtet mottak er beboerne avhengige av at noen kan kjøre de, hvis ikke må de gå. Med dette logistikk/transportproblemet som er ved Holtet mottak, tenker Imaan at det beste er om all aktivitet utenom svømming og ridning foregår på mottaket. ”Fordi vi kan ikke gå. Da må de kjøre oss. Jeg spør ‘kan du kjøre meg?’ De sier ‘nei’...”

Under mine intervjuer med Panthea, kommer det frem at hun har noen arabiske venner som hun har møtt via Voksenopplæringen. Panthea har veldig lyst til å være igjen etter skoletid på torsdager og fredager for å spille fotball med disse vennene, på idrettsanlegget som ligger rett ved Voksenopplæringen. Det er imidlertid et problem ved dette: Det er ingen mottaksansatte som vil hente Panthea etter at hun er ferdig med å spille fotball.

Etter at skolen er ferdig og vi venter på bilen som skal frakte oss tilbake til mottaket, så har vi spilt litt fotball. Men når bilen kommer, drar vi tilbake til mottaket. Fordi vi vet at de ansatte ikke kommer til å hente oss senere når vi er ferdig med å spille. (Panthea)

Å stadig høre ”nei” fra mottaksansatte, gjør hverdagen frustrerende for Panthea. Panthea sier:

I dag var det litt problemer her og jeg ble veldig trist. Jeg kastet en kopp på gulvet, fordi alle sier ‘nei, nei, nei! Ikke lov, det går ikke.’ Hvorfor? Vi bor på mottak. De må hjelpe oss. Ikke bare si nei til oss. (Panthea)

Det er gratis å delta på fellesaktivitetene som organiseres av mottaket. Det er også vesentlig med tanke på deltagelsen for samtlige av jentene i studien. I intervjuene forteller jentene meg at de får utbetalt 550 kroner i uken. Hvilken status man har som asylsøker, definerer asylsøkernes livssituasjon hva angår sosiale og økonomiske levekår. Ettersom asylsøkere ikke har noen mulighet til å jobbe før de har vært på asylintervju, mottar beboerne økonomiske ytelser til livsopphold fra mottaket. Disse differensieres i henhold til status i asylsøknaden, familiesituasjon og om det er selvhushold eller kantine på mottaket.

Sett i lys av at utbetalingene jentene får i uken skal dekke næringsrik mat, klær, regninger og legebesøk, har ikke jentene mye til overs dersom de også skulle betale for

å delta på fritidsaktiviteter eller benytte kollektivtransport. Kollektivtransport kunne for eksempel vært en løsning for Panthea slik at hun kunne delta på fotball etter skoletid og kommet seg tilbake på mottaket på egenhånd. Men jentenes ukepenger tillater ikke for høye kostnader knyttet til transport. På den andre siden er det forståelig at mottaket må ha restriksjoner i forhold til hva de kan prioritere av transport for beboerne. Det kreves innsats og oppfølging fra mottakets side når det skal tilrettelegges for aktiviteter, spesielt når asylsøkerne kommer uten foreldre og hvis mottaket ikke ligger i umiddelbar nærhet til naturlige møteplasser. For å drive godt omsorgsarbeid kreves det ressurser og penger. Å gi felles aktivitetstilbud til fordel for individuelt tilrettelagte tilbud, innebærer en vesentlig kostnadsforskjell. Dermed kan utfallet av transportrestriksjonene føre til en slags uuttalt "tvang" for mottaksbeboerne til å delta på fellesaktiviteter, da dette omtrent er eneste mulighet til å komme seg ut av mottaket.

Det foregår også kjønnssegregerte aktivitetstilbud ved mottaket. Videre skal det ses nærmere på forskjellige oppfatninger blant beboerne når det gjelder aktiviteter som gjøres adskilte.

Aktiviteter for beboerne: Fellesaktiviteter og segregerte aktiviteter

Da jeg besøkte mottakene, var det felles organiserte aktiviteter som shoppingturer, ridning og bowling som ble nevnt av jentene og som begge kjønn deltok på. I tillegg ble det spilt bordtennis i aktivitetsrommet på mottaket. Likevel var jeg gjennom samtaler blitt klar over at ikke alle aktiviteter foregikk på tvers av kjønn. Derfor spurte jeg først jentene om deres religiøse overbevisning begrenset deres deltagelse i idrett.

Religion er det som oftest trekkes fram som årsak på hvorfor minoritetsungdom ikke deltar i idrett. Ofte legges det stor vekt på at minoritetsungdom er religiøse og at religiøs tilknytning virker begrensende i forhold til idrett og fysisk aktivitet (Strandbu & Bakken, 2007). Diskusjonene om deltagelse i idrett og fysisk aktivitet i forhold til religiøse faktorer er nesten utelukkende begrenset til islam eller muslimske samfunn i litteraturen (Strandbu & Bakken, 2007). Dette kan dermed neglisjere andre religioner eller trossystemer. Det er imidlertid viktig å huske på at det varierer hvor konservativt man tolker og praktiserer sin religion.

Der støtte for muslimske kvinners idrettsdeltagelse eksisterer, er det ofte betinget av at aktiviteten blir gjort på religiøse og kulturelle foreskrevne måter. Internasjonale studier har pekt ut muslimske regler om kjønnssegregering som en av de faktorene som tydeligst begrenser muslimske jenters idrettsdeltagelse (Strandbu 2006 i Younis, 2010). Det islamske segregasjonsidealet er begrunnet med referanse til Koranen og hadithene. I idrettslig sammenheng betyr det at kvinner ikke skal drive med idrett eller gjøre bevegelser som kan være seksuelt opphissende for menn. Kvinner kan skape "fitna" (fristelser) ved å delta i idrettsaktiviteter der de ses av menn (Walseth & Fasting, 2003). Dermed skal idrett foregå i kjønnssegregerte omgivelser, hvor kvinner kan drive idrett i et lukket miljø der menn (utenom familie) ikke ser dem (Strandbu & Bakken, 2007). Selv om fysisk aktivitet i seg selv altså ikke er problematisk (Dagkas et al., 2011), er det situasjonelle faktorer i forbindelse med miljøet det drives aktivitet, som kan være problematiske. Det er ikke aktiviteten i seg selv som er den begrensende faktoren, men måten aktivitetene er organisert. Det innebærer problemstillinger om hvor aktivitetene drives og hvem som deltar i dem. I tillegg omhandler det hvorvidt det er feminine aktiviteter og om kleskoder følges – slik som bruk av hodeplagg (hijab) og tildekkende klær slik som langermede gensere og bukser (Spaaij, 2015).

Med tanke på de fire jentene, der tre var muslimer og en var kristen, spurte jeg jentene om de kunne delta i aktiviteter sammen med gutter, med tanke på religionen de tilhørte. Imaan som oppga at hun var kristen, svarte "ja det går fint. Vi er folk, mennesker." De to søstrene stilte seg også positive til at jenter og gutter kan gjøre aktiviteter sammen. Også Eldana var enig:

Ja, det er greit. Det er bra å gjøre aktiviteter med gutter. For meg er det ingen problem å delta i aktiviteter. Du kan gjøre aktiviteter. Noen ganger kan du gjøre aktiviteter uten hijab. Men det er hvis du vil. Det er litt kultur som sier at du kan gjøre sånn, ikke religionen for min del. Men jeg tror du alltid kan gjøre aktiviteter. Men noen folk misforstår og sier det er vanskelig å gjøre aktiviteter. Det er sånn haram... You see? Men det avhenger av... Ja, hvordan du tror. Folk er forskjellig. (Eldana)

Som man ser her, er ikke religion begrensende for de enslige mindreårige jentenes idrettsdeltagelse. Eldana setter ord på dette ved å si at det er kulturen som avgjør hvorvidt man kan gjøre aktiviteter, med hvem og hvor. Eldanas oppfatning kan

sammenlignes med den nyere tendensen blant unge europeiske muslimer, nemlig å skille kultur fra religion (Ramadan 2004 i Walseth & Strandbu, 2014). Dette har konsekvenser for idrettsdeltagelsen. Kultur synes i mange tilfeller å hemme muslimske jenters engasjement i idrett, i den forstand at tradisjonelle kjønnsroller som ansvar for hus og familie gis til jentene. Samtidig som det også mangler tradisjon for at muslimske jenter deltar i organisert idrett, holder de seg borte fra idrettsarenaen. Tidligere forskning har vist at Koranen oppmuntrer muslimske kvinner til å delta i idrett (Walseth & Strandbu, 2014). Disse argumentene bekrefter hva Walseth (2006) og Ratna (2011 i Walseth & Strandbu, 2014) fant i sin forskning: Ved å skille religion og kultur kan muslimer hevde at islam støtter kvinners involvering i idrettsaktiviteter.

Det generelle bildet viser altså at ingen av jentene mener religionen begrenser deres idrettsdeltagelse. Dette er også et funn Walseth (2015:304) beskriver når det gjelder betydningen av religion for muslimske jenter som deltar i kroppsøving på norsk skole: "religiosity seems to have little influence on Muslim girls' experience of PE, with the exception of swimming lessons [...]"

På bakgrunn av jentenes positive innstilling knyttet til felles aktiviteter, samt kunnskap fra Walseth sine funn (2015) om at nettopp svømming sammen med det andre kjønn kunne by på utfordringer, spurte jeg derfor videre om jentene kunne tenke seg å ha svømming sammen med guttene på mottaket. Da endret blant annet Eldana oppfatning og sa at det kunne hun ikke tenke seg: "Jeg vet ikke hvordan jeg svømmer. Jeg må først lære meg" svarte hun. "Men hvis du lærer deg å svømme, kunne du tenke deg å svømme sammen med guttene da?" spurte jeg. "Ja, men hvis du ikke kan svømme, lær de og de blir litt sinna. Og da er det bedre å ikke svømme med de."

På mottaket får beboerne tilbud om kjønnssegregert svømming. Mottaksledelsen forklarte i en uformell samtale at ved å ha kjønnssegregerte aktiviteter, ville flere jenter delta i aktivitetene fordi da kunne jentene ta av seg hijaben og "vise hud" samtidig som de unngikk blick fra guttene. Mottaket bruker med andre ord religiøse forestillinger som forklaring på hvorfor de velger å tilby kjønnssegregert svømming. Som man ser av utsagnet til Eldana over, beskriver hun at problemet handler om guttene ved mottaket; at de kan bli sinte fordi Eldana ikke skjønner hvordan hun skal svømme. Nettopp dette fører til at hun ikke ønsker å ha svømming sammen med guttene. Strandbu (2005) konkluderer med at muslimske jenter ønsker kjønnssegregert fysisk aktivitet fordi de

føler at fysisk aktivitet sammen med guttene ikke er en ”naturlig ting” å gjøre, med tanke på hvilke kulturelle ideer og verdier de har internalisert. Det kan forklare hvorfor deltagelse i idrett på tvers av kjønn, særlig svømming for Eldana sin del, kan gjøre henne ubekvem. Eldana føler muligens at hun ikke mestrer svømming, og hvis hun i tillegg skal gjøre dette sammen med gutter, kan svømmingen få henne til å føle seg forlegen.

Walseth (2015) mener at jentenes aversjon mot å blande seg med gutter i for eksempel svømmetimen, kan forstås i lys av deres motvilje for mannlig dominans. I den vestlige verden har konkurranseidrett lenge blitt sett på som en hegemonisk maskulin aktivitet, dominert av mannlige verdier (Messner 1994 i Walseth & Fasting, 2003). Der mennesker er sammen, skapes det grupperinger og alle grupper har sett med kulturelle grenser/regler. Hvis man bryter grensene innenfor sin gruppe, kan man bli møtt med sanksjoner, sanksjoner som kan komme fra personer i samme etniske gruppe. Dette viser at jentenes oppførsel på visse arenaer markerer en grense for kultur, og således er jentene kulturelle markører (Walseth, 2006). Med tanke på Eldana sin innvending mot felles svømming på bakgrunn av at det kunne skape sinne hos de mannlige beboerne, kan det være hun er redd for å bli møtt med sanksjoner dersom hun for eksempel deltar i svømmetimen til guttene.

Et lignende svar som Eldana sitt, kom også fra Parvaneh og Panthea, da jeg spurte om de to jentene kunne tenke seg å svømme sammen med gutter. Hvis det var gutter utenom mottaket, gikk det helt fint i følge Parvaneh. Men ”hvis det er med de guttene som bor på mottaket... De afghanerne? Nei!”

Panthea og Parvaneh føler guttene dømmer jentene blant annet ut i fra hva de har på seg, hva de ikke har på seg og om de har lest Koranen. Til tross for at de to søstrene innledningsvis var positive til å gjøre aktiviteter på tvers av kjønnene, fikk jeg vite at jentene slettes ikke følte seg trygge sammen med guttene på mottaket, hvis de skulle delta sammen i for eksempel fotballaktivitet. Dette vil det redegjøres nærmere for i det kommende.

”Vi kan ikke spille med dem, fordi kanskje de skal slå deg i ansiktet”

Det kom fram av intervjuene med Parvaneh og Panthea, at guttene ved mottaket får en egen mulighet til å spille fotball på idrettsanlegget som ligger ved Voksenopplæringen.

Dette er en ordning de har fast flere ganger i uken. En av de ansatte ved mottaket kjører guttene til idrettsanlegget og henter de etter endt trening. En eller to ansatte pleier også å være med guttene for å spille fotball.

Da jeg forhørte meg nærmere om fotballtilbudet, fikk jeg vite av mottaksledelsen at fotballtilbudet også var åpent for jentene, men at det i størst grad var guttene som deltok på det. Parvaneh og Panthea er to av jentene ved mottaket som viser interesse for fotball. Likevel forklarer de to søstrene at de har valgt vekk muligheten til å bli med på felles fotballtrening på grunn av forholdet de har til guttene ved mottaket. Panthea sier:

Jeg har prøvd å spille med guttene. Jeg liker ikke det. Jeg liker ikke fotball med guttene som bor her. For eksempel så har jeg problemer i ansiktet. Når jeg snakker, ler de hele tiden. Jeg blir lei meg. Hver dag gråter jeg. (Panthea)

Det virker som om det er en anspent stemning mellom enkelte av jentene og guttene på mottaket. Parvaneh forklarer:

Vi har et problem med guttene. Vi kan ikke spille med dem, fordi kanskje de skal slå deg i ansiktet. De slår alle. Og de slår hardt. Altså, jenter kan ikke spille med dem. De må spille litt, men ikke hardt. For det er jenter med. Noen ganger, hvis jeg er med noen jenter... De jentene er snille og sånn, vi spiller fotball og det er gøy. Men noen gutter, de slår og gjør noen ting jeg ikke liker. Hvis det er aktiviteter med guttene som bor på mottaket? Og vi skal være alene med de? Nei! Ikke bra! (Parvaneh)

Panthea og Parvaneh sine fortellinger gir uttrykk for at guttenes fremtoning fører til at de ikke føler seg trygge når det er snakk om å gjøre idrettslig aktivitet sammen med gutter. Panthea forteller at hun konsekvent bruker bukser når hun er blant guttene på mottaket, og ikke shorts. "Er det for å ikke visa bena dine?" spør jeg. Hun svarer "ja, fordi vi bor med de guttene. Og du vet ikke hva de tenker..." Inntrykket Panthea gir, er at hun føler seg nervøs når guttene er tilstede, hva de tenker i forhold til hva hun ikler seg og hvordan de ser på henne som kvinne. Hun er heller ikke trygg på hva guttene kan gjøre med henne og de andre jentene på kvelden. Panthea forteller at de ikke har anledning til å låse soveromsdøren sin fra innsiden om kvelden. "Du vet ikke hva de guttene skal gjøre. Vi sover der det ikke går an å låse døren innenifra. Så du vet ikke

hvem som går inn. Kanskje guttene kommer inn på rommet”? Er du redd?” spør jeg. ”Ja”, svarer Panthea.

Fra tidligere undersøkelser, både fra Amnesty International og en rapport utarbeidet på oppdrag fra UDI, vet man at det har skjedd en rekke hendelser der kvinner har blitt ofre for vold og trakassering på asylmottak for enslige mindreårige. PROBA-rapporten beskriver at blant ordinære mottak, transittmottak og mottak for enslige mindreårige, var det i 2012 i snitt 2,3 hendelser med fysisk vold pr. 100 beboere på mottak for enslig mindreårige – noe som var flest hendelser blant de undersøkte mottakene (PROBA, 2014). Verbal vold er den mest vanlige voldstypen, og dette var også hendelser der de fleste fant sted på mottak for enslige mindreårige: 8 hendelser pr. 100 beboere (PROBA, 2014). Det er derfor ingen grunn til å tro at utryggheten hos jentene ikke har feste i virkeligheten.

Nasjonal og internasjonal forskning viser at barn og unge i asylmottak har flere psykososiale problemer enn andre unge (Berg & Tronstad 2015 i Aarset et al., 2016). En undersøkelse utført i Sverige viste at over halvparten av enslige mindreårige asylsøkere hadde behov for spesialisthjelp. Barna led i hovedsak av depresjon og posttraumatiske stressreaksjoner (PTSD) (Neumeyer 2006 i Sivertsen, 2007). PTSD er en psykisk helsetilstand som ofte blir diagnostisert hos enslige mindreårige asylsøkere, slik at anspenhet og nervøsitet eller følelsen av å måtte stadig være på vakt, ikke er unormal.

Som nevnt er sanksjonering en måte å markere på, dersom medlemmer av en gruppe føler at andre medlemmer i gruppa har overtrådt de kulturelle grensene som er tilstede. Parvaneh og Panthea uttrykker at de kan risikere å bli trakassert av guttene dersom de deltar på fotballtrening. Dette kan være et signal om at jentene har inntatt en ”mannlig” arena. Fotballbanen er nettopp en arena hvor jenter har opplevd diskriminering gjennom en langvarig kjønnskamp. Historisk sett, har det vært mannen som har vært den dominerende aktøren innenfor fotball, og fortsatt hører vi media skille mellom ”fotball” og ”kvinnefotball”.

Holtet mottak tilbyr, som forklart over, både kjønnssegregerte men også felles aktiviteter på tvers av kjønn. Historiene fra Parvaneh og Panthea vitner om at felles aktivitet på tvers av kjønn ikke nødvendigvis er den beste løsningen. Selv om jentene selv gjerne kunne tenke seg å spille fotball, syntes de ikke at premissene for å spille

fotball sammen med guttene på mottaket er de beste. For å sette denne situasjonen til Parvaneh og Panthea i en større kontekst: Trener jenter og gutter fotball sammen i alderen 17-18 år? Det er forskjell på jenter og gutter fysisk sett i denne alderen. Beboerne har for lengst passert den alderen da det etter den ”norske” fotballmodellen bør være egne lag for jenter og gutter. Lauritsen & Berg (1999 i PROBA, 2014) etterlyste egne aktiviteter for kvinner, fordi kvinner er særlig utsatt for seksuell trakassering ettersom ”de er uten beskyttende nettverk og tilhører en gruppe som ofte gis lav status” (PROBA, 2014:9). Kanskje det beste hadde vært om alle aktiviteter ved mottaket var kjønnssegregerte? Da hadde muligens ikke Parvaneh og Panthea trengt å bekymre seg for gutter som slår eller som ler av dem.

Hills (2007) anser imidlertid ikke kjønnssegregerte aktiviteter som uproblematisk. Sett fra hennes perspektiv, brukes kjønnssegregerte aktiviteter både til å inkludere og ekskludere andre jenter, til å forsterke sosial status og for å marginalisere andre. Jenter som for eksempel har gode fysiske ferdigheter og er sosialt verdsatt, er kapable til å utøve makt og holde på sin status gjennom å demonstrere sin kompetanse og strategier for inkludering og ekskludering (Hills, 2007). Hills (2007) sine observasjonsdata viste at selv under aktiviteter hvor kun jenter deltok, ertet jentene hverandre på sårende måter, og de utelukket ofte andre jenter fra aktivitetene. Jentene rangerte også hverandres kropper, noe som bygger på ideen om hierarki og som posisjonerer jentene i forhold til hverandre (Young 1990 i Hills, 2007). Slik rangering av både kropp og ferdigheter resulterer i et miljø som fremmedgjør og marginaliserer bestemte individer i forhold til deltagelse i aktiviteter, samt i forhold til jevnaldrende (Donovan 2003 i Hills, 2007). Det viser altså at kjønnsdelte aktiviteter ikke alltid er like sunt, og i sammenhenger der noen jenter (typisk de som er dyktige eller populære) får lov til å dominere aktiviteter, har disse lett for å bestemme posisjoner og utelukke andre jenter fra aktiviteter. Jenters forståelse av kompetanse og ferdigheter knyttet til suksess i for eksempel konkurranser eller lagidretter, kan gi sosiale fordeler og anerkjennelse. Svake ferdigheter og svak kompetanse kan derimot føre til forlegenhet, erting, trakassering og utestenging. Kjønnsdelte aktiviteter kan altså forenkle, men også hemme samhandling og deltagelse innenfor idrett.

Når det gjelder organisering av aktiviteter for begge kjønn, gjør mottaket antageligvis dette etter beste mening. Det kan tenkes mottaket gjør det med intensjon om å forbedre fellesskapsfølelsen, men det kan også komme av ressursene mottaket har tilgjengelig og

ønsket om å gjøre mest mulig ut av det lille de har, slik det ble sagt under et av de uformelle møtene jeg hadde med mottaksledelsen. Det kan også være at det bare er et fåtall jenter som vil drive en bestemt aktivitet (som for eksempel fotball), og at det er ressursmessig krevende å gi disse jentene et eget tilbud hvis det bare er et par jenter som er interesserte. Men, dersom det opprettes et fotballtilbud i regi av de to jentene som virkelig vil drive med fotball, er det ikke umulig at flere jenter fra mottaket kunne tenke seg å bli med. For eksempel svarer Imaan ”ja” på spørsmålet mitt om hun kunne tenke seg å spilt mer fotball dersom det bare var jenter som spilte fotball sammen.

Aktivitetstilbudet kan forsterke de tradisjonelle kjønnsstrukturene

I bytte mot at guttene får mulighet til å reise til idrettsanlegget utenfor mottaket, og spille fotball et par ganger i uken, får jentene gymsalen til egen rådighet og der får ingen fra det motsatte kjønn være til stede. Videre vil jeg drøfte hvordan tilbudet om gymsal til jentene vs. tilbud om en fotballbane til guttene, kan forsterke de tradisjonelle kjønnsstrukturene.

”Idretten har historisk sett vært utviklet av og for menn. Når kvinner fikk adgang til idrettsarenaen, var det først og fremst til aktiviteter som ble oppfattet som feminine og dermed akseptable, som for eksempel gymnastikk” (Fasting, Pfister & Scraton, 2004:42). Konkurransetidretten var forbeholdt menn, og et typisk eksempel på slik idrett var, og er mannsfotballen. ”Fotball har derfor vært en viktig arena for produksjon og reproduksjon av maskulinitet, ved at tradisjonell maskulin adferd, som innbefatter konkurranse, fysikk styrke og aggresjon spilles ut på fotballbanen.” (Fasting et al., 2004:42).

Å utøve idrett betyr også å utøve kjønn. Man presenterer seg som kvinne eller mann og utviser i varierende grad maskulinitet og femininitet. Idealer og de stereotypiene som assosieres med disse begrepene, skaper den enkelte idretts spesifikke (kjønns)kultur. Hver enkelt utøver vil i regelen opptre i overensstemmelse med denne kulturen. (Fasting et al., 2004:49)

Hvis fotballbanen er en arena der maskulinitet reproduseres, ja, hva reproduseres da i en gymnastikksal? Selv har jeg besøkt gymsalen da jeg skulle møte jentene for første gang. En typisk gymsal fra 1980-tallet, med ribbevegger, en springbukk og en liten scene. To

basketballkurver, en trimsykkel og noen manualer for vekttrening ser ut til å ha funnet veien i senere tid. Ingen boksepute som jentene kan banke på, var å se. Jeg må si gymsalen var nøkternt utstyrt, sett bort i fra en stor høyttaler man kunne koble musikk til. Tre av jentene gir inntrykk av at høyttaleren brukes flittig, for det er nemlig dans de bruker tiden sin på når de er i gymsalen. Eldana er ikke en av disse jentene. Hun er ikke så glad i dans, og vil heller sitte på rommet å gjøre lekser.

Ved at jentene danser i gymsalen, forsterkes de tradisjonelle kjønnsstrukturene i idretten. Da opprettholdes den feminine eller maskuline kodingen av de forskjellige idrettsgrenene som allerede er tilstede. Ved å tilby fotball for gutter og dansemulighet for jentene, risikerer vi at forestillinger om tradisjonelle kjønnsrelasjoner reproduseres. Utagerende lagspill som fotball, ishockey eller rugby regnes som maskuline idretter, fordi det er hovedfokus på kraft, styrke og kroppskontakt. Estetiske idretter som dans og aerobic er derimot kodet mer feminint.

Gymsalen innbyr muligens ikke til så veldig mye mer enn dans eller annen innendørs idrett som ikke krever stor plass. Men guttene har også evner til å danse. Hvorfor ikke bytte om på tilbudet, og la jentene få dra til fotballbanen, mens guttene er i gymsalen og danser? Begrunner man avgjørelsen om å sende guttene av gårde på fotballbanen med deres testosteronnivå som må temmes, at gutter er uokråker som må ”få ut” aggresjonen sin på idrettsarenaen slik at det ikke skal gå utover andre beboere? Men som Panthea nevnte tidligere – også jenter kan bli sinte og kaste glass i gulvet. Også jenter trenger å få utløp for sine ”mindre feminine” sider, om man kan kalle det akkurat det.

Ved å kunne tilby jentene et idrettstilbud på andre arenaer enn de som er typisk feminine, vil jentenes deltagelse i mannsdominerte idretter utfordre de patriarkalske ideologiene om fysisk styrke og maskulinitet, så vel som det mannlige hegemoni i idretten. Dette kan bidra til å endre oppfatninger om jenters posisjon og den idrettslige praksisen ved mottaket. Men gutter er å betrakte som standarden, hvilket synliggjøres gjennom tilrettelegging og gjennomføring av aktiviteter ved mottaket. Jentene inntar ulike roller, fra de passive, underordnede som bidrar til å opprettholde det maskuline hegemoniet, til de proaktive jentene som ”vil på banen”.

Å delta i aktiviteter kan gi opplevelse av mestring, bidra til personlig vekst og utvikling. I det kommende skal det ses nærmere på hvilke positive erfaringer jentene får ut av aktivitetene de allerede deltar i.

”Og jeg er flink til det også”

Imaan, Parvaneh og Panthea forteller at de gjerne vil danse hver dag. Fra hjemlandet har som tidligere nevnt Parvaneh og Panthea drevet med arabisk folkedans, dabke. Dabke er en blanding av linedance og sirkeldans, og er en populær selskapsdans hvor gutter og jenter kan delta sammen. Parvaneh og Panthea har gjennom sine medlemskap i en palestinsk-norsk gruppe, deltatt på kulturelle markeringer og fester. Etablering av forbindelser med medlemmer av "likesinnede etniske grupper" slik som denne palestinsk-norske gruppen er sett å ha ulike fordeler som bidrar til effektiv integrering (Ager & Strang, 2008). De sosiale båndene gir en stemme for flyktninger og kontaktpunkter for isolerte individer. De tilbyr også kulturelle og sosiale aktiviteter som gir flyktninger muligheten til å opprettholde kjente mønstre av relasjoner og kulturelle praksiser. Dermed kan de bevare sine skikker og religion, snakke på sitt eget språk, feire sine tradisjoner og utveksle nyheter fra hjemlandet (Duke 1999 i Ager & Strang, 2008). Denne bondingen synes å ha en god påvirkning på jentene. Blant annet har de opptrådt i regi av den palestinsk-norske gruppen med dabke, foran 500 tilskuere på en ”Internasjonal Dag” i en av storbyene. Å kunne fremføre danser, gir Parvaneh positive opplevelser. Panthea viste meg også video av danseopptreden. Det er lett å se at selvtilliten, stoltheten og den gode følelsen av å mestre noe er godt for jentene. De tar med seg denne mestringsfølelsen inn på mottaket og de to søstrene forteller at de også har danseopptredener der. Den beste erfaringen som Parvaneh har med dabke, er ”når vi danser og de ansatte kommer og ser på oss. Og guttene kommer også, og klapper for oss. Og vi danser. De bare ser på oss. Det er morsomt!” De to søstrene har lært bort dabke til andre. Panthea og Parvaneh kan for fremtiden også tenke seg å lære bort danser til andre mennesker. Også Imaan har hatt erfaring som danseinstruktør. Det var da hun gikk på ungdomsskolen i Stange, hvor hun var leder for en gruppe i gymtimen og skulle lære gruppen sin dans. ”Og jeg lærte dem, og vi danset på skolen. Og alle de andre så på oss!” På mitt spørsmål om de kunne tenke seg å bli medlemmer i en danseklubb er Parvaneh, Panthea og Imaan veldig positive.

Ettersom Parvaneh gjennom dans, sier det er greit at guttene kan komme å se på, kan det være at hun føler seg tryggere i denne aktiviteten enn hva hun føler i forhold til

fotballaktiviteten hun har valgt seg vekk fra. Følelsen av å mestre noe, bli sett og gjøre det de liker, ser man har en god virkning på jentene. Å se hvordan det lyser i øynene når jentene forteller om dans, gjør godt. Imaan har også gode opplevelser fra da hun deltok på bowling sammen med resten av mottaket. Hun syntes det var veldig fint og hun likte det. Ikke minst gir det henne selvtillit, idet hun avslutter med å si: ”Og jeg er flink til det også!”

Det jentene opplever at aktivitetene gir dem, samsvarer i stor grad med en studie blant innvandrere fra Canada, gjort av Doherty & Taylor (2007). Her kom det frem at innvandrere syntes deltagelse i idrett og fysisk aktivitet var gøy. Innvandrerne snakket om hvordan man ved å delta i fysisk aktivitet, ble glade. Gitt de påkjenninger det er å flytte til et nytt land, lære et nytt språk og kultur (deriblant å bli kjent med fritid) og prøve å passe inn og bli en del av skolen og nabolaget, så er muligheten til å bare "ha det gøy" sett på som svært positivt. Idrett og fysisk aktivitet kan gi en meningsfull mulighet i den forbindelse. Idrett spiller en betydelig rolle i hverdagen til mange unge med flyktningbakgrunn. En grunn er at idretten er en arena der ungdom kan uttrykke seg gjennom kroppslige praksiser, konstruere og utføre sosiale identiteter, ha nærhet til eller få avstand fra andre mennesker. Å drive idrett eller å være tilskuer til idrett er noe som gjøres fordi det er en måte å beskjeftige seg selv med og som en måte å ha sosialt samvær med hverandre på. Videre, det å være en nyankommen flyktning som er god i idrett, kan være en døråpner til mange felt i et nytt land. Særlig da i land hvor idrett er en viktig del av kulturproduksjonen og sosial prestisje (Spaaij, 2015). Å utvikle idrettslige ferdigheter, utfordre egne styrker og svakheter, bli kjent med egne grenser og kropp er en viktig del i idrettsdeltagelse (Kulturdepartementet, 2014). Å sette mål, trene individuelt eller som en del av et lag, er kvaliteter som kan komme til nytte i hverdagen, på skolen og/eller i arbeidslivet. Å lykkes med noe og prestere gjennom trening og konkurranse gir barn og unge et grunnlag for selvinnsikt og økt selvtillit. Det mest sentrale er likevel gleden ved å drive fysisk aktivitet sammen med andre (Kulturdepartementet, 2014).

Aktivitetstilbudene kan være sårbare og personavhengige

Der guttene drar på fotballtrening og har med seg ansatte, foregår dansingen for jentene uten instruktør. De er overlatt til seg selv, i gymsalen som de ansatte har reservert for dem. Imidlertid er flere dansetreninger med instruktør noe jentene ønsker seg. Det er også i tråd med hva Lidén et al. (2013) fant i sin undersøkelse; nemlig at jenter deltar

helst i dans som treningsform, og at dans også er ønsket som et større tilbud. Parvaneh og Panthea har deltatt på et kurs i hiphop-dans ved et tidligere mottak. Å lære ulike dansetyper hadde vært spennende, synes de. De har derfor spurt de ansatte på mottaket om de kan få besøk av en danselærer. Panthea forteller:

For de ansatte på dette mottaket har spurt oss om hva slags aktiviteter det var på Sysle mottak. Vi sier 'hiphop'. Og de ansatte her spør 'liker dere det?' Og hvis vi snakker med dem og vi sier ja, så sier de at de skal gjøre det. Men vi venter...
(Panthea)

De aller fleste aktivitetene foregår uten eksterne instruktører, med unntak av svømming og ridning. Mange av aktivitetene som har blitt organisert, har gjerne vært på bakgrunn av at ansatte ved mottaket har påtatt seg rollen som instruktør. Panthea er positiv idet hun forteller om sin opplevelse da hun deltok på styrketrening for jenter. Da var en kvinnelig ansatt ved mottaket instruktøren: "Hun lærte oss hvordan vi kan trene... Løfte... Og så squats. Denne damen jobbet der, og hvis hun jobbet og vi var på mottaket, så prøvde vi å trene en gang i uken."

Et aktivitetstilbud med instruktører fordrer dermed at de ansatte selv har en viss interesse for å være instruktør, at de har lyst til å gi av seg selv, at de innehar nok kunnskap til å eksempelvis kunne instruere i styrketrening samt at de har mulighet til å kunne gjøre dette i arbeidstiden sin. Ansatte spiller på sitt eget nettverk. For eksempel har en ansatt gjort avtale med en bekjent om å ta med ponni sin til mottaket, slik at beboerne kunne få ri på den. Dette har skjedd en gang. Slike aktivitetstilbud der instruktørene er de ansatte ved mottaket, synes dermed å være sporadiske. Panthea har selv opplevd at en ansatt hadde yogatimer med dem, "men hun har fått baby nå, så hun er hjemme." Panthea syntes at yoga var bra, og deltok på dette. Men nå er altså tilbudet lagt ned, grunnet mangel på instruktør. Slik sett er beboernes tilbud sårbart og personavhengig når det er de ansatte som er instruktørene.

Det Solheim (i Aarset et al., 2016) kaller "det doble forvaltningsansvaret" betyr at mottaksansatte har to overordnede instanser; UDI og driftsoperatører, noe som innebærer to ulike beslutningsstrukturer. Dette fører lett til usikkerhet om ansvarsfordeling med henhold til drift og ansettelsesforhold. Det kanskje vanskeligste ved mottaket er de ansattes doble rolle som omsorgspersoner og kontrollinstans, der beboere blir avhengige av personalet og dermed lett klienter i relasjonen.

Denne situasjonen skaper en form for maktesløshet både hos ansatte og beboere, og kan også være en kilde til aggresjon. For personalet blir beboerne en bekymring og de har stadig dårlig samvittighet overfor dem, samtidig som de lett framstår som masete, uberegnelige og til dels utakknevlige. For asylsøkerne blir de ansatte ikke tilgjengelige nok, de har aldri tid, de skjerner seg og holder seg for seg selv på kontorene. Dette er noen av de viktige og utfordrende rammebetingelsene mottaksansatte skal arbeide under og håndtere.

”Jeg ønsker å lære meg hvordan jeg ikke blir redd for hunder”

Det kan se ut til at de alternative aktivitetene jentene har blitt tilbudt, for eksempel styrketrening eller yoga, er aktiviteter som har rent ut i sanden på grunn av mangel på instruktører. I samtaler med jentene, så gir likevel ikke jentene noe eksplisitt ønske om å få disse aktivitetene tilbake. Derimot ønsker jentene at de kunne få et bedre tilbud når det gjelder svømming og de kommer også opp med ønsker for andre aktiviteter de kunne tenke seg å få tilbud om. Panthea, Imaan og Eldana synes at beboerne burde få tilbud om flere svømmetimer, gjerne to ganger i uken. Imaan forklarer at på Stange mottak fikk de et kort til svømmehallen, slik at de kunne dra til svømmehallen når de ville. ”De ga oss et kort slik at vi kunne dra til svømmehallen når vi selv ønsket. For eksempel gikk vi klokka ni på morgenen eller klokka seks på ettermiddagen. Da hadde vi flere ting å gjøre.” Alle jentene liker å svømme og de mener dessuten at det er veldig viktig å kunne svømme. Det viser seg at svømmeferdighetene blant nyankomne ofte er lave og drukningsfaren er stor. Svømmeopplæring har dermed vært et prioritert område for UDI (Lidén et al., 2013).

Panthea syntes det hadde vært fint om hun kunne få en bedre mulighet til å bli kjent med dyr, spesielt hunder. Hun har oppdaget at det er en hundeklubb ikke så langt unna mottaket. Panthea skulle ønske hun kunne få delta på slike treninger:

Jeg liker hunder veldig godt, men jeg blir redd. Så kanskje jeg kan få være med å se hunder? Jeg ønsker å lære meg hvordan jeg ikke blir redd for hunder. For jeg liker veldig godt hunder. Jeg kan ikke bli redd. (Panthea)

Eldana forteller at hennes bordtennisinteresse begynte på Sel mottak. Men der var hun en av 65 beboere, og hun opplevde ofte at det var guttene som ”eide” bordtennisbordet, slik at hun sjeldent fikk spille. På Holtet mottak har det heldigvis vært større mulighet for henne til å spille, fordi det er færre beboere og enklere å få tilgang til

bordtennisbordet: ”Derfor er dette mottaket kjempebra”, mener Eldana. Også Panthea spiller bordtennis på fritiden, og hun syntes det er veldig gøy. Hun spiller med jentene, eller ansatte – når de har tid vel og merke. Hvis jentene hadde visst hva et idrettslag var, og at det for eksempel fantes et eget bordtennismiljø på stedet der mottaket ligger, er det ikke umulig at dette ville vært en attraktiv aktivitet som jentene kunne tenke seg å delta på. Men jentene vet ikke noe om aktivitetstilbudet i kommunen. De har aldri hørt om idrettslag, og av den grunn vet de heller ikke hva et idrettslag er. Å ikke ha kunnskap om idrettslag, er ikke noe som er unikt i denne studien. Også Klepp (2003) påpeker at en stor del av minoritetsgruppen har generell dårlig lokalkunnskap. Få av deltagerne i Klepp (2003) sin studie visste noe som helst om norske lokale lag og organisasjoner sitt virke.

Når jentene blir forklart hva et idrettslag innebærer, sier Parvaneh at hun veldig gjerne kunne tenke seg å spille på et lag i Norge.

Jeg vil bli med på alt! For jeg har en kusine i Stavanger. Hun er med på volleyball og fotball og alt. Og jeg sier til henne, hvis jeg får et positivt svar på søknaden min, skal jeg bli med deg. Fordi, når jeg ikke får svar, sitter jeg bare å tenker og tenker. Jeg føler jeg har det vondt og kjedelig. Men hvis jeg får et positivt svar, kan jeg bo i Norge. Jeg får tid til å gjøre masse ting som jeg liker.
(Parvaneh)

Til tross for at Parvaneh snart har bodd to år på mottak, har verken hun eller de tre andre jentene fått tilbud om å være med på organiserte treninger hos de lokale idrettslagene i kommunen, enda det finnes flere idrettslag i nærheten. Flere av jentene ville blitt med på treningene, dersom de hadde blitt spurt. Hvor har det blitt av lokalmiljøets engasjement overfor de enslige mindreårige i arbeidet rundt tilbud av fritidsaktiviteter?

Aktivitet og engasjement overfor enslige mindreårige

I en uformell samtale med mottaksansatte, fikk jeg beskjed om at beboerne ved dette mottaket ikke har noe fritidstilbud verken blant det lokale håndballaget eller fotballaget. Lederen for mottaket fortalte meg også at hun følte at enkelte idrettslag, deriblant det lokale fotballaget, forsøkte å ”finte” seg ut av inkluderingsansvaret. Idrettslaget kan ikke la beboere fra asylmottak spille på laget, fordi asylsøkerne ikke kan heve lisens på grunn av mangel på personnummer eller fordi asylsøkerne ikke er medlem av norsk

folketrygd. Selv hadde lederen sjekket opp dette og funnet ut at dette ikke medførte riktighet.

Som nevnt tidligere, er nettopp fotballforbundet ett av de særforbundene som går mest aktivt ut når det gjelder å inkludere nye grupper mennesker til sin idrett. Noen av metodene for å kunne rekruttere minoriteter til idretten, er metoder som lages sentralt i særforbundet. Dette innebærer at strategiene nødvendigvis ikke alltid blir utført av klubbene. Slik blir det altså ulik praktisering av hvordan man forsøker å inkludere nye medlemmer. Det er lite som tyder på at det lokale fotballaget benytter seg av aktive inkluderingsmetoder overfor beboerne på det undersøkte mottaket i denne studien. For i akkurat dette tilfellet ser mye ut til at det er en form for selektiv rekruttering som fotballaget driver med, slik at de unngår å få asylsøkere i klubben sin. At det skjer hos akkurat dette fotballaget, i denne bygda – er også noe som man kan gjøre et poeng ut av. Sisjord et al. (2011) viser til at særlig representanter for lag i bygdekommuner hvor innbyggerne i hovedsak er etnisk norske, synes at integrering og inkludering av minoritetsbarn er irrelevant og heller relaterer sin virksomhet til annet arbeid.

Uansett, det er ikke bare de store særforbundene (fotball, håndball og ski) som skal drive inkludering og integreringsarbeid. Også mindre særforbund bør føle ansvar for dette, for eksempel bordtennisforbundet, hundekjørerforbundet eller danseforbundet sammenholdt med hva jentene jeg har intervjuet, ønsker seg. Det kan i denne sammenheng se ut til at den lokale bordtennisklubben, danseklubben eller hundeklubben ikke gjør noe aktivt for å rekruttere beboerne fra asylmottaket til sin idrett. Dermed er klubbene med på å reprodusere rasebasert ulikhet, og idretten er dermed ikke inkluderende, men differensierer og ekskluderer, slik Andersson (2008) beskriver.

Måten ”naturlig integrering” skjer på i disse aktuelle klubbene, kan i beste fall forklares med at klubbene har lite ressurser å benytte på inkluderingsarbeid. I verste fall kan det minne om skjult rasisme. For denne studien bemerker jeg at naturlig integrering er en slags ansvarsfraskrivelse, at klubben ikke vil ha asylsøkere i klubben og derfor heller ikke gjør noe spesielt for å rekruttere dem. Disse særforbundene og de lokale klubbene, kan ikke bare ”lene seg tilbake i stolen” og satse på naturlig integrering. Særforbundene og de lokale klubbene bør vite at det er mange rundt omkring i landet som muligens vil begynne i deres klubb, men at disse personene ikke riktig vet hvordan de skal komme

seg inn i miljøet. Det kan for eksempel være at de ikke kjenner noen ”døråpnere” eller at de ikke har venner som kan introdusere dem for idretten.

Historiene som er blitt fortalt i denne undersøkelsen, vitner om at NIFs inkluderingsstrategi synes å pålegge de største særforbundene inkluderingsansvar, mens de minste særforbundene slipper lettere unna. Dessverre for mange, er det ikke slik at enslige mindreårige jenter alltid kunne tenke seg å spille fotball. Som vi ser her, er det også andre idretter som fenger, og særforbundene til disse idrettene bør gjøre seg mer synlig. Muligens må mottakene jobbe enda hardere ut mot lokale aktører og fronte asylmottaket og beboernes ønsker hardere, slik at de kan etterleve UDIs retningslinjer i forhold til å ha et differensiert fritidstilbud.

Kontakt med andre norske ungdommer

Å tilrettelegge for integrering i lokalmiljøet er kanskje et av de mest utfordrende kravene å etterleve for mottaksdrift, gitt beboernes midlertidige status som medlemmer av lokalsamfunnet. Litteraturen påpeker at det lokale engasjementet overfor enslige mindreårige er lavere enn for barn i familier på mottak. Det lavere engasjementet har sammenheng med at ungdommene er pålagt å få medbestemmelse og skal være med på å organisere aktivitet selv. I tillegg kan det lokale engasjementet være lavt, fordi det er en skepsis til denne ungdomsgruppen, slik man kunne høre i Brennpunktokumentaren ”Ikke i mitt nabolag” (NRK, 2016) der enslige mindreårige asylsøkere ble oppfattet som ”farlige”, ”ustabile” og ”vandrende testosteronbomber” av asylmottakets naboer.

I en studie fra Lidén et al. (2013), trakk flere mottak frem at de la til rette for at beboerne skulle ha kontakt med ungdom i lokalmiljøet. Samtidig var det også noen mottak som mente denne kontakten ikke ble prioritert på grunn av beboernes midlertidige opphold i lokalsamfunnet. Hva er tilfellet ved mottaket jeg besøkte?

Ved mine intervjuer med jentene, reiste jeg spørsmål om de kvinnelige, enslige, mindreårige asylsøkerne erfarte at idrettsaktivitetene er med på å integrere dem i lokalsamfunnet. I mine samtaler med jentene er det mye som tyder på at de ikke har noen kontakt med norsk ungdom i området der mottaket ligger. Samtlige av jentene jeg intervjuet skulle ønske at norsk ungdom deltok sammen med dem i fysisk aktivitet, enten på aktiviteter som organiseres på mottaket, eller at beboerne på asylmottaket ble invitert til aktiviteter utenfor mottaket. Gjennom Voksenopplæringen har de heller ikke

kontakt med norske ungdommer, noe jentene syntes er utfordrende med tanke på å lære seg språk og deltagelse på sosiale arenaer.

”Jeg har ikke sett norsk ungdom her”

Imaan forteller at når hun ikke går på skolen eller er med på aktiviteter, spiller hun på mobilen eller ”chatter”. Panthea gjør noe av det samme: ”Jeg bare sitter og ser på film, er på mobilen, sover, snakker med familie.” Panthea sier det er lite å gjøre når det ikke er skole, så ”vi bare sitter her.”

”Er det kjedelig å vente?” spør jeg Imaan. ”Veldig. Veldig, veldig, veldig veldig. Ja”, svarer hun.

Parvaneh, Panthea, Imaan og Eldana skulle gjerne ønske at norsk ungdom kunne komme på besøk til mottaket eller motsatt; at jentene på mottaket hadde kjent norske ungdommer som de kunne besøke. Parvaneh sier at ”norsk ungdom kommer ikke hit, og vi går ikke til dem.” Eldana sier: ”Vi kjenner jo ingen. Det er ny plass for oss. Vi trenger å kjenne folk. Mange!” Hun mener det nesten er tomt for ungdommer. Imaan deler samme oppfatning:

Norsk ungdom? Nei.... Jeg har ikke sett norsk ungdom her. Nei....Altså, jeg mener det! Ingen er her! Når jeg var på Stange, hadde jeg mye kontakt med dem, men her er det ingen norske. Ikke her. Ingen. Ingen er ute. Ser du noen? (Imaan)

Jeg spør Parvaneh om hva hun tror er årsaken til at norsk ungdom ikke har besøkt mottaket. Hun svarer: ”Fordi de kanskje ikke liker å være med folk som bor på asylmottak. Kanskje de ikke liker å snakke med oss. Jeg vet ikke. Vi tenker sånn... Men jeg vet ikke hva de tenker.”

Skepsis til ungdommer som bor på asylmottak kan være en årsak til at engasjementet blant lokalbefolkningen når det gjelder å organisere aktiviteter er lav. Som vi ser, oppfatter Parvaneh nettopp denne skepsisen. Hun er den eneste av jentene som svarer på spørsmålet mitt om hva hun tror er årsaken til at norsk ungdom ikke besøker mottaket. De andre jentene velger å ikke svare på dette spørsmålet, og det var vanskelig å få dem til å reflektere over det. Det kan være et sårt tema, og det kan være på et stadium til skjult rasisme. Det foregår med andre ord en slags utestengning – og om det ikke er direkte og åpent – er det en adferd blant norsk ungdom som gjør at det kan se ut som norsk ungdom forsøker å unngå beboerne, eventuelt at det er strukturer som aktivt

hemmer kontakt mellom de nyankomne og de etnisk norske ungdommene. På en annen side, har jeg ikke fått høre etniske norske ungdommers stemme i denne saken og hva etnisk norsk ungdom tenker rundt det at de ikke har kontakt med noen av beboerne på mottaket. Av den grunn vet jeg heller ikke årsaken(e) til hvorfor de norske ungdommene ikke har vært der. Kanskje de ikke vet at de kan besøke beboerne på mottaket, snarere enn at de har fordommer og en redsel for noe nytt og ukjent.

Viktigheten av kontakt med lokalsamfunn

I følge Ager & Strand (2008:180) er ”friendliness” i samfunnet veldig viktig for å hjelpe flyktninger til å føle seg tryggere og overbevise dem om at deres tilstedeværelse ikke er mislikt. Imaan forteller at hun ble veldig glad da hun hørte at jeg skulle komme å ha idrettsaktiviteter med dem. Denne engangshendelsen var godt likt blant flere av jentene som deltok, noe to av jentene fortalte meg under intervjuene. Å bli anerkjent og møtt av andre enn menneskene som bor og jobber ved mottaket, ble høyt verdsatt. Små handlinger av vennskap synes å ha en umåtelig positiv innvirkning. Bridgingen som fant sted mellom de enslige mindreårige kvinnelige asylsøkerne som ble intervjuet og meg, kan ha gitt jentene en følelse av å være forankret i samfunnet og at de har bidratt til samfunnsaktuelle spørsmål i løpet av perioden jeg var på mottaket. Men besøket var i høyeste grad kortvarig, da jeg ikke har hatt anledning til å besøke dem på nytt

For å få mennesker til å snakke sammen og være interessert i hverandre, trenger man arenaer hvor mennesker med felles interesser samles, eller arenaer hvor man kan gjøre felles aktiviteter. Tidligere forskning har vist at mangel på lokale møtesteder kan være en barriere for gode relasjoner mellom beboere på mottak og lokalsamfunn (Drangland et al., 2010). Fra mine besøk på mottaket, har jeg fått vite av jentene at norsk ungdom ikke kommer på besøk og at sannsynligheten er liten for at beboerne treffer norsk ungdom gjennom Voksenopplæringen eller andre fritidstilbud. På Voksenopplæringen går jentene sammen med mange av de andre mottaksbeboerne, men også personer som er flere år eldre enn dem selv. Ønsket om å ha kontakt med lokale ungdommer er imidlertid uttalt hos flere. Parvaneh, Panthea, Imaan og Eldana kunne tenke seg å gå på skolen med norske ungdommer på deres egen alder. Imaan er den av jentene som har erfaring med å gå på norsk ungdomsskole. Hun syntes det er dumt at hun ikke får gå på skole med andre norske ungdommer: ”Jeg var to måneder på ungdomsskole med norske gutter og jenter. Det var veldig bra for å lære seg norsk.” Hun er enig i at man må prate med andre som snakker norsk for å kunne lære seg et språk raskt. Imaan forteller at hun

hadde mer kontakt med jevnaldrende da hun fikk gå på ungdomsskolen og bodde på Stange mottak. Det var da hun følte at hun virkelig fikk lært seg norsk.

Eldana føler også hun hadde mer kontakt med norsk ungdom da hun bodde på Sel mottak. Hun mener mye av det skyldtes at hun både hadde leksehjelp, fikk være i språkpraksis på et sykehjem og deltok på språkkafé en gang i uken. ”På språkkafeen møtte vi mange nordmenn, og vi fikk prate med dere.” For Eldana er det viktig å ”kjenne folk”. Hun sier ”det er litt bra at man en gang i uken kan prate med naboer og spørre hverandre hvis det er noe man lurer på. Prate med nordmenn om hvordan vi kan lære norsk.”

Noe jeg observerte da jeg besøkte mottaket, var at beboerne snakket sitt eget morsmål seg i mellom. Eldana påpeker at når hun har friminutt på Voksenopplæringen, har hun ofte lett for å prate morsmålet sitt med klassekameratene. Det samme sier Imaan. Med dette ser man viktigheten av at beboerne møter jevnaldrende med norsk som morsmål – da dette vil eksponere dem for mer av det norske språket, og at det da blir mer naturlig for de nyankomne å praktisere det.

Kontakt med mennesker slik at man kan praktisere språket anser altså jentene som noe som kan forbedre deres (midlertidige) liv i Norge. Dette er også i tråd med hva Doherty & Taylor (2007) har identifisert i forhold til hva ungdommer som er nylige bosatte selv anser som viktige faktorer som fremmer og påvirker vellykket bosetting i sitt nye land. Språk samt det å ha venner, er de to viktigste faktorene for god bosetting. Det fremkom av studien at språkvansker er det første og vanskeligste aspektet ved bosetting. Mangel på språkkunnskaper bidrar til frykt, forvirring og følelse av isolasjon og marginalisering. De unge innvandrerne kan verken kommunisere med sine medelever, forstå læreren eller uttrykke sine følelser. Manglende språkkunnskap oppfattes som å være en barriere for unge nyankomne i skole, på jobb og generelt når det gjelder å passe inn (Doherty & Taylor, 2007).

Tidligere forskning har også indikert at idrett og fysisk aktivitet er en måte for nyankomne til å utvikle vennskap og verdifulle kontakter, både i og utenfor deres kulturelle gruppe. Flere studier rapporterer om at det å ha venner er en grunnleggende faktor i en vellykket bosetting av innvandrere (Doherty & Taylor, 2007). Innvandrerne i studiene verdsatte muligheten til å samhandle med gamle og nye venner, fra sin egen etniske gruppe, andre etniske grupper og majoritetsungdommen, gjennom idrett og

fysisk aktivitet. I grupper, som et organisert lag eller i en uformell samling med venner, økte muligheten til å utvikle språkkunnskaper og lære kulturen i sitt nye land (Doherty & Taylor, 2007). Men ved Holtet mottak hvor aktivitetene foregår utelukkende med beboere, enten på mottaket eller utenfor mottaket, er det vanskelig å knytte vennskap med norsk ungdom. Heller ikke Voksenopplæringen tilrettelegger for kontakt med norsk ungdom, ettersom undervisningen bare er med personer som ikke har norsk som morsmål og som kan være eldre enn dem.

Min undersøkelse synes å være i samsvar med Lidén et al. (2013) som viser at det er begrenset kontakt mellom mottaksbeboere og lokalsamfunn. Få enslige mindreårige har en nær relasjon til jevnaldrende i nærmiljøet, til tross for at dette er noe de selv ønsker (Lidén et al., 2011). Bonding foregår dermed nesten utelukkende bare beboerne seg i mellom, eller som Parvaneh og Panthea opplever gjennom medlemskap i den palestinsk-norske gruppen. Dette innebærer at potensialet for å utvikle norskkunnskaper og tilegne seg norske koder gjennom lokalt samvær er begrenset, hvert fall på kort sikt.

”En kvinne hører hjemme på et kjøkken, og ikke på en fotballbane”

For hva blir konsekvensene dersom jenter ved asylmottak ikke deltar i idrett eller ikke har kontakt med mennesker i sitt eget lokalsamfunn?

Minoritetsjenter som ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter får færre muligheter til å sosialisere med andre unge på fritiden enn andre barn og unge som deltar (Younis, 2010). Konsekvensene dette får for deres muligheter til integrering i storsamfunnet, er at de etniske gruppene unngår hverandre, holder seg for seg selv og i større eller mindre grad praktiserer kulturen sin fra opprinnelseslandet. Det vokser fram parallellsamfunn; samfunn eller grupper som lever side om side, men som har lite med hverandre å gjøre. Younis (2010) hevder at jenter som begrenses og isoleres innenfor en ”gruppe” som unge, ofte også kan bli isolerte fra majoritetssamfunnet som voksne.

I starten av dette kapitlet fortalte jeg om Eldana som i stedet for å delta i idrett heller holdt orden på hus og mat i hjemlandet. Ved det forrige mottaket Eldana bodde på, fikk beboerne ved mottaket en mulighet til å delta på Norway Cup. I begynnelsen trodde Eldana at både jenter og gutter skulle få delta i cupen, men det ble bare guttene ved Sel mottak som fikk delta. Selv om Eldana ga uttrykk for at hun ikke var så ivrig på fotball,

forteller Eldana at hun ble lei seg fordi hun ikke fikk være med. Eldana fikk ikke en gang delta som tilskuer på kampene deres. Mens guttene var i Oslo, var hun og de andre beboerne som ikke fikk bli med, igjen på mottaket. Jeg spurte Eldana: ”Hva gjorde dere da de andre beboerne var på Norway Cup?” Eldana svarte: ”Vi var hjemme og det var en ansatt som jobbet på mottaket. Han hadde bursdag og vi hadde fest på mottaket. Vi lagde masse kaker og forskjellig mat i stedet.”

John Cummings, en leder i det engelske fotballforbundet sa en gang at ”en kvinne hører hjemme på et kjøkken, og ikke på en fotballbane.” Dersom tanken om at kvinner passer best på kjøkkenet, ses på som et kulturelt særpreg som det er akseptabelt å opprettholde, vil samfunnet på sikt gå glipp av kompetansen Eldana kan bidra med. Jenter som får begrenset erfaring med deltagelse på fellesarenaer og således begrenset medborgerskap hindres dermed å gjøre helsebringende aktiviteter, og de hindres i å få karrieremuligheter og høyere utdanning innen idrettsfeltet. De vil muligens ende opp med en lavere kulturell kompetanse og i verste fall en regelrett kodefattigdom i forhold til storsamfunnet.

5. Oppsummering og avsluttende kommentarer

I dette kapitlet skal jeg komme med en oppsummering og noen avsluttende kommentarer på mine hovedtolkninger fra kapittel 4. Fra mine data, ønsker jeg spesielt å trekke frem tre hovedtolkninger som jeg mener har betydning for å svare på problemstillingene.

Utrygghet

Den første problemstillingen tar for seg hvordan kvinnelige enslige mindreårige asylsøkere opplever idrettsaktivitetene ved mottaket. Ut i fra mine analyser og tolkninger, ønsker jeg for det første å trekke frem utryggheten som de kvinnelige beboerne opplever ved aktivitetsdeltagelse sammen med guttene på mottaket. At utrygghet skildres som en så viktig årsak knyttet til hvordan jentene opplever aktivitetstilbudet ved mottaket, skiller seg ut fra annen forskning på området. Sett i lys av de store norske rapportene om tilværelse og aktivitetstilbud på norske asylmottak utarbeidet av Seland & Lidén (2011) og Lidén et al. (2011; 2013), er det i liten grad nevnt utrygghet som en faktor som påvirker deltagelsen blant jenter. På bakgrunn av PROBA-rapporten (2014) vet man at det er en stor andel voldsforekomster i mottak for enslige mindreårige. Likevel er vold og utrygghet i liten grad anvendt som begrunnelse for manglende idrettsdeltagelse når de tidligere rapportene har undersøkt hvorfor ikke jenter deltar i idrettsaktiviteter ved mottak. Når man ser på metodologien som er brukt i andre større norske rapporter, ser man at følgende oppbygging går igjen: Rapportene er på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet, rapportene benytter spørreskjemaer der svaralternativene er gitt på forhånd og ofte er det mottaksledelsen som besvarer skjemaene. Seland & Lidén (2011) stilte spørsmål om hva årsaken til at kjønn/årsklasser ikke deltok i fritidsaktiviteter på mottak, ved å benytte seg av spørreskjemaer hvor svaralternativene bestod av fem ulike årsaker. I resultatet svarte de fleste mottakene at beboerne selv ikke ønsket å delta. Men hvorfor ønsker ikke beboerne å delta? Andre forskere ville muligens forklart den manglende idrettsdeltagelsen blant jenter med (muslimske) regler om kjønnssegregering (Younis, 2010), strenge regler om kleskoder (Spaaij, 2015), særskilte kulturelle forhold knyttet til kjønn og kvinnelighet (Hills, 2007), religion (Strandbu & Bakken, 2007), økonomi (Klepp, 2003) og/eller idrettslagenes evne til selv å være integrerende (Strandbu, 2002). Sett i lys av mine

funn, var alle jentene i utgangspunktet positive til idrett og ingen av jentene nevnte for eksempel religion som en medvirkende årsak til hvorfor de ikke ønsket å delta. Da utrygghet dukket opp som et fenomen hos tre av jentene jeg intervjuet, tolker jeg det dit hen at dette er en beskrivelse som i stor grad preger opplevelsene av idrettsaktiviteter på tvers av kjønn. Utryggheten er en faktor som preger jentenes deltagelse i aktiviteter.

Er denne ”mørke siden” av mottakshverdagen, der jentene kan oppleve å bli ledd av eller trakassert fra det motsatte kjønn, kanskje ikke kommet klart nok frem i andre rapporter? Er historiene jentene forteller meg enestående, eller har jeg stilt et spørsmål som endelig kan besvares av jentene selv?

Etter mine tolkninger, kan konsekvensene av at jentene ikke føler seg trygge i guttenes nærvær, eksempelvis føre til at jentene mister muligheten til å utvikle sine fotballkunnskaper. Det blir jentene som må gi opp ønskene sine om å spille fotball, fordi guttene gjør krav på nettopp denne aktiviteten ved bruk av vold, trakassering og sanksjonering. Det kan hende guttene reagerer slik fordi de anser fotball som en maskulin idrett og tradisjonelt sett en ”gutte-idrett” som ikke skal ha innblanding fra jenter. Mottaket er med på å videreføre synene på gutte- og jenteidrett, og således forsterker de etter mitt syn de tradisjonelle kjønnsstrukturene, og jentene får ikke utfordret de patriarkalske ideologiene og det mannlige hegemoniet.

Ut i fra mine tolkninger og analyser, virker det som om aktiviteter for beboerne skjer i for liten grad med hensyn til jentenes interesser og ønsker. Det kan virke som om mottakets ledelse prioriterer idrettstilbud for guttene i større grad enn for jentene. At det kan være viktigere å få guttene med på fysiske aktiviteter, kanskje med begrunnelse om at guttene da får utløp for sin uro og aggresjon, slik at de for eksempel ikke skal forskanse seg på mottaket. Fra mitt ståsted kan det virke som om jentene blir forskjellsbehandlet. Jentene blir muligens overlatt mer til seg selv, fordi de kanskje ikke trenger like mye oppmerksomhet eller oppfølging som guttene. ”For å ha en jente på asylmottaket, er som å ha en ekstra ansatt”, slik lederen for mottaket så pent sa det.

Beboerråd

Et annet poeng knyttet til hvordan jentene opplever idrettsaktivitetene ved mottaket, handler om i hvilken grad aktivitetene for jentene skjer med tanke på deres ønsker og behov. Innenfor UDIs konseptualisering i RS 2012-012 er muligheten til påvirkning til stede. Med andre ord har jentene mulighet til å fremme forslag til beboerrådet dersom

de for eksempel ønsker et bredere idrettstilbud. Men denne studien viser at det ligger utfordringer knyttet til den praktiske utførelsen av beboermedvirkning. Trolig er det få beboere som er involvert i rådet, og beboerrådet var også ukjent for flere av jentene, selv om mottaket hadde et slikt råd. Blant rådets medlemmer var det også ulike oppfatninger om hva rådet egentlig medvirket til. Slik jeg tolker det, var beboerrådet mer et råd hvor man drøftet daglige gjøremål og fordeling av arbeidsoppgaver. Dessverre kan det se ut til at mottakets beboerråd har liten funksjon i forhold til å organisere ønskene om aktiviteter som blir fremmet i rådet. Jentene i denne studien hadde ytret ønske om å få besøk av danseinstruktør. Dette ønsket ble ikke realisert. Hvorvidt det handler om gjennomføringsevne eller at rådet har lite makt på mottaket er uvisst, men mine funn hva angår beboerrådets funksjon samsvarer i stor grad med Drangslund et al. (2010). Drangslund et al. (2010) bekrefter at knappe midler, ulike interesser og lite stabilitet er utfordrende arbeidsvilkår for et råd som består av medlemmer som er på mottaket på ubestemt tid. Dersom det er for få beboere involvert og for stor variasjon i beboernes ønsker, kan det etter min mening være fare for at rådet blir udemokratisk. Likevel tror jeg ikke at beboerråd er verdiløst, men at det foreløpig kan ha et uutnyttet potensial.

Manglende sosiale relasjoner utenfor mottaket

I tillegg til ønsket om å få besøk av danseinstruktør til mottaket, kom det også frem at jentene lengtet etter å få mulighet til å delta på arenaer der de kunne møte norsk ungdom. Som denne oppgaven avdekker, er ikke jentene sammen med norsk ungdom, verken på skole eller i fritiden, og de gjør således svært få aktiviteter sammen med ungdom fra lokalsamfunnet. Dette vil etter mine tolkninger langt på vei besvare problemstillingen knyttet til hvorvidt jentene erfarer at aktivitetene de er med på integrerer dem i lokalsamfunnet. Slik jeg ser det, erfarer ikke jentene at idrettsaktivitetene er med på å integrere de i lokalsamfunnet.

Sosiale relasjoner etableres både i mottak og utenfor mottak. Således blir møteplasser viktig for å etablere sosiale nettverk, som igjen er vesentlig for integrering. Putnam argumenterer for at sosiale relasjoner og sosial integrasjon bidrar til å øke den enkeltes sosiale kapital, og formes gjennom alle deler av samfunnslivet, inkludert frivillige organisasjoner slik som idrettslag og via kontakt med venner og bekjente.

To forhold ser ut til å ha betydning for etablering av relasjoner utenfor mottaket blant jentene i denne studien. Det ene forholdet er mottakets beliggenhet, det vil si hvor mottaket er plassert geografisk i forhold til ”sentrum” med videregående skole, Voksenopplæring og idrettsanlegg. Å bo langt fra der ”ting skjer”, kan gi opplevelse av å være isolert. Dessverre er det vanskelig for jentene å dra til naturlige møteplasser der annen norsk ungdom befinner seg, da spørsmålet om transport problematiserer denne muligheten. Mottaket har restriksjoner i forhold til transport, og beboerne har et stramt budsjett som ikke tillater mye bruk av kollektivtransport. Slik sett, er det kanskje ikke alltid like hensiktsmessig å plassere et mottak for unge mennesker, som er midt i en fase der sosiale relasjoner og språkutvikling kanskje er viktigere enn noen gang, langt vekk fra sentrum.

Det andre forholdet som ser ut til å ha betydning for etablering av relasjoner utenfor mottaket, er idrettslagenes interesse overfor beboerne. Ingen av jentene jeg har intervjuet har opplevd å bli invitert med på treninger i regi av idrettslag. Ingen idrettslag har vist interesse overfor beboerne på mottaket og ut i fra mine tolkninger prioriterer idrettslagene de som allerede er medlemmer, fremfor å arbeide ut mot potensielle medlemmer. Dette til tross for at NIF har store visjoner om en inkluderende idrett sett i lys av det idrettspolitiske dokument. Er det ”for sent” å begynne med fotball i en alder av 16 år? Den norske modellen baserer seg på at man rekrutteres inn som barn, ikke som en ungdom som er over ”den motoriske gullalderen”. Det virker som det er majoriteten som har makt til å definere hvem som får bli med i idretten, og således blir det et skille mellom ”oss” og ”dem”, slik Gullestad (2002) påpeker. Mye kan tyde på at rekruttering av nye medlemmer til idrettslag, i hvert fall i dette tilfellet, ender ut skjevt slik Walseth (2004) har redegjort for. Hvis ”jungeltelegrafene” og venneverving er rekrutteringsmetodene som idrettslagene i lokalmiljøet baserer seg på, og jentene ved mottaket har få eller ingen bekjente, vil sannsynligheten for at det opprettholdes en skjevhet i sammensetningen av medlemsmassen fortsatt være stor.

I denne oppgaven har vi sett at jentene som er intervjuet, sliter med å skape seg et sosialt nettverk på utsiden av mottaket, muligens fordi de ikke deltar i fysisk aktivitet eller går på skole sammen med jevnaldrende norske ungdommer. De har også lite kontakt med det øvrige lokalmiljøet. Det fører til at utvikling av sosial kapital for det meste ser ut til å skape bonding mellom ansatte og beboere på mottaket. Det virker som om den sammenbindende kapitalen er sterk blant de kvinnelige beboerne, men at

bridging er et fenomen som skjer i liten grad. Bridging er noe som av Putnam er sett på som den beste måten for å skaffe seg sosial kapital, og faren ved lite bridging kan føre til defensive samfunn fordi vanskeligstilte individer knyttes sammen og ekskluderes fra storsamfunnet (Coalter, 2007). Lidén (2016) argumenterer imidlertid for at synet på sosial kapital, og da spesielt bonding kan være mer nyansert enn det Coalter (2007) påpeker. Lidén (2016) viser til at bonding er viktig for nyankomnes helse og mestring.

Fremtiden

Ut i fra mine tolkninger ser det ut til at lokalmiljøet, idretten og mottaket kommuniserer i liten grad sammen. Det kan virke som om ”ingen” føler ansvar for å skape gode aktivitetstilbud for beboerne, og spesielt for jentene. Mottakene og idrettslagene kan bruke beboernes midlertidighet eller sine mangler på ressurser, som ”unnskyldninger” for at tilbudet ikke i større grad tilrettelegges bedre. Driftsoperatørene kan ha en logikk om å tjene penger. Jo mindre penger som benyttes på aktivitet, jo mer tjener de private aktørene. Derfor blir kanskje tilbudet om idrettsaktiviteter redusert på grunn av den begrensede økonomien, og dermed blir tilbudet ikke i tråd med det beboerne faktisk ønsker.

Hva kan mottak gjøre?

Hvis økonomi setter begrensninger i forhold til igangsetting av aktiviteter, dukker det opp et interessant tilleggsspørsmål – hvorfor inviterer ikke de kvinnelige mottaksbeboerne norsk ungdom til mottaket? Hvorfor ikke vise at ”de” kan lære ”oss” noe? Kanskje en ny dansetype, i form av dabke? Hvorfor setter man ikke inn en annonse i avisen eller henger opp en plakat ved den lokale nærbutikken med tilbud om dansekurs på mottaket? For at jentene kunne tenke seg å instruere i dans, er det ikke til å komme fra. Kulturdepartementet (2014) konkluderer også med at der innvandrere selv tar initiativ til å starte opp idrettstilbud som de kjenner fra eget hjemland, lykkes det med å få flere jenter til idretten.

Man skal imidlertid ikke ta for gitt at en jente fra Midtøsten kjenner til oppslagstavla som omtrent alle nærbutikker i Norge har. Dermed synes det ved nærmere øyesyn at mottaket bør innta en mer aktiv rolle for å skape møteplasser for kontakt. Noen mottak inviterer lokalsamfunnet til større kulturarrangementer som en aktiv strategi i integreringsøyemed eller for å møte lokal skepsis og motstand mot et mottak. Imidlertid kan man argumentere mot en slik innsats og begrunne det med at man bør se beboerne

som vanlige ungdommer og ikke gjøre dem til representanter for ”fremmede” kulturtradisjoner. Det er altså mange hensyn som må tas og en diskusjon mottaket må ta et standpunkt til.

Mye tyder på at mottaksansatte uansett ikke kan sitte på gjerdet og vente på at idrettslag tar kontakt angående aktivitetstilbud, da idrettslag som vi har sett, kan stå overfor en rekke utfordringer knyttet til organiseringen. I rapporten til Drangslund et al. (2010) tyder det på at det frivillige foreningslivet er avhengig av at mottaket er en tilrettelegger som kan formidle informasjon om aktiviteter til beboerne. Kommunene nevnes ikke som en slik formidler, og fra Drangslund et al. (2010) tyder mye på at det er ulike forventninger om hva mottakene skal gjøre overfor lokalsamfunnet og mange kommuner forventer at det er mottaket som skal ta initiativ for å skape kontakt mellom beboere og lokalbefolkning (Drangslund et al., 2010).

I dette undersøkte mottaket, virker det som om det verken har kommet informasjon fra idrettslag til mottak eller fra kommunen til mottaket, hva gjelder orientering om hvilke aktiviteter som tilbys i kommunen. Kulturdepartementet skrev i 2014 at godt informasjonsarbeid blir stadig viktigere for å inkludere nye grupper i den norske idrettskulturen. Jeg tror det er viktig at inkluderingsarbeidet ikke bare hviler på en aktør – slik som det kan se ut at det gjør for mottaket i dette tilfellet. Det må dialog til mellom ”de fire store”; mottak, kommune, idrettslag og skole, men beboerne må også kunne få mulighet til å delta i diskusjonen slik at det utvikles mer relevante idrettstilbud. Nødland & Vassenden (2011) rapporterer om noe av det samme, og at rekruttering og samarbeid via ulike aktører som ikke nødvendigvis er idrettslige aktører, er viktig for å inkludere innvandrere til idretten.

Hva kan idretten gjøre?

Idrettslagenes primære rolle – dets utgangspunkt, er å drive konkurranseidrett for barn, ungdom og voksne (Bergsgard, 2016). Samtidig uttaler det sentrale NIF en idrettspolitisk satsning hvor alle skal inkluderes og integreres. Satsningen understrekes gjennom inkluderingsstrategier, inkluderingsprosjekter og økonomiske tilskuddsordninger. Man kan spørre seg om den organiserte norske idretten bør påta seg et så stort ansvar som de faktisk tar til orde for, når det gjelder inkludering og integrering i Norge. For selv om det sentrale NIF uttaler en slik idrettspolitisk satsning, ser det ikke ut til at inkluderingsbegrepet står like sentralt i idrettslag, som i visjonene til

særforbundene eller det idrettspolitiske dokument. Idrettslag, som jo skal sette idrettspolitikken ut i praksis, drives av frivillige som gjerne har mer enn nok administrativt arbeid om de ikke også må jobbe ekstra ut mot grupper som for eksempel enslige mindreårige asylsøkere. Idrettslagene har ofte ikke organisasjonskapasiteten eller økonomiske og kompetansemessige ressurser til å drive et godt pedagogisk tilbud. Dermed kommer muligens inkluderingssatsningen litt i skyggen av de primære arbeidsoppgavene til idretten, og idrettslagene henvender seg dermed til personer som allerede er medlemmer av idrettslaget, enn potensielle medlemmer. Det bidrar til å opprettholde en tradisjonell organisasjonskultur og organisasjonspraksis (Ødegård, Steen-Johnsen & Ravneborg 2012 i Bergsgard, 2016).

Det er ikke sikkert at den tradisjonelle måten å organisere idrettsaktiviteter på, er den beste ordningen for å tilrettelegge for toveisprosessen som integrering faktisk er. Hvorfor skal jentene assimileres inn klubber som fotball, håndball og ski, hvor majoriteten av jenter i alderen 13-19 år deltar (Statistisk sentralbyrå, 2014)? En utfordring i dagens samfunn er at man kanskje tror at ved å innlemme minoritetspersoner i idrettslag der majoritetsgruppen deltar, er den mest effektive mekanismen for å stimulere til integrering. Selv om flyktningssamfunnene har tilgang på idrett, er det ikke nødvendigvis ”mainstreams-idretter” som fører til positive og inkluderende erfaringer for flyktninger. Er man villig til å bevege seg bort fra en etablert modell og metode som i hovedsak søker å assimilere unge mennesker inn i et eksisterende tilbud eller hvor idrettslagets medlemmer hovedsakelig består av personer fra majoritetsbefolkningen? Det syntes som idretten har en forestilling der integrering taler mer for assimilering enn aksept av forskjeller. Det ser ut til at idrettslag prioriterer sine egne interesser, samtidig som de utgir seg for å jobbe mot en større sosial inkludering. Idrettslagene fortsetter med å jobbe på tradisjonelle måter, noe som gjør at den dominerende måten å organisere idrett på blir opprettholdt (Jeanes et al., 2014).

Jeg tror at hvis idrettslagene skal ta på seg oppgaver om å integrere og inkludere nyankomne asylsøkere, må NIF endre sin organisasjonstenkning og -struktur. Med multietniske klubber er det ganske stor sannsynlighet for at flyktningungdommen konfronteres med ekskluderende diskurser og praksiser som hindrer deres evne til å hevde tilhørighet. Selv om det i noen tilfeller er sosial integrasjon som oppnås, kan idretten også være en arena for manifestasjon av ekskludering og rasediskriminering mot minoritetsgrupper (Burdsey 2007 i Spaaij, 2015). Når flyktningungdom må

assimilere til kultur, verdier og oppførsel som den dominerende gruppen besitter, for å "passe inn" og bli akseptert (Spaaij, 2015), kan dette innebære en manglende kunnskap om hva integrering faktisk er.

En mulighet kan være at etno-spesifikke lag må få sin aksept og bli anerkjent som et alternativ til tradisjonelle idrettslag som driver aktiviteter hvor majoriteten deltar. Likevel ser man at mange idrettsledere nekter å støtte utviklingen av etno-spesifikke lag. Dette antyder en mangel på fleksibilitet og vilje til kompromiss, som er viktig i forhold til å kunne skape en god integreringsprosess (Jeanes et al., 2014).

Beboere i asylmottak har på tvers av ulik sosial bakgrunn, kultur, etnisitet, religion og språk til felles at de befinner seg i en uavklart livssituasjon i et fremmed land. Samtidig må de forholde seg til måten samfunnet rundt kategoriserer dem på. Med utgangspunkt i perspektivet som denne studien har på aktivitetstilbud for de unge nyankomne, kan det foreslås noen endringer knyttet til aktivitetstilbudet for enslige mindreårige jenter på asylmottak.

Når norsk idrett vet at bosatte minoritetsjenter er vanskelige å rekruttere til idretten, tenker jeg det er desto viktigere å være proaktiv mens jentene enda bor i asylmottak og virkelig har et behov for en normalisering av hverdagen. Godt informasjonsarbeid blir stadig viktigere, hevder Kulturdepartementet (2014). utfordringen kan være å finne måter å skape dialog og samhandling på. Det kan etter min mening ligge muligheter for den enkelte kommune å informere om aktivitetstilbud og frivillighet. Dette kan gjøres gjennom introduksjonsprogrammet for nyankomne, informasjon fra asylmottaket eller besøk fra idrettsråd eller lignende. Det er viktig at asylsøkere blir kjent med eget lokalsamfunn og får kunnskap om frivillige organisasjoner. Idrettsrådene bør komme mer på banen når det gjelder å kartlegge hvilke muligheter som finnes lokalt for skape gode tilbud. På NIFs hjemmesider om inkludering finnes mange fremmedspråklige ressurser som kan benyttes i dette arbeidet. En begynnelse kunne jo være å tilby nyankomne asylsøkere ansvar ved frivillig arbeid. Jeg tror at ungdommene kan være en ressurs innen frivillig organisasjonsliv. De trenger ikke bare å rekrutteres som fotballspillere, men hva med å rekruttere de som dommere, vaffelstekere eller materialforvaltere? Eller rekruttere de som instruktører innen ulike former for idrettsaktiviteter?

Er det mulig med integrasjon, før det blir like selvfølgelig for nordmenn å skjønne at ”vi” har noe å lære av ”dem”, på lik linje med at ”de” har noe å lære av ”oss”? Jeg tror det er vesentlig for integreringsarbeidet, at man ikke ser de nyankomne jentene som ”ofre”. Det handler ikke lenger om at jentene skal være gjester i Norge, men at også jentene har evner og vilje til å tilby ”oss” noe. Selv om enslige mindreårige befinner seg i en særlig sårbar situasjon, bør det vektlegges at ungdommene ikke kun skal forstås som sårbare individer. Jentene må anerkjennes som ressurssterke og handlekraftige individer. Disse unge jentene har erfaringer, evner og kvaliteter som kan komme godt med i utviklingen av et enda sterkere integrert samfunn. Hvis det er dét man ønsker. For foreløpig ser det ut til at jentene driver sin egen aktivitet i gymsalen. Og integreringen, ja, den venter på sidelinjen.

Refleksjoner

Denne oppgaven har tatt for seg ett asylmottak hvor fire kvinnelige enslige mindreårige asylsøkere har deltatt. Utvalget var lite, og det er et resultat av en utvelgelse mottaket har gjort for meg. Når jeg nå skal reflektere over oppgaven, vil jeg referere til kapittel 3 og metodologien som ble brukt. Det kan være flere svakheter ved oppgaven: At jeg ikke har hørt mange nok stemmer, og fordi det kan tenkes at mottaket har valgt ut de jentene som prater minst kritisk om mottaket og dets aktivitetstilbud. Det er også viktig for meg å understreke at jeg bare har hørt meningene til den ene siden. Norsk ungdom, mottaksansatte og leder har hatt minimalt å si når det gjelder denne oppgaven, og de mottaksansatte og lederen (som jeg har hatt en viss befatning med) har ikke lest igjennom oppgaven for eventuelt å kunne komme med korreksjoner eller påpeke at de for eksempel tilbyr andre aktiviteter enn det jentene har fortalt meg. Det kan også være at andre vesentlige ting er misforstått både med tanke på språkforståelse og i forhold til hvordan en mottakshverdag er lagt opp. En opplevelse av dette, var da jeg gikk igjennom mine feltnotater. Jeg hadde skrevet at mottaksbeboerne mottar 692 kroner i uken. Dette var opplysninger fra mottakslederen. Derimot fortalte jentene meg at de mottok 550 kroner i uken. Et annet eksempel kan være historiene hvor jentene forteller om at guttene har utøvd vold ved fotballtreningene. Kan det være at guttene er fysisk overlegne, og at de gangene jentene eventuelt har spilt fotball sammen med dem, har jentene følt at guttene heller har spilt hardere fysisk fotball, snarere enn at guttenes handlinger var ment som vold? Hva skal jeg tro? I denne oppgaven har jeg derfor valgt å fremstille jentenes erfaringer og hva de har fortalt meg. Om jentene mener de får 550

kroner i uken, og at det er voldsomt de blir utsatt for dersom de spiller fotball sammen med guttene, så er det jentenes informasjon jeg baserer denne oppgaven på. Det er et valg jeg tar, og så får eventuelle reaksjoner på dette komme siden.

En fjerde svakhet ved oppgaven, kan være at jeg ikke brukte tolk ved mine intervjuer, noe som kan ha ført til at jentene ikke har forstått hva jeg har sagt eller omvendt. Men det å ikke bruke tolk kan også ses på som en styrke, da jeg har fått førstehånds informasjon fra jentene, uten at tolken har utelatt eller endret på svarene. En annen styrke er at jeg har fått forsikret meg om at enkelte spørsmål jeg stilte i førstegangsintervjuet også er blitt verifisert i andregangsintervjuet. Jeg har også ønsket at jentenes historier, erfaringer og opplevelser skulle bli hørt, uten at andre (for eksempel mannlige beboere, ansatte, ledere og UDI) skulle blande seg inn og avkrefte eventuelle ”usannheter” jentene kom med. Samtidig har mange norske rapporter (for eksempel Lidén et al., 2011; Seland & Lidén, 2011) ofte henvendt seg til mottakets ansatte og/eller vært basert på spørreundersøkelser hvor svaralternativene man kan velge mellom har vært gitt på forhånd. Denne oppgaven har derimot vært basert på intervjuer. Dessuten har rapporter fra norske asylmottak mer generelt vurdert aktivitetstilbud ved mottak uten noen nærmere fordykning hos jentene. Denne oppgaven tar for seg nettopp jenter, noe som bidrar med ny kunnskap på feltet.

Valgene jeg har gjort i løpet av dette prosjektet, er skapt i en ramme. Valgene har styrker, men også begrensninger. Rammene jeg har arbeidet innenfor har altså ført til funnene som er presentert i denne oppgaven. Som jeg har forsøkt å vise, har dette prosjektet både kommet opp med ny kunnskap, men også bekreftet eksisterende kunnskap.

Det har vært interessant å jobbe med denne oppgaven. Først av alt, har det vært lærerikt å høre ”med egne ører” hvordan livet på asylmottaket arter seg, ikke bare å lese eller høre om det i mediene. Samtidig har det også vært interessant å rette større oppmerksomhet mot enslige mindreårige jenter på asylmottak og hvordan de opplever aktivitetstilbud.

I fremtiden kunne det være interessant å undersøke et større antall asylmottak for å finne ut om resultatene også stemmer for andre mottak. Eventuelt kunne det være interessant å se om det er noe forskjell i aktivitetstilbud for gutter og jenter blant de kommunale fremfor de private asylmottaksaktørene.

Et enda mer spennende tema hadde vært om man kunne ha fulgt jentenes aktivitetsnivå på mottak og deretter se på deres deltagelse i idrett og fysisk aktivitet etter at de blir bosatt. Finnes det noen sammenheng mellom hvilke aktiviteter man har blitt introdusert for som enslig mindreårig asylsøker og om man eventuelt fortsetter med idrettsaktiviteter når man blir bosatt?

Referanser

- Aakvåg, G.C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Aarset, M.F., Aamodt, H.A. & Engebrigtsen, A. (2016). *Barn og familie i mottak – samarbeid mellom asylmottak og kommunalt barnevern. Kunnskapsoversikt og temaer til bruk i kurs*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Notat 1/2016. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Agergaard, S. (2011). Development and appropriation of an integration policy for sport: how Danish sports clubs have become arenas for ethnic integration. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 3:3, (s. 341-353). Hentet 24.11.2016 fra <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19406940.2011.596158>
- Ager, A. & Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies Vol. 21, no.2*. Hentet 01.12.2016 fra <http://jrs.oxfordjournals.org/content/21/2/166.abstract>
- Andersen, S.S. (2013). *Casestudier. Forskningsstrategi, generalisering og forklaring* (2. utgave). Bergen: Fagbokforlaget.
- Andersson, M. (2008). *Flerfarget idrett*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Barbour, R.S. & Kitzinger, J. (Eds.). (1999). *Developing Focus Group Research*. (s. 1-20). London: Sage Publications.
- Berg, B. & Valenta, M. (2008). *Flukt, eksil og flyktningers sosiale integrasjon*. Oslo: Norges forskningsråd.

- Bergsgard, N.A. (2016). Ungdomsidretten som løsning på samfunnsmessige utfordringer? I: Ø. Seippel, M.K. Sisjord & Å.Strandbu (red.). *Ungdom og idrett* (s. 70-89). Oslo: Cappelen Damm.
- Bjørck, S. (2016). – *Viktig å skille mellom ulike former for asylmottak*. Hentet 22.04.2017 fra <http://www.estatenyheter.no/2016/02/01/viktig-a-skille-mellom-ulike-former-for-asylmottak/>
- Brochmann, G. (2014). Integrering. I: *Store Norske Leksikon*. Hentet 06.11.2016 fra <https://snl.no/integrering>
- Burmo, S. (1993). *Fargerik idrett- om idrett og innvandrere- Erfaringsrapport 1990-92*. Oslo: Norges Volleyballforbund.
- Coalter, F. (2007). Sports Clubs, Social Capital and Social Regeneration: "ill-defined interventions with hard to follow outcomes?". *Sport in Society*, 10:4, (s. 537-559). Hentet 08.11.2016 fra <http://dx.doi.org/10.1080/17430430701388723>
- Dagkas, S., Benn, T. & Jawad, H. (2011). Multiple voices: improving participation of Muslim girls in physical education and school sport. *Sport, Education and Society*, 16:2, (s. 223-239). Hentet 24.11.2016 fra <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13573322.2011.540427>
- Doherty, A. & Taylor, T. (2007). Sport and Physical Recreation in the Settlement of Immigrant Youth. *Leisure/Loisir*, 31:1, (s. 27-55). Hentet 25.10.2016 fra <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14927713.2007.9651372>

Dowling, F. (2017). *Power in translation: reflexively listening to, and representing, the 'voices' of unaccompanied minor asylum seekers, translators and researchers.*

Paper presented at the symposium 'Sharing examples of situated reflexivity from under the canvas of the 'large tent': still opaque but striving for greater transparency' at the European Congress of Qualitative Inquiry, University of Leuven, Belgium.

Drangland, K.A., Ellingsen, W., Hidle, K. & Karlsen, M.A. (2010). *Asylmottak og lokalsamfunn*. FoU rapport nr. 1/2010. Hentet fra 20.01.2016 fra

https://www.udi.no/globalassets/global/forskning-fou_i/asylmottak/asylmottak-og-lokalsamfunn.pdf

Fangen, K. (2004). *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.

Fasting, K., Pfister, G. & Scraton, S. (2004). Kampen mot kjønns-stereotypiene. *Dansk sociologi*, nr. 2/15 årg. 2004. Hentet 29.04.2017 fra

http://www.academia.edu/23887507/Kampen_mot_kjønnsstereotypiene_En_komparativ_studie_av_kvinnelige_fotballspilleres_oppfattelse_av_maskulinitet_og_feminitet

Fellesorganisasjonen (2015). *Norge med den strengeste asyl- og flyktningpolitikken i*

Europa. Hentet 04.03.2017 fra <https://www.fo.no/uttalelser-frac-landsstyret/norge-med-den-strengeste-asyl-og-flyktningpolitikken-i-europa-article12211-310.html>

Finlay, L. (2012). Five lenses for the reflexive interviewer. I: J.F. Gubrium, J.A.

Holstein, A.B. Marvasti & K.D. McKinney. (Eds.). *The SAGE Handbook of Interview Research. The complexity of the Craft* (s. 317-331). California: SAGE Publications.

- FN (2016). *Viktige begreper om flyktninger og asyl*. Hentet 18.11.2016 fra <http://www.fn.no/Tema/Flyktninger/Viktige-begreper-om-flyktninger-og-asyl>
- Forde, S.D., Lee, D.S., Mills, C. & Frisby, W. (2015). Moving towards social inclusion: Manager and staff perspectives on an award winning community sport and recreation program for immigrants. *Sport Management Review*. 18 (s. 126-138). Hentet 11.11.16 fra <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1441352314000151>
- Fredheim, G.O. (2015). *Idrettslag kan søke om midler fra NIFs flyktningfond*. Hentet 02.04.2016 fra <https://www.idrettsforbundet.no/Nyhet/idrettslag-kan-soke-om-midler-fra-nifs-flyktningfond/>
- Fredheim, G.O. (2017). *Stor giverglede til NIFs flyktningfond*. Hentet 11.05.2017 fra <https://www.idrettsforbundet.no/Nyhet/stor-giverglede-til-nifs-flyktningfond/>
- Friberg, J.H. & Gautun, H. (2007). *Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo*. Fafo-rapport 2007:16. Hentet 19.02.2016 fra http://www.faf.no/media/com_netsukii/20016.pdf
- Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hanssen, V.B. (2013). *Integrering til besvær*. Masteroppgave ved Norges Arktiske Universitet: Tromsø.

Herrting, K. & Karlefors, I. (2016). *Entrance into Swedish Children's Sports: Newly-migrated children's perspective*. Center of Research on Welfare, Health and Sport Halmstad University & Department of Education Umeå University & Luleå University of Technology. Hentet 04.05.2017 fra <http://idrottsforum.org/wp-content/uploads/2016/01/hertting-karlefors160125.pdf>

Hassmén, N. & Hassmén, P. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. Stockholm: Sisu idrottsböcker.

Henry, I., Amara, M., Aquilina, D., Argent, E., Betser-Tayar, M., Coalter, F., ... & Taylor, J. (2004). *The Roles of Sport and Education in the Social Inclusion of Asylum Seekers and Refugees*. Institute of Sport and Leisure Policy Loughborough University, University of Stirling.

Hills, L. (2007). Friendship, physicality, and physical education: an exploration of the social embodied dynamics of girls' physical education experiences. *Sport, Education and Society*, 12:3, (s. 317-336). Hentet 24.11.2016 fra <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13573320701464275>

Hopkins, P.E. & Hill, M. (2008). Pre-flight experiences and migration stories: the accounts of unaccompanied asylum-seeking children. *Children's Geographies*, 6:3, (s. 257-268). Hentet 08.11.2016 fra <http://dx.doi.org/10.1080/14733280802183981>

- Jeanes, R., O'Connor, J. & Alfrey, L. (2015). Sport and the resettlement of young people from refugee backgrounds in Australia. *Journal of Sport and Social Issues*, Vol. 39(6), (s. 480-500). Hentet 8.11.2016 fra <http://jss.sagepub.com/content/early/2014/11/20/0193723514558929.full.pdf+html>
- Klepp, I. (2003). *Trivsel og integrasjon blant etniske minoriteter*. Volda: Møreforskning Volda og Høgskulen i Volda.
- Knudsen, O.T., Dale, J.M., & Danielsen, A. (2015). *Har Norge en verdig asyl- og flyktningpolitikk?* Lastet ned 20.04.2016 fra <http://www.sana.as/Verdighetsprosjektet.pdf>
- Kulturdepartementet. (2014). *Kom igjen, jenter!* Hentet 02.04.2016 fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/idrett/rapporter_utredninger/rapport_minoritetsutvalg_kom-igjen-jenter-01april2014.pdf
- Lidén, H. (2016). "Det er bare moro å spille her, rett og slett". Fotball som integreringsarena. I: Ø. Seippel, M.K. Sisjord & Å. Strandbu (red.). *Ungdom og idrett*. (s. 213-231). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Lidén, H., Eide, K., Hidle, K., Nilsen, A.C.E. & Wærdahl, R. (2013). *Levekår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Lidén, H., Seeberg, M.L. & Engebrigtsen, A. (2011). *Medfølgende barn i asylmottak – livssituasjon, mestring, tiltak*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Mason, J. (2002). *Qualitative Researching*. London: Sage Publications.

Meld. St. 30 (2015-2016). *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*.

Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Mikkelsen, Bakken, Skjetne & Byermoen (2016). Slik ble asylbransjen en

milliardindustri. *Verdens gang*. Hentet 05.11.2016 fra

<http://www.vg.no/spesial/2016/asyindustrien-kort/>

NIF. (2015). *Idrettspolitisk dokument 2015-2019*. Oslo: Norges Idrettsforbund og

Olympiske og Paralympiske komité.

NRK. (26.04.2016). – *Ikke i mitt nabolag*. [TV-dokumentar]. Hentet 12.05.2017 fra

<https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/mddp11000816/26-04-2016>

Nødland, S.I. & Vassenden, A. (2011). *Inkludering i idrettslag. Gjennomgang av en*

tilskuddsordning. Stavanger: International Research of Stavanger.

Pizzolati, M. & Sterchele, D. (2016). Mixed-sex in sport for development: a pragmatic and symbolic device. The case of touch-rugby for forced migrants to Rome.

Sport in Society, 19:8-9, (s. 1267-1288). Hentet 27.04.2016 fra

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17430437.2015.1133600?needAccess=true>

PROBA (2014). *Undersøkelse av vold og uønskede hendelser i asylmottak*. PROBA-

rapport nr. 2014-08, Prosjekt nr. 12070. Oslo: PROBA Samfunnsanalyse.

Hentet 13.03.2017 fra <https://www.udi.no/globalassets/global/forskning->

[fou_i/asylmottak/probarapport-2014-hendelser-asylmottak.pdf](https://www.udi.no/globalassets/global/forskning-fou_i/asylmottak/probarapport-2014-hendelser-asylmottak.pdf)

RS 2012-012. *UDI rundskriv*. Hentet 10.11.2016 fra

<https://udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2012-012/>

- Scraton, S. & Flintoff, A. (1992). *Feminist Research and Physical Education*. I: A.C. Sparkes (Ed.). (1992). *Research in physical education and sport: Exploring Alternative Visions*. (s. 167-181). London: The Falmer Press.
- Seland, I. & Lidén, H. (2011). *Fritidsaktiviteter for barn på asylmottak*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Sisjord, M.K., Fasting, K. og Sand, T.S. (2011). Inkludering av ungdom med minoritetsbakgrunn i NIF-organisert idrett. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 11, (s. 71-92). Hentet 01.03.2017 fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/171000/SisjordTidsUngdomsforsk2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sivertsen, H.B. (2007). *Barn i asylmottak – en kvalitativ studie*. Universitetet i Tromsø: Institutt for psykologi.
- Spaaij, R. (2012). Beyond the playing field: Experiences of Sport, social capital, and integration among Somalis in Australia. *Ethnic and Racial Studies*, 35:9, (s. 1519-1538). Hentet 24.11.2016 fra <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01419870.2011.592205>
- Spaaij, R. (2015). Refugee youth, belonging and community sport. *Leisure Studies*, 34:3, (s. 303-318). Hentet 27.04.2016 fra <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02614367.2014.893006>
- Sparkes, A. C. & Smith, B. (2014). *Qualitative Research Methods in Sport, Exercise and Health*. Oxon: Routledge.
- Sparkes, A.C. (Ed.). (1992). *Research in physical education and sport: Exploring Alternative Visions*. London: The Falmer Press.

- Statistisk sentralbyrå. (2014). *Norges idrettsforbund og Olympiske komité. Særforbund, antall aktivitetstall. 2014*. Hentet 22.04.2017 fra <https://www.ssb.no/a/barnogunge/2015/tabeller/fritid/fritid3600.html>
- Store Norske Leksikon (2009). Grendeskole. I: *Store Norske Leksikon*. Hentet 12.03.2017 fra <https://snl.no/grendeskole>
- Strand, T. & Kalajdzic, P. (2016). Regjeringen vurderer å bruke fotlenke på asylsøkere. *NRK*. Hentet 04.03.2017 fra <https://www.nrk.no/norge/regjeringen-vurderer-a-bruke-fotlenke-pa-asylsokere-1.13201438>
- Strandbu, Å. (2002). Idrettens betydning som flerkulturell integrasjonsarena. I: R. Säfvenbom (red.). *Artikkelsamling Samfunnsvitenskapelige emner III, IBA IDR150 – Emne 1-2-3 2011-2012*. Oslo: Norges Idrettshøgskole.
- Strandbu, Å. (2005). Uforenlige kroppskulturer? Minoritetsjenters tilpasning, refleksivitet og overskridelse. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 5 (1) (s. 27-50). Hentet 24.03.2017 fra <https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1128/995>
- Strandbu, Å. & Bakken, A. (2007). *Aktiv Oslo-ungdom. En studie av idrett, minoritetsbakgrunn og kjønn*. Oslo: NOVA Rapport 2/2007.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Trangsrud, L.K.J. (2012). *Friluftsliv for ungdom med minoritetsbakgrunn. Symbolsk makt og norskhetkapital*. Masteroppgave ved Høgskolen i Telemark, Bø i Telemark. Hentet 09.11.2016 fra <https://teora.hit.no/handle/2282/1320>

Utlendingsloven (2008). *Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her.*

Trådt i kraft 01.01.2010. Hentet 20.08.2016 fra

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-05-15-35/*#KAPITTEL_12

UDI (2015). *Tall og fakta 2015.* Hentet 04.11.2016 fra

<https://www.udi.no/globalassets/statistikk-og-analyse/tall-og-fakta-2015/tall-og-fakta-2015.html>

Walseth, K. (2004). *En problematisering av idretten som arena for integrasjon av etniske minoriteter.* Hentet 28.04.2014 fra

<http://idrottsforum.org/articles/walseth/walseth.html>

Walseth, K. (2006). Young Muslim Women and Sport: the Impact of Identity Work.

Leisure Studies, 25:1, (s. 75-94). Hentet 30.10.2016 fra

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02614360500200722>

Walseth, K. (2008). Bridging and bonding social capital in sport – experiences of young women with an immigrant background. *Sport, Education and Society*, 13:1, (s. 1-17). Hentet 02.05.2017 fra

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13573320701780498>

Walseth, K. (2015). Muslim girls' experiences in physical education in Norway: What role does religiosity play? *Sport, Education and Society*. 20:3, (s. 304-322).

Hentet 28.09.2017 fra

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13573322.2013.769946?journalCode=cses20>

- Walseth, K. & Fasting, K. (2003). Islam's view on physical activity and sport. *International review for the sociology of sport*, 38/1, (s. 45-60). Hentet 29.04.2017 fra <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/10126902030381003?journalCode=irsb>
- Walseth, K. & Strandbu, Å. (2014). Young Norwegian-Pakistani women and sport: How does culture and religiosity matter? *European Physical Education Review*, Vol. 20(4), (s. 489-507). Hentet 28.04.2017 fra <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1356336X14534361>
- Weiss, N., Djuve, A. B., Hamelink, W. & Zhang, H. (2017). *Opphold i asylmottak. Konsekvenser for levekår og integrering*. Oslo: Fafu-rapport 2017:07.
- Younis, T. (2010). På lag? – Minoritetsjenter som ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter. *Norsk pedagogisk tidsskrift 02/2010 (volum 94)*. Hentet 16.11.2016 fra <https://www.idunn.no/npt/2010/02/art02>
- Ødegaard, G., Bakken, A. & Strandbu, Å. (2016). *Idrettsdeltagelse og trening blant ungdom i Oslo. Barrierer, frafall og endringer over tid*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn & frivillig sektor 2016-7.

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Vedlegg 2: Intervjuguide

Vedlegg 3: Samtykkeerklæring

September, 2016

obs! Brevet skal oversettes til ulike språk (f.eks. Afghani, Dari, Arabisk)

Kjære enslige mindreårig asylsøker,

**INVITASJON TIL Å DELTA I ET FORSKNINGSPROSJEKT OM
EVALUERING AV AKTIVITETSTILBUDET TIL ENSLIGE MINDREÅRIGE
ASYLSØKERE (16 år eller eldre)**

Både regjeringen og Norges idrettsforbund (NIF) tror at deltagelse i et idrettslag kan gi nyankomne asylsøkere meningsfulle aktiviteter og bidra til deres integrering i lokalsamfunnet. Som følge av det ble idrettens flyktningfond etablert og idrettslag har kunnet søke om økonomisk støtte til aktiviteter som sikter mot å inkludere asylsøkere. Også Utlendingsdirektoratet (UDI) har i sine rundskriv til asylmottak, fremmet krav om fysisk aktivitet. Det er viktig å evaluere de idrettslige tiltakene og belyse hvordan de involverte har erfart tilbudene.

Du inviteres derfor å delta i et forskningsprosjekt som finansieres av Norges idrettshøgskole. Vi vil ha et intervju med deg for å danne oss et bilde av aktivitetstilbudet. Det er ingen 'rette' og gale' svar – vi er interessert i å få vite dine synspunkter og lære om dine erfaringer! Intervjuet vil bli tatt opp på bånd og senere transkribert. Alle dataene (feltnotater, intervjutranskripsjoner) behandles konfidensielt og anonymiseres i alle rapporteringer fra prosjektet og ved prosjektslutt i desember 2018. Intervjueren og andre prosjektarbeidere er underlagt taushetsplikt, og prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD – norsk senter for forskningsdata. Deltagelsen i prosjektet er frivillig, og du kan trekke deg fra det når som helst. Datamaterialet anonymiseres og lydopptak slettes ved prosjektslutt.

Hvis du vil delta i prosjektet vennligst meld det inn til x på asylmottaket. Da kan vi sende deg flere opplysninger, samt et samtykkeskjema ad. din eventuelle deltagelse. Vi håper å høre fra deg.

Hilsen

Professor Fiona Dowling
(Masterstudent)

fiona.dowling@nih.no

tel: 92404332/ 23262416

Seksjon for kultur og samfunn

Norges idrettshøgskole

Camilla Monsen Borgan

camillamb@student.nih.no

tel: 48243756

Grunnregler

Det finnes ingen rette / gale svar – jeg er interessert i å få vite hva du synes

Jeg skal gi deg anonymitet – ingen skal kunne spore meninger tilbake til deg

Som forsker er jeg underlagt taushetsplikt – hva som sies i dette rommet skal ikke snakkes om utenfor, bortsett fra i anonymiserte former

Obs! Jeg er ikke fra UDI. Jeg har ingenting å gjøre med deres søknad om asyl i Norge. Jeg rapporterer ikke tilbake til UDI på noen som helst måte. Jeg er uavhengig forsker.

HUSK Å LEVERE SAMTYKKESKJEMA FØR VI KAN BEGYNNE!

Bakgrunn til den enkelte

Kan du si ditt navn og hvor du kommer fra?

(Se på et kart? I en by eller på landet?)

Hvis jeg hadde vært hjemme hos deg, hva hadde jeg sett og opplevd?

Hvilket språk hadde jeg hørt?

Hadde jeg gått på en skole i nærheten?

Hadde du en jobb i hjemlandet ditt?

Hva jobber deres foreldre med?

Livet på mottaket

Hvilke rutiner har mottaket for å holde deg informert om asylsøknadsprosessen din?

Kan du beskrive en typisk hverdag her på mottaket? (I begynnelsen? Før? Nå?)

(hverdagsrutiner; matlaging; skole; handling til mat; fritidsaktiviteter – TV (norske programmer? Andre kanaler CNN?), spillerom; samvær med representanter; representanter fra den lokale kirken, Røde Kors?)

Er det nok aktiviteter for deg? Kjeder du deg?

Hvordan erfarer du mottaket sammenlignet med andre mottak som du har bodd på siden du kom til Norge?

Hva gjør at du liker dette mottaket bedre?

Hvordan var aktivitetstilbudet på det forrige mottaket kontra dette mottaket?

Hva tror du er viktig for at du skal føle deg hjemme i Norge?

(oppholdstillatelse; et tak over hodet; utdanning; jobb; slekt; kontakt med andre fra ditt hjemland)

Hvilke ønsker har du rundt ditt fremtidige liv?

Hvilke fritidsaktiviteter liker du å drive med?

- I hjemlandet

Hvis jeg hadde dratt til *ditt hjemsted*, hva ville jeg sett deg gjøre når du hadde litt fritid? (musikk, film, teater, idretter)

Drev du idrettsaktiviteter med andre gutter, jenter? Søsken? Foreldrene dine (far eller mor)

Hvis du ikke drev idrett, hva er årsaken til at du ikke deltok?

Dersom idrett nevnes, hvordan organiseres idrett i ditt hjemland? (på gata, parken, på skolen, i klubber?)

- I Norge

Hva er typiske fritidsaktiviteter som du liker her i Norge?

(Hva gjør du når det ikke er skole?)

Hvordan føles det å spille bordtennis/kort/ danse/ se på TV/ drive fysisk aktivitet? (gøy, avslappende?)

Hvilke idrettsaktiviteter deltar/har du deltatt i på dette mottaket?

Kan du fortelle meg om hvilke typer aktivitet du har deltatt i, eller deltar i på dette mottaket? (dans, turn, fotball, allsidig trening, svømming, volleyball)

Hvor ofte?

Har du deltatt i andre aktiviteter tidligere? (f.eks. vinteridretter)

Vet du hvorfor det er disse aktivitetene du får tilbud om?

(Har du vært med i bestemmelsen av aktivitetene? Er det f.eks. med påvirkning fra mottakets beboerråd?)

Hva syntes du om tilbudet om svømming hver onsdag?

Er dette noe du vil delta i?

Vil du oppmuntre de andre jentene på mottaket til å delta sammen med deg?

Har du erfaringer fra slike idrettsaktiviteter fra ditt hjemland?

Hvis ikke, hvilke idretter har du erfaringer ifra?

Hvordan drev du disse idrettene i hjemlandet – i uformelle settinger? I organiserte klubber?

Hvordan har organiseringen på dette mottaket vært?

Hvor har aktivitetene du har deltatt på, foregått? (På mottak, i svømmehall, fotballbanen, gård, i klubber/idrettslag)

Hvis det har foregått unna mottaket, har du måtte brukt alternativ transport? Synes du at transport til og fra trening fungerer?

Er det utgifter for deg som deltar i idrettsaktiviteter?

(Økonomi – gratis og/eller utgifter?)

Er størrelsen på utgiftene avgjørende for om du deltar?

Synes du at det er tilstrekkelig med idrettsutstyr/ nødvendig treningstøy på mottaket?

Passer tidspunktene for deg – i forhold til andre daglige formål?

Hyppighet – hvor mange ganger i uka/måned?

Hadde du ønsket flere aktiviteter eller treninger?

Hvilke aktiviteter kunne du tenke deg mer av/mindre av?

Har de ansatte på mottaket oppmuntret deg til å delta i aktiviteter? (presset deg?)

Hva følte du første gang du fikk komme på aktiviteten? (glede, kjedelig, hadde ikke lyst, umotivert?)

Har du blitt involvert i organiseringen?

(Valg av aktiviteter? Tidspunkter?)

Hvem deltar på aktivitetene i tillegg til deg?

(alder, gutter, jenter)

Hva synes du om at aktivitetene er/ikke er for begge kjønn?

Deltar du dersom guttene er med på aktivitetene samtidig?

Hvis nei, hvorfor ikke?

Kunne du tenke deg flere kjønnsdelte aktiviteter? Ville dette økt din deltagelse?

Aktivitetene som mottaket organiserer – deltar du i stor grad på disse?

Føler du at det er guttene som disse aktivitetene henvender seg til?

Har du noen gang hatt lyst til å være med på aktiviteter, men latt være å delta?

Hvorfor (-ingen andre jenter ville delta? -Bare gutter? -Ikke en ”jenteidrett”?)

Har du noen gang følt begrensninger ved deg selv i forhold til deltagelse i aktiviteter (for eksempel menstruasjon) og din religion (bruk av hijab)

Hvem har vært instruktører på aktivitetene? (Ansatte på mottaket? Forskjellige instruktører hver gang, kjenner dere instruktørene fra før)

Hva synes du om instruktøren/treneren på aktivitetene?

Kan du kommunisere med instruktøren?

(språk? Forventninger til innsatsen?)

Kunne du tenke deg å være instruktør i slike aktiviteter (for eksempel i dans)?

Møter du hun/ham utenom treningstider?

Får du opplæring i aktivitetene/tilbakemeldinger på det du gjør, når det trengs?

Hvordan er kvaliteten på opplevelsen på dette mottaket?

Hvorfor er fysisk aktivitet viktig for deg?

Hva motiverer deg til å bli med på aktiviteter? (interesse, mulighet til å lære språk, være med venner)

Trives du med asylmottakets aktiviteter?

(Er det gøy? Morsomt? Velvære? Mindre stress? Hvorfor?)

Hva er den beste erfaringen du har hatt gjennom deltagelse i idrettsaktivitetene?

(mindre hyggelige opplevelser?)

Føler du deg velkommen på aktivitetene?

Hva gjør at du føler deg velkommen på aktivitetene?

Føler du deg trygg på aktivitetene?

Deltagelse

I aktivitetene på mottaket, er du sammen med annen norsk ungdom i aktivitetene?

Hvis ja, har du det gøy sammen med norsk ungdom?

Når aktivitetene foregår på andre steder enn at mottaket, er dere sammen med annen norsk ungdom i aktivitetene?

Hvis nei, har du blitt bedre kjent med andre gjennom i tilknytning til aktivitetene? Hvem?

Lærer de andre jentene/guttene på mottaket (evt norske ungdommer) om dine idretter?

Får du mulighet til å lære de andre jentene/guttene på mottaket (evt norske ungdommer) om din kultur?

Kunne du ha tenkt å tilby de andre jentene/guttene på mottaket (evt norske ungdommer) idretter fra ditt hjemland? (som for eksempel dans...)

Har du kontakt med annen norsk *ungdom*?

Hvor møtes dere? (Har du vært hjemme hos noen? Møtes dere ute i helgene?)

Hvis ikke du har kontakt med annen norsk ungdom, hva syntes du om det?

Har du vært hjemme hos annen norsk ungdom, hva synes du om det?

(Vil du det? Hvorfor tror du det er slik? Språket? Kulturforskjeller)

Hvis du møter folk fra aktiviteter du har deltatt i (og de ikke kommer fra mottaket), tar du en prat på gata eller i butikken?

Inviterer du *norsk ungdom hit til mottaket*?

(Har de vært her? Hvorfor ikke, dersom nei?)

I hvilke sammenhenger er det enklest å *bli kjent med norske ungdommer*?

Opplever du at norsk ungdom er interessert i å bli kjent med deg?

(Lære om deg? Hvor du kommer ifra? Vil bli venn med deg?)

Språk og kultur

Synes du at du har *lært mer norsk* ved å delta i idrettsaktivitetene?

Jeg har blitt fortalt at dere noen ganger tar turen til Oslo. Har du deltatt på dette?

Hvordan kjennes det å komme vekk fra mottaket? Lærte du mer om Norge og norsk kultur?

Har du lært mer om *norsk kultur* ved å være på dette mottaket /deltatt i aktiviteter i regi av asylmottaket?

(hva er 'typisk' norsk, synes du? Hvor lærer du mest om hva det norske er?)

Hva liker du best/minst med norsk kultur?

Hvilke kulturforskjeller opplever du som størst mellom Norge og ditt hjemland?

Skolen

Hvordan er det på *skolen*? Har du kontakt med norske ungdommer på skolen, eller er det voksne personer dere går i klasse med (alder) ?

Er norsk skole lik ditt hjemlands skole?

Har du *andre møteplasser* enn i idrettssammenheng og på skolen?

Synes du at du behandles likeverdig som de norske ungdommene (med tanke på at du må gå på skole med voksne folk, og ikke jevnaldrende)?

Inkludering

Er det tilfeller hvor du føler deg mer inkludert enn andre sammenhenger?

Hvordan opplever du at andre mennesker oppfører seg mot deg?

I norsk media rapporteres det om fiendtlig holdninger til asylsøkere – hva er din erfaringer her på dette mottaket?

(sammenlignet med tidligere mottak)

Vil du i fremtiden oppsøke idrettsklubber i lokalsamfunnet?

Har noen av aktivitetene du har deltatt i, foregått med andre ungdommer i for eksempel håndballklubber, fotballklubber, svømmeklubber, skigrupper osv...?

Har du opplevd at aktiviteter kan være *et møtested for deg og andre ungdommer?*

(er det et hyggelig sted å være?)

Har deltagelsen i aktivitetene på dette mottaket hjulpet deg til å føle deg mer hjemme i kommunen?

Har du noen gang trent med et idrettslag?

Kunne du tenke deg å *oppsøke et idrettslag*, dersom du blir bosatt i Norge?

(hvorfor? Et sted å bli kjent?)

Hvilken idrett ville du da drevet med ? (håndball, svømming, fotball, ski)?

Tror du at du vil ha råd til det?

(økonomi? Prioritering av idrett ift alle andre aspekter av å etablere seg i Norge?)

Vil du være trener på et idrettslag?

(dommer? Frivillig på annen måte?)

Foretrekker du heller andre former for aktivitet?

(mindre organisering; egen trening; etniske klubber)

Fremtiden og råd

Hvis du kunne gi råd til den norske regjeringen eller UDI om hva slags tiltak som kan hjelpe deg til å føle deg hjemme her i Norge, hva vil det være?

Synes du at norske myndigheter bør fortsette å gi penger til organisering av idrettsaktiviteter i idrettslag?

Hvilke andre tiltak bør norske myndigheter støtte med tanke på at du vil føle deg integrert?

Ville du heller hatt idrettsaktiviteter her på mottaket enn å delta på aktiviteter/treninger i idrettslag / Andre steder rundt i området her?

Vil du invitere norsk ungdom til mottaket for å drive idrett?

(lettere for deg med tanke på transport)

Hvilke drømmer har du for fremtiden?

**SAMTYKKEERKLÆRING VED INNSAMLING OG BRUK AV
PERSONOPPLYSNINGER TIL FORSKNINGSGFORMÅL**

Norges idrettshøgskoles prosjekt

**EVALUERING AV AKTIVITETSTILBUDET TIL ENSLIGE MINDREÅRIGE
ASYLSØKERE**

Prosjektleder: Professor Fiona Dowling

**Jeg bekrefter at jeg har lest informasjonsbrevet om prosjektet, og samtykker i å
delta i undersøkelsen slik den er beskrevet der.**

Jeg er også kjent med at deltagelse i prosjektet er frivillig, og at jeg når som helst kan be
om å få slettet de opplysninger som er registrert om meg. Dette gjelder også etter at
prosjektet er avsluttet.

NAVN: (store bokstaver)

.....

.....

sted

dato

underskrift

